

Затверджено
Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський
університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П - 4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
Інститут економіки, управління та інформаційних технологій
Форма навчання денна
Кафедра фінансів та банківської справи**

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____ В. В. Карцева
«_____» _____ 2019 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

(за матеріалами фермерського господарства «КОЛОС»)

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Фінанси і кредит»
ступеня магістра

Виконавець роботи Лупир Марина Миколаївна

Науковий керівник к.е.н., доц. Сидоренко-Мельник Ганна Миколаївна

Рецензент Кадучка Андрій Олексійович

ПОЛТАВА 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ.....	7
1.1 Характеристика змісту управління фінансами підприємства.....	7
1.2 Місце та роль аналітичної складової у системі управління фінансами.....	17
1.3 Призначення форм фінансової звітності в аналізі фінансів суб'єктів підприємництва.....	26
Висновки за розділом 1.....	38
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ФЕРМЕРСКОГО ГОСПОДАРСТВА «КОЛОС» ЗА 2016-2018 РОКИ.....	40
2.1 Характеристика тенденцій змін основних показників фінансово-господарської діяльності фермерського господарства «КОЛОС» за 2016-2018 роки.....	40
2.2 Оцінка майна фермерського господарства «КОЛОС» та джерел його формування за даними форми № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан підприємства).....	53
2.3 Аналіз фінансових результатів за формою № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».....	63
Висновки за розділом 2.....	73
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ФЕРМЕРСКОГО ГОСПОДАРСТВА «КОЛОС»	75
3.1 Напрями удосконалення аналітичної роботи в системі фінансового управління фермерським господарством.....	75
3.2 Розробка проєктованих форм фінансової звітності фермерського господарства «КОЛОС» на наступний рік.....	84

3.3 Побудова прогнозу фінансового стану фермерського господарства «КОЛОС».....	95
Висновки за розділом 3..	103
ВИСНОВКИ.....	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	112
ДОДАТКИ.....	120

ВСТУП

Важливим засобом для урегулювання господарських конфліктів, які виникають в усіх сферах суспільно-економічного життя, є інформація. Для ефективного управління підприємством необхідна інформація, яка відображає величину власного капіталу, наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання. Основним джерелом такої інформації є дані бухгалтерського обліку, що встановлені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», і представлені у фінансовій звітності. На основі аналізу фінансової звітності користувачі отримують відомості про результати минулих господарських операцій підприємства, його поточний фінансово-майновий стан й перспективи продовження діяльності у майбутньому.

Ретельне вивчення фінансової звітності дає змогу зробити висновки про ефективність розміщення й концентрацію капіталу у певній сфері економічних відносин на договірних умовах, оцінювати потенціал зростання віддачі від його подальшого використання у господарському обігу. Це впливає на прийняття рішень з орієнтацією на досягнення стратегічних цілей.

Значний внесок у розвиток теорії управління фінансовими ресурсами підприємств зробили як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, а саме: І. Ю. Бланк, Ю. Ф. Брігхем, Д. К. Ван Хорн, І. С. Гуцал, О. Д. Василик, О. Д. Заруба, О. Р. Квасовський, О. В. Кнейслер, В. В. Костецький, О. І. Кулинич, Д. Коллис, Л. О. Лігоненко, А. А. Мазаракі, С. Монтгомери, К. В. Павлюк, В. Ф. Палій, А. М. Поддєрьогін, Ж. Рішар, Д. Г. Сігел, Н. Я. Спасів, В. І. Терьохін, М. Р. Метьюс, О. О. Орлов, Р. Н. Холт та інші.

Не зважаючи на велику кількість інформації, досліджень, теорій в роботах вчених, на сьогодні дедалі актуальними залишаються питання, пов'язані з розробкою та реалізацією ефективної стратегії і тактики управління фінансовими ресурсами підприємств, оскільки відсутність цілісної концепції розкриття

корисної інформації та її аналітичної інтерпретації, зорієнтованої на ефективне інформаційне забезпечення учасників економічних відносин, суттєво сповільнює процес удосконалення обліково-аналітичних методик опрацювання інформації про підприємство.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення організаційно-методичних засад аналізу фінансової звітності спрямованих на підвищення ефективності управління фінансами підприємства.

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі визначено такі завдання:

- надати характеристику змісту управління фінансами підприємства;
- визначити місце та роль аналітичної складової у системі управління фінансами;
- опрацювати призначення форм фінансової звітності в аналізі фінансів суб'єктів підприємництва, її роль у системі управління підприємством;
- надати характеристику тенденцій змін основних показників фінансово-господарської діяльності фермерського господарства «КОЛОС» за 2016-2018 роки;
- оцінити динаміку майна фермерського господарства «КОЛОС» та джерел його формування за даними форми № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан підприємства);
- здійснити аналіз фінансових результатів за формою № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
- окреслити напрями удосконалення аналітичної роботи в системі фінансового управління фермерським господарством;
- розробити пакет проєктованих форм фінансової звітності фермерського господарства «КОЛОС» на наступний рік;
- побудувати прогноз фінансового стану фермерського господарства «КОЛОС».

Об'єктом дослідження є система фінансового менеджменту фермерського господарства «КОЛОС» Сумської області.

Предмет дослідження – теоретичні, організаційні, методичні та практичні засади управління фінансовими ресурсами фермерського господарства «КОЛОС».

В процесі виконання дипломної роботи використано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, взаємопов'язаних та послідовно застосованих у загальній логіці аналізу: проектування фінансової звітності; математичний метод побудови узагальнюючих показників-вимірників; абстрактно-логічний метод, тобто теоретичні узагальнення та формулювання висновків; описової статистики; метод графічного аналізу (для систематизації результатів дослідження у вигляді таблиць, діаграм та графіків); статистично-економічний метод – як основа формування даних та виявлення резервів, факторів впливу на розвиток досліджуваного об'єкта.

Теоретичною і методичною основою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених, статистичні матеріали, фінансова звітність фермерського господарства «КОЛОС» за 2015-2018 рр.

Апробація наукового дослідження: участь у II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економічний розвиток України в контексті впровадження прогресивних інформаційних технологій та систем управління» (25 лютого 2019 р.; м. Київ), тези на тему: «Інтегральна оцінка фінансової безпеки домогосподарств: методичний аспект», у Збірнику наукових статей магістрів представлено статтю на тему: «Аналітичні можливості балансу в системі управління фінансами підприємства».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Характеристика змісту управління фінансами підприємства

Функціонування підприємств та їх позиції на ринку визначаються особливостями їх виробничо-господарської діяльності, специфікою організаційно-правових форм, а також і можливостями забезпечення та використання конкурентних переваг. Завданнями розробки та реалізації ефективної системи управління фінансами підприємства є досягнення стратегічних та тактичних цілей його діяльності на основі використання ринкових механізмів залучення фінансових ресурсів, оптимізації структури капіталу та забезпечення фінансової стійкості, максимізації прибутку та підвищення ринкової вартості підприємства.

Теоретичні та практичні аспекти проблеми управління фінансами підприємств досліджуються в працях вітчизняних і зарубіжних вчених та фахівців: Бердар М. М., Бланк І. О., Бутинець Ф. Ф., Гуляєва Н. М., Зятковський І. В., Коваленко Л. О., Поддєрьогін А. М., Буряк Л. Д., Калач Н. Ю. та інші. Вони створили теоретичну базу фінансового менеджменту в Україні, розробили практичні рекомендації щодо напрацювання та впровадження процедур фінансового управління на рівні економіки України й окремих великих підприємств.

Теоретичну основу становлення й розвитку вітчизняного фінансового менеджменту організацій становлять фундаментальні праці іноземних авторів, в яких розкрито сутність основних процедур фінансового управління. Серед них заслуговують на увагу праці Ф. Модільяні, М. Міллера, А. Маршала, І. Фішера, А. Раппапорта, А. Дамодарана, Т. Коупленда, Дж. Муррина, Т. Коллера.

На думку І. О. Бланка фінансовий менеджмент – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням,

розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства і організацією обороту його грошових коштів [74].

І. В. Зятковський вважає, що фінансовий менеджмент – це процес управління шляхом використання способів впливу фінансово-кредитного механізму на фінансові ресурси з метою реалізації фінансової політики [26, с. 58-62].

На нашу думку управління фінансами – це комплексна сукупність прийомів, методів і засобів, що використовуються для підвищення прибутковості підприємства і мінімізації ризику неплатоспроможності. Таким чином, фінансовий менеджмент розглядається як управління фінансами підприємства.

Основною метою управління фінансами або фінансового менеджменту є одержання максимальної вигоди від функціонування підприємства в інтересах його власників.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні завдання:

- постійно підтримувати поточну платоспроможність (ліквідність) підприємства, тобто своєчасно виконувати поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів;
- прагнути зростання рентабельності власного капіталу, тобто збільшувати прибуток на кожну грошову одиницю вкладених засновниками коштів;
- підтримувати платоспроможність в довгостроковому періоді, тобто виконувати зобов'язання перед інвесторами та кредиторами, які мають довгострокові вкладення в підприємства;
- забезпечувати фінансовими ресурсами процеси розширеного відтворення [26, с. 245-262].

Найважливішим завданням управління фінансовими ресурсами є визначення обсягів, джерел та форм залучення фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності підприємства. Їх формування здійснюється,

зазвичай, за рахунок різних джерел: власного капіталу підприємства, позичених і залучених фінансових ресурсів.

На нашу думку, в широкому розумінні управління фінансовими ресурсами можна визначити не лише як процеси розподілу і використання фінансових ресурсів, але і діяльність, пов'язану із впливом на формування фінансових ресурсів, управління грошовими потоками підприємства, взаємодії фінансових відносин і фондів грошових коштів з метою ефективного їх впливу на кінцеві результати роботи.

Процес управління фінансовими ресурсами повинен здійснюватися в рамках певної системи. Її можна розглядати як:

- частину системи управління підприємством, яка складається з двох підсистем: суб'єкта та об'єкта управління (системний підхід до управління фінансовими ресурсами) [15, с. 189];
- сукупність форм, методів та прийомів, за допомогою яких здійснюється управління грошовим оборотом та фінансовими ресурсами (процесний підхід до управління фінансовими ресурсами) [18, с. 28].

При дослідженні системи управління переважно застосовують системний підхід. Рядом науковців [83] розроблено методи дослідження і конструювання об'єктів систем різних типів і класів. Тому системний підхід до управління фінансовими ресурсами передбачає з одного боку – розгляд і аналіз існуючого стану управління фінансовими ресурсами, а з іншого – формування ефективної системи управління для досягнення поставленої мети діяльності підприємства. Крім цього системний підхід повинен враховувати ситуаційну складову.

Системний підхід являє собою розвиток методів пізнання, дослідження, опису і пояснення сутності управління фінансовими ресурсами. Його використання у наукових дослідженнях є однією з характерних рис сучасної економічної науки, дозволяє розглядати будь-який економічний об'єкт як систему. Системні методи наукових досліджень дозволяють озброїти управлінців, які займаються вирішенням питань управління фінансовими

ресурсами, необхідним інструментарієм для побудови ефективної системи, адекватної сучасному рівню фінансової безпеки господарюючих суб'єктів [81].

Концепція системного підходу до управління фінансовими ресурсами підпорядкована загальній меті розвитку підприємства, яка передбачає проведення значного обсягу аналітичної роботи, за результатами якої оцінюють: стан, склад, структуру і напрями використання фінансових ресурсів; потребу в ресурсах і джерелах їх залучення; фінансовий стан підприємства тощо. Вирішення цих питань варто починати з оцінки фінансово-економічного стану діяльності підприємства за допомогою відповідних показників. На основі отриманих аналітичних висновків розробляються багатоваріантні прогнози (моделі) структури управління фінансовими ресурсами.

Вибір оптимального варіанту формування та використання фінансових ресурсів, враховуючи існуючі та потенційні фінансові можливості, передбачає використання системно-аналітичного підходу до управління фінансовими ресурсами. Даний підхід базується на тому, що доцільність управлінського рішення визначається ситуацією, яка створюється під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Практичне вирішення проблеми являє собою перехід від аналітичних прийомів до пошуку оптимального варіанту дій в області стратегічного і тактичного планування.

Підхід до управління фінансовими ресурсами як до процесу характеризує його динамічний бік, який має вигляд послідовності операцій, зумовлених функціями управління: аналіз, прогнозування, планування, контроль тощо. Заслуговує на увагу процесний підхід до трактування функцій управління, наведений Шереметом А. Д. На його думку функції управління включають: збір інформації для управління, її аналіз і прийняття рішення. У свою чергу, прийняття рішення включає: прогнозування (планування), регулювання (оперативне управління) і контроль (ревізія і аудит) [90, с. 36-39]. З огляду на розглянутий вище матеріал, доцільно сформулювати концепцію ефективного управління фінансовими ресурсами, яка передбачає оптимальне поєднання

фінансової, організаційної та керівної складової і являє собою систему теоретичних і методичних поглядів в розрізі наступних елементів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Елементи концепції ефективного управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств [авторська розробка]

Елементи концепції	Характеристика
Поняття	Управління фінансовими ресурсами
Зміст	Процес цілеспрямованого впливу суб'єкта на об'єкт управління
Цілі	Стратегічні, оперативні та тактичні
Задачі	Забезпечення діяльності підприємства необхідним обсягом фінансових ресурсів
Об'єкти	Фінансові ресурси, фінансові відносини
Суб'єкти	Управлінські працівники за відповідною ієрархією керування
Форми прояву	Грошові потоки
Принципи	Конкретні, загальні
Функції управління	Організаційні, планування, мотивація, контроль
Етапи	Підготовка, прийняття, виконання, контроль
Механізм	Фінансовий
Умови функціонування	Внутрішні, зовнішні

Зміст системи характеризується цілеспрямованим впливом управлінських працівників різних рівнів ієрархії на процес формування, розподілу і використання фінансових ресурсів з метою досягнення поставленої мети за найменших затрат і ризику. У загальному, система управління фінансами підприємства, повинна відображати сучасні погляди на управління корпоративними фінансами, використовувати результати фінансової оцінки та включати розробку та реалізацію стратегічних та операційних планів, виступати основною передумовою ефективної фінансовогосподарської діяльності й економічного зростання підприємства.

Фінансова оцінка є необхідною складовою фінансового управління, оскільки фінансові рішення про залучення чи використання коштів приймаються

лише на основі повного аналізу попередньої діяльності підприємства. Основною метою фінансової оцінки, як елемента фінансового управління виступає об'єктивна оцінка фінансового стану, фінансових результатів, ефективності фінансової діяльності підприємства для того, щоб прийняти ефективні управлінські рішення та правильно, з урахуванням усіх найважливіших чинників, спланувати подальшу фінансово-господарську діяльність підприємства.

Визначення ефективності управління базується на таких принципах (рис. 1.1).

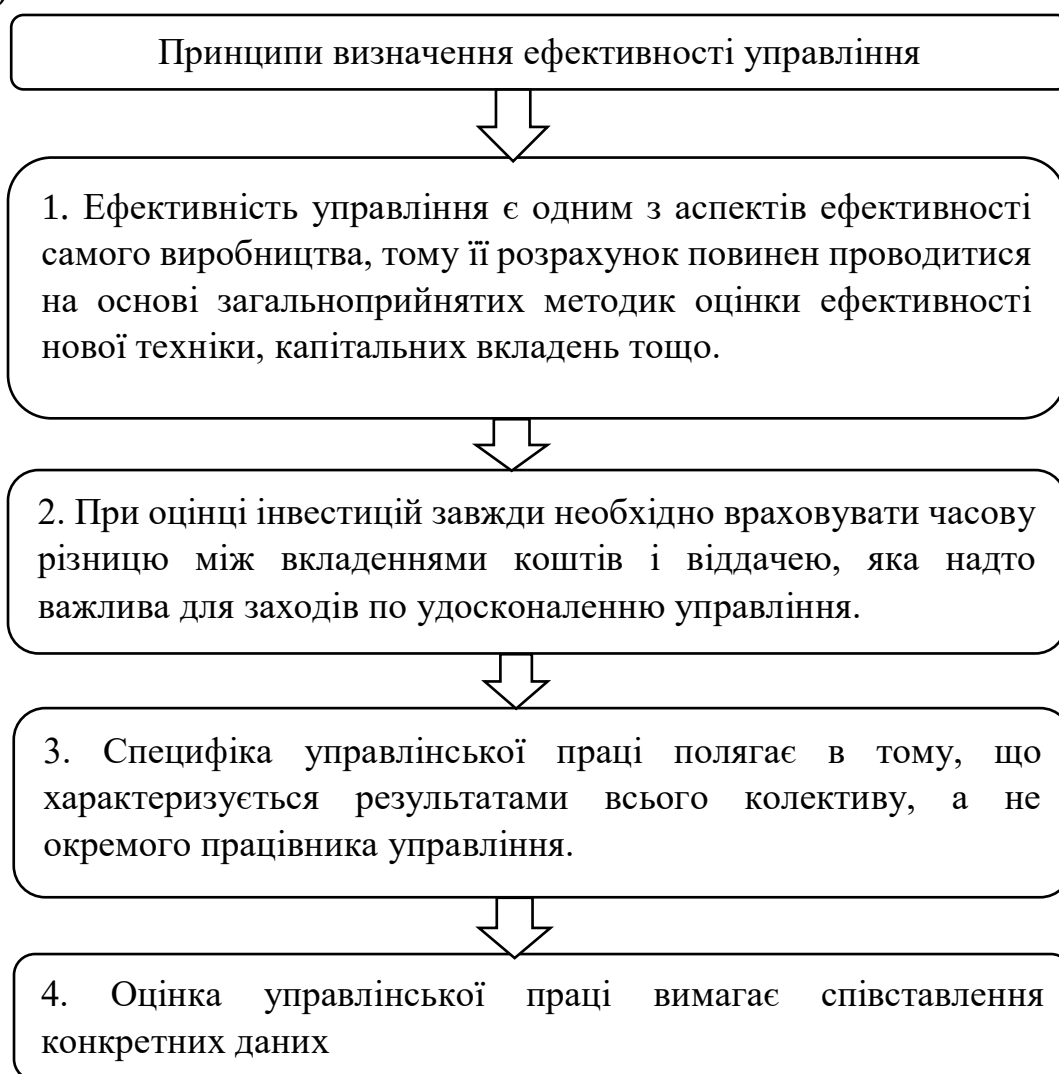

Рисунок 1.1 – Принципи визначення ефективності управління на підприємстві [58]

У загальній структурі функціонування системи управління фінансами господарюючих суб'єктів фінансові ресурси є одним з складових елементів

керованої системи, тобто об'єкта управління, куди також входять джерела фінансових ресурсів та фінансові відносини [9, с. 389-401]. Таким чином, об'єктом управління є сукупність фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні сільськогосподарського підприємства. До складових елементів об'єкту управління слід віднести внутрішні (власні) та зовнішні (позикові, залучені) джерела ресурсів.

До суб'єктів управління прийнято відносити персонал фінансових підрозділів підприємства, які здійснюють вплив на об'єкт управління. Їх діяльність включає збір, обробку, аналіз, систематизацію, передачу, зберігання інформації, розробку і прийняття управлінських рішень за допомогою планування і включає організацію, регулювання, координування, аналіз і контроль [35, с. 435-455]. Фахівці повинні мати не тільки високий професійний рівень, але й вміти швидко пристосовуватися до змін умов навколишнього середовища функціонування.

Управління фінансовими ресурсами належить до основних завдань фінансового менеджера на будь-якому підприємстві, оскільки їх структура і вартість значною мірою впливають на основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства та на ефективність діяльності господарюючого суб'єкта в цілому.

Суб'єкт системи управління завжди відіграє активну роль відносно об'єкта. За допомогою певних функцій суб'єкт змушує процеси, що відбуваються в середині об'єкта, розвиватися і функціонувати відповідно заданої програми. Залежно від конкретних умов кожен з цих елементів системи може виконувати функцію дії та сприйняття.

Фінансові ресурси проявляються в грошових потоках підприємства – сукупності здійснених у часі надходжень і виплат коштів, які генеруються в процесі господарської діяльності.

На думку І. О. Бланка грошовий потік – основний показник, що характеризує обсяг формування власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел (або ефект інвестицій у вигляді грошових засобів, що

повертаються інвестору) [6, с. 129]. На нашу думку, грошовий потік – це форма руху капіталу, оскільки гроші є початковою формою будь-якого капіталу і кінцевою формою результатів цього руху у вигляді прибутку. Тільки через грошову форму можна виразити результативність функціонування будь-якого капіталу

Побудова ефективної системи управління фінансами підприємства передбачає створення відповідної фінансової служби підприємства. Враховуючи обсяги і складність завдань, що вирішуються на підприємстві, його фінансова служба може бути представлена :

- фінансовим управлінням - на великих підприємствах;
- фінансовим відділом - на середніх підприємствах;
- фінансовим директором або головним бухгалтером, який займається не тільки питаннями бухгалтерського обліку, а й питаннями фінансової стратегії на малих підприємствах.

Значення управління фінансами підприємств полягає в такій організації роботи фінансових служб, яка дає змогу залучати додаткові фінансові ресурси на найвигідніших умовах, інвестувати їх із найбільшим ефектом, проводити прибуткові операції на фінансовому ринку.

Сутність поняття фінансового управління можна трактувати як інструмент реалізації фінансів та фінансової політики, як сукупність методів впливу на організацію і використання фінансових відносин та фінансових ресурсів, як сукупність управлінських структур і фінансового апарату на всіх рівнях управління підприємством [41, с. 113].

Фінансове управління має свою систему функцій, які можна поділити на дві групи (табл. 1.2).

Для виконання своїх функцій щодо управління фінансовими ресурсами і контролю за їх раціональним використанням фінансова служба підприємства виконує необхідні розрахунки і на їх основі вносить обґрунтовані пропозиції керівництву підприємства щодо розподілу наявних фінансових ресурсів між

виробничими структурними підрозділами, функціональними службами; розробляє поточні і оперативні фінансові плани та інші планово-фінансові документи; вишукує резерви збільшення прибутку і надходження додаткових фінансових ресурсів з метою забезпечення потреб підприємства у коштах на фінансування виробництва, капітальних вкладень, проведення соціально-культурних заходів; здійснює контроль за виконанням показників фінансового плану підрозділами і підприємством в цілому, а також за цільовим використання фінансових ресурсів.

Таблиця 1.2 – Групи функцій фінансової управлінської діяльності на підприємстві [авторська розробка]

Перша група функцій фінансової управлінської діяльності	Друга група функцій фінансової управлінської діяльності
1	2
1. Розроблення фінансової стратегії діяльності підприємства.	1. Управління активами (оборотними, необоротними)
2. Формування ефективних інформаційних систем, які забезпечують чітке відслідковування внутрішньої і зовнішньої фінансової інформації та обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень.	2. Управління капіталом (власним капіталом, залученим капіталом, оптимізація структури капіталу).
3. Проведення комплексного аналізу різних аспектів фінансової діяльності підприємства.	3. Управління інвестиціями (реальними та фінансовими інвестиціями).
4. Здійснення фінансового планування діяльності підприємства за його основним напрямком.	4. Управління грошовими потоками (грошові потоки від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності).
5. Розроблення системи стимулювання реалізації прийнятих управлінських рішень	5. Управління фінансовими ризиками (управління складом фінансових ризиків, управління профілактикою фінансових ризиків, управління страхуванням фінансових ризиків).
6. Здійснення ефективного контролю за реалізацією прийнятих управлінських рішень.	6. Антикризове фінансове управління (управління відновленням фінансової стійкості, управління забезпеченням фінансової рівноваги, управління санацією підприємства)

Крім того, фінансова служба, бере активну участь у заходах, спрямованих на запровадження внутрішнього комерційного розрахунку на підприємстві,

вивчає стан фінансового ринку регіону і країни для планування та прийняття рішень в інвестиційній сфері [36, с. 56-57].

З метою управління фінансами підприємств застосовується фінансовий механізм. Система управління фінансовими ресурсами підприємства є складовою фінансового механізму підприємства. Як зазначає І.О. Бланк «механізм фінансового менеджменту представляє собою систему основних елементів, регулюючих процес виробки і реалізації управлінських рішень в області фінансової діяльності підприємства» [6, с. 14]. І. О. Бланк розглядає його як сукупність фінансового забезпечення, фінансового регулювання, управління фінансовими ресурсами та управління фінансовими потоками, системи конкретних методів та прийомів здійснення управління фінансовою діяльністю підприємства [6, с. 18].

Фінансовий механізм складається з п'яти взаємопов'язаних елементів: фінансових методів, фінансових важелів, правового, нормативного та інформаційного забезпечення (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Складові елементи фінансового механізму підприємства [авторська розробка]

Назва елементу	Складові елементи
1	2
Фінансові методи	планування, прогнозування, інвестування, кредитування, самофінансування, оподаткування, систему розрахунків, матеріальне стимулювання, страхування, залогові і трастові операції, оренду, лізинг та факторинг, фондоутворення, взаємовідносини з різними суб'єктами та засновниками [34, с. 154-208]
Фінансові важелі	прибуток, дохід, амортизаційні відрахування, фінансові санкції, ціну, види кредитів, валютні курси, орендну плату, дивіденди, відсоткові ставки, дисконт [53, с. 334-359]
Правове забезпечення	керується законами та постановами ВРУ, указами Президента, постановами уряду, наказами і листами міністерств, статутом юридичної особи.
Нормативне забезпечення	ґрунтується на нормах, нормативах, інструкціях, методичних вказівках та іншій нормативній документації
Інформаційне забезпечення	базується на звітних даних підприємств, даних статистичних збірників тощо [35, с. 435-455]

Фінансовий метод можна визначити як спосіб впливу фінансових відносин на господарюючий суб'єкт, що діє в напрямі управління рухом фінансових

ресурсів. Фінансовий важіль являє собою прийом дії фінансового методу. Фінансовий важіль проявляється в тому, що навіть при невеликих змінах операційного прибутку відбувається більш істотне, непропорційне зниження або збільшення чистого прибутку компанії [55, с. 233-234].

У зв'язку з стрімким зростанням обсягів зовнішньої і внутрішньої інформації, скороченням строків її обробки і доступу інформаційне забезпечення доцільно було б розглядати з урахуванням технічних можливостей підприємства і трактувати як “інформаційно-технічне забезпечення”.

Крім того, на нашу думку, до переліку елементів фінансового механізму доцільно включити організаційно-управлінське забезпечення, яке передбачає побудову раціональної фінансової структури управління підприємством та оптимальний керівний склад, який виконує керівні дії в межах визначених повноважень.

Отже, управління фінансами підприємств забезпечує його господарську діяльність фінансовими ресурсами, вирішує існуючі фінансові протиріччя у фінансових відносинах, здійснює контроль за дотриманням фінансової дисципліни і націлений на подальший розвиток підприємства, досягнення його стратегічних цілей. Важливим елементом у процесі управління фінансами підприємств є визначення такої потреби в оборотних коштах, яка забезпечувала б мінімально необхідні розміри виробничих запасів, незавершеного виробництва, залишків готової продукції для виконання виробничої програми.

1.2 Місце та роль аналітичної складової у системі управління фінансами

Аналіз відіграє важливу роль при оцінці ефективності господарської діяльності підприємства. Будь-яка підприємницька діяльність потребує постійного контролю та аналізу процесів, під дію яких потрапляє підприємство в сучасних умовах господарювання. Це, передусім, пов'язано із зміною зовнішніх

умов, кон'юнктури ринку, податкового законодавства тощо. Сутність проблеми полягає в тому, що більшість підприємств, які зіткнулися з перешкодами, не задумуються про необхідність аналізу своєї діяльності, а тому взагалі його не здійснюють.

Аналіз необхідний на всіх етапах підприємницької діяльності: від задумів та формування підприємства до поступового підвищення ефективності його господарювання. Саме на основі результатів аналізу розробляються та формуються управлінські рішення, які в сучасних умовах жорсткої конкуренції не можуть прийматись інтуїтивно або приблизно.

Методологічні аспекти проведення аналізу фінансової звітності підприємств досліджуються у роботах українських вчених Багрова В. П., Баканова М. І., Бойчик І. М., Бугая В. З., Бутинця Ф. Ф., Єлейка Я. І., Івахненко В. М., Кандибко О. М., Коробова М. Я., Лапішко М. Л., Лахтіонової Л. А., Мних Є. В., Негашева Е. В., Подольської В. О., Руденко Л. В., Савицької Г. В., Сайфуліна Р. С., Салиги С. Я., Смовженко Т. С., Селезньової С. Н., Чупіса А. В., Шеремета А. Д., Яріш О. В. та інших науковців. Низку важливих аспектів зазначеної тематики розкрито у роботах зарубіжних вчених-економістів: Х. Андерсена, Р. Бола, Дж. Блейка, Я. Вільямса, Т. Варфілда, Д. Кіесо, Д. Колдуелла, Б. Нідлза, Д. Панкова, Я. Соколова.

У своїй роботі М. І. Баканов та А. Д. Шеремет трактують економічний аналіз як напрямок господарської діяльності, пов'язаний із викладом методів та техніки аналітичних розрахунків на рівні підприємства в умовах директивної економіки [2, с. 24-28].

Мних Є. В. визначає «економічний аналіз» як систему спеціальних знань, пов'язану з дослідженням економічних явищ та процесів, їх взаємозв'язку та взаємообумовленості, що складаються під впливом об'єктивних економічних законів, з науковим обґрунтуванням державних планів, додаткових зобов'язань та об'єктивною оцінкою їх виконання, з виявленням позитивних та негативних факторів та виміром їх дії, з розкриттям тенденцій господарського розвитку, з визначенням невикористаних внутрішньогосподарських резервів, з

узагальненням передового досвіду, з прийняттям оптимальних управлінських рішень [48, с. 153].

Я. І. Єлейко в контексті управління ототожнює економічний аналіз з функцією управління, яка забезпечує науковість прийняття рішень і тісно пов'язана з контролем [30, с. 36-41].

На нашу думку економічний аналіз – це вид управлінської діяльності, всезагальна функція управління, що передуює прийняттю управлінських рішень і зводиться до їх обґрунтування на основі наявної інформації.

Економічний аналіз господарської (підприємницької) діяльності здійснюється за даними обліку, звітності та іншої економічної інформації і дає можливість оцінити: майновий стан підприємства; ступінь підприємницького ризику, наприклад, можливість погашення зобов'язань перед третіми особами; достатність капіталу для поточної діяльності та довгострокових інвестицій; потребу в додаткових джерелах фінансування; здатність до нарощування капіталу; раціональність залучення займаних коштів; обґрунтованість політики розподілу і використання прибутку; обґрунтованість вибору інвестицій тощо [65, с.154-170]

Для того, щоб ефективно проводити аналіз фінансової звітності на підприємстві повинен бути відповідний базис: інформаційна система, що направлена на отримання, обробку та передачу інформації; фінансова система, що забезпечить фінансування процедур аналізу фінансової звітності у повному обсязі і у визначені строки; трудові ресурси, що дозволять використовувати персонал підприємства для проведення високоякісного аналізу фінансової звітності; інфраструктура, що забезпечить відповідний рівень проведення аналізу фінансової звітності; техніко – технологічна система, що забезпечить проведення високоякісного аналізу фінансової звітності; організаційна структура, яка дозволить чітко регламентувати процес аналізу фінансової звітності.

Аналіз фінансової звітності буде ефективним тільки при наявності та повному розкритті всіх базових його елементів. За таких умов, мета аналізу

фінансової звітності – підвищення ефективності управління фінансово – господарською діяльністю та оптимізація процесу такої діяльності на підприємстві [82, с. 356].

Щоб сформувані обґрунтовані управлінські рішення, розроблені на базі аналізу фінансової звітності та забезпечити ефективну підприємницьку діяльність підприємство повинно виконувати певні завдання економічного аналізу (рис. 1.2).

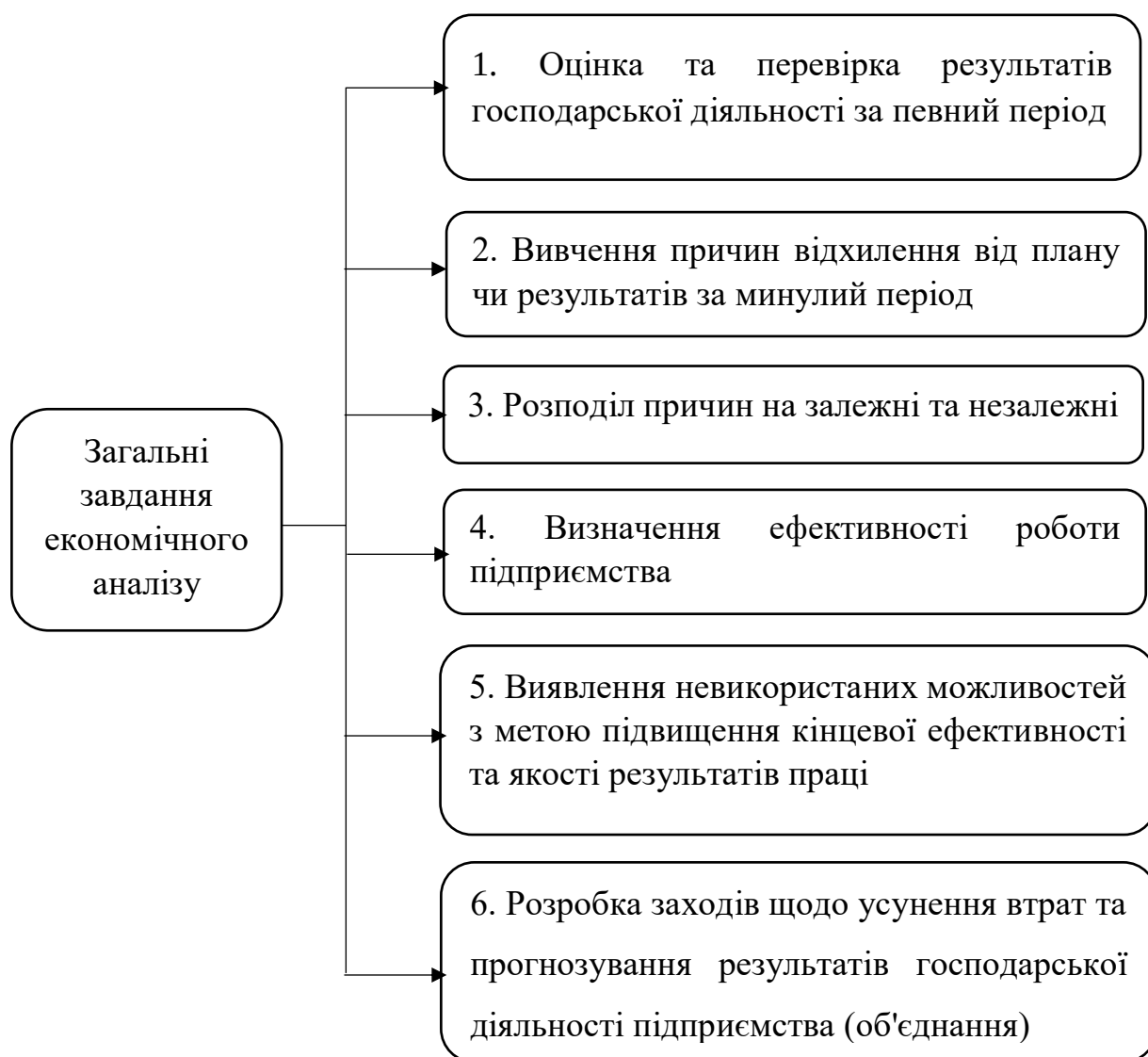

Рисунок 1.2 – Основні завдання аналізу фінансового стану на підприємстві [авторська розробка]

Аналіз фінансового стану ділиться на внутрішній і зовнішній, цілі і зміст яких різні.

Внутрішній аналіз спрямований на дослідження механізму формування, розміщення та використання капіталу з метою пошуку резервів зміцнення фінансового стану, підвищення прибутковості і нарощування власного капіталу суб'єкта господарювання.

Основним змістом внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства виступає:

- аналіз майна підприємства;
- аналіз фінансової стійкості та стабільності підприємства;
- оцінка ділової активності підприємства;
- аналіз динаміки прибутку та рентабельності підприємства і факторів,

що на них впливають;

- аналіз кредитоспроможності підприємства;
- оцінка використання майна та вкладеного капіталу;
- аналіз власних фінансових ресурсів;
- аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства;
- аналіз самоокупності підприємства.

Зовнішній аналіз спрямований на оцінку фінансового стану суб'єкта господарювання з метою прогнозування ступеня ризику інвестування капіталу та рівня його прибутковості.

Особливостями зовнішнього фінансового аналізу є:

- орієнтація аналізу на публічну, зовнішню звітність підприємства;
- різноманітність цілей і інтересів суб'єктів аналізу;
- максимальна відкритість результатів аналізу для користувачів [89, с.

238].

Найбільш доцільно починати аналіз фінансового стану з вивчення формування і способів розміщення капіталу підприємства, оцінки якості управління його активами і пасивами, визначення операційного та фінансового ризиків. Після цього слід проаналізувати ефективність і інтенсивність використання капіталу, оцінити ділову активність підприємства і ризик втрати його діловій репутації. Потім треба вивчити фінансову рівновагу між окремими

розділами та підрозділами активу і пасиву балансу і оцінити ступінь фінансової стійкості підприємства. На наступному етапі розглядаються ліквідність балансу, збалансованість грошових потоків, платоспроможність підприємства.

На закінчення дається узагальнююча оцінка фінансової стійкості підприємства та його платоспроможності, робиться прогноз на майбутнє і оцінюється ймовірність банкрутства (рис.1.3).

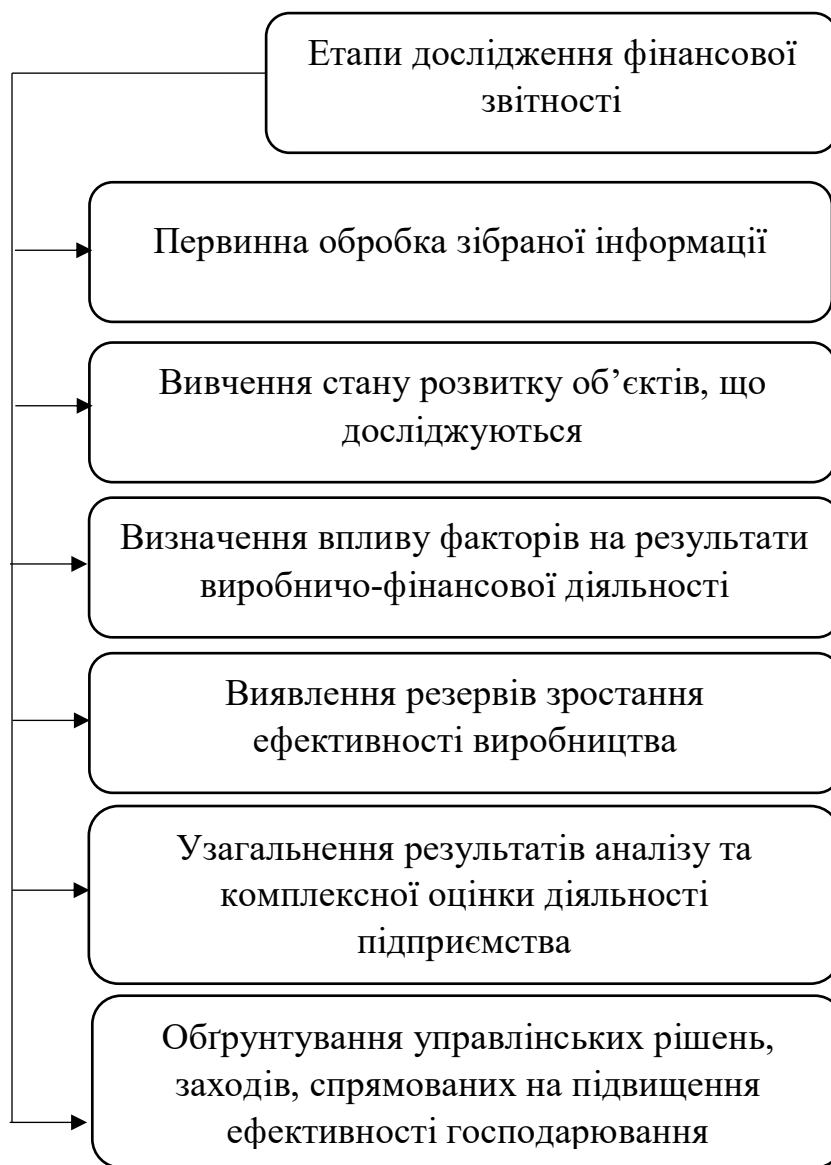

Рисунок 1.3 – Послідовні етапи дослідження фінансової звітності на підприємстві [43]

До категорій фінансового аналізу належать фактори, резерви, модель, результативний показник, відсоток, дисконт, фінансовий результат, капітал, зобов'язання, активи, грошовий потік тощо.

Принципи фінансового аналізу регулюють процедурну сторону його методології та методики. До основних із них відносять: науковість, системність та комплексність, періодичність, достовірність та об'єктивність, дослідження в динаміці, доречність та своєчасність, конфіденційність, раціональність [43]. Фінансовий аналіз допомагає приймати управлінські рішення, які направлені на зміцнення фінансово-економічного стану підприємства в інтересах власників. Для досягнення головної мети аналізу фінансового стану підприємства застосовують різні методи аналізу.

Методи фінансового аналізу – це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства. За класифікацією методів розрізняють неформалізовані й формалізовані методи аналізу (рис. 1.4).

У процесі фінансового аналізу також широко застосовують традиційні методи аналізу:

1. Горизонтальний аналіз - порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом.
2. Вертикальний аналіз - визначення структури підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат загалом.
3. Трендовий аналіз - порівняння кожної позиції звітності з певними попередніми періодами і визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показника, очищеної від випадкових впливів та індивідуальних особливостей окремих періодів; за допомогою тренду здійснюється перспективний прогностичний аналіз.
4. Аналіз відношень показників (коефіцієнтів) - розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язку показників.
5. Порівняльний (просторовий) аналіз - це як внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності, так і міжгосподарський аналіз показників певної форми звітності порівняно з показниками конкурентів, із середньогалузевими і середніми господарськими даними.

6. Факторний аналіз - аналіз впливу окремих факторів на результат.

7. Кореляційний аналіз - застосовується тоді, коли спостерігається такий зв'язок між показниками, за якого одні з них входять до факторів, що визначають інші, якщо немає загальних факторів, які впливають на обидва результативні показники. Кореляційний аналіз використовують тоді, коли зв'язок між явищами прихований різними другорядними величинами, внаслідок чого неможливо безпосередньо встановити залежність цього явища від факторів [61, с. 114-119]. Виходячи з наведеного вище, можемо стверджувати, що фінансовий аналіз виконує п'ять основних функцій: аналітичну, узагальнюючу, економічну, прогнозну і контрольну.

У рамках аналітичної функції відбувається вибір сутнісних характеристик фінансового стану підприємства - об'єктів фінансового аналізу; визначаються показники, що характеризують об'єкти аналізу, і вибираються методи їх розрахунку різними способами фінансового аналізу.

Синтетична (узагальнююча) функція дозволяє узагальнити висновки, отримані при аналізі різних об'єктів різними способами.

Горизонтальна синтетична оцінка дозволяє сформулювати загальні висновки, виявити основні проблеми і наявні резерви для їх вирішення по кожному об'єкту фінансового аналізу. Вертикальна синтетична оцінка дозволяє дати оцінку фінансового стану підприємства на підставі аналізу одним із способів фінансового аналізу: графічного, табличного або коефіцієнтного. Загальна синтетична оцінка узагальнює висновки, отримані при горизонтальній і вертикальній оцінках.

Прогнозна функція полягає у прогнозуванні фінансового стану підприємства, тобто складання прогнозної фінансової звітності і проведення її аналізу в повному обсязі або за обраними критеріями.

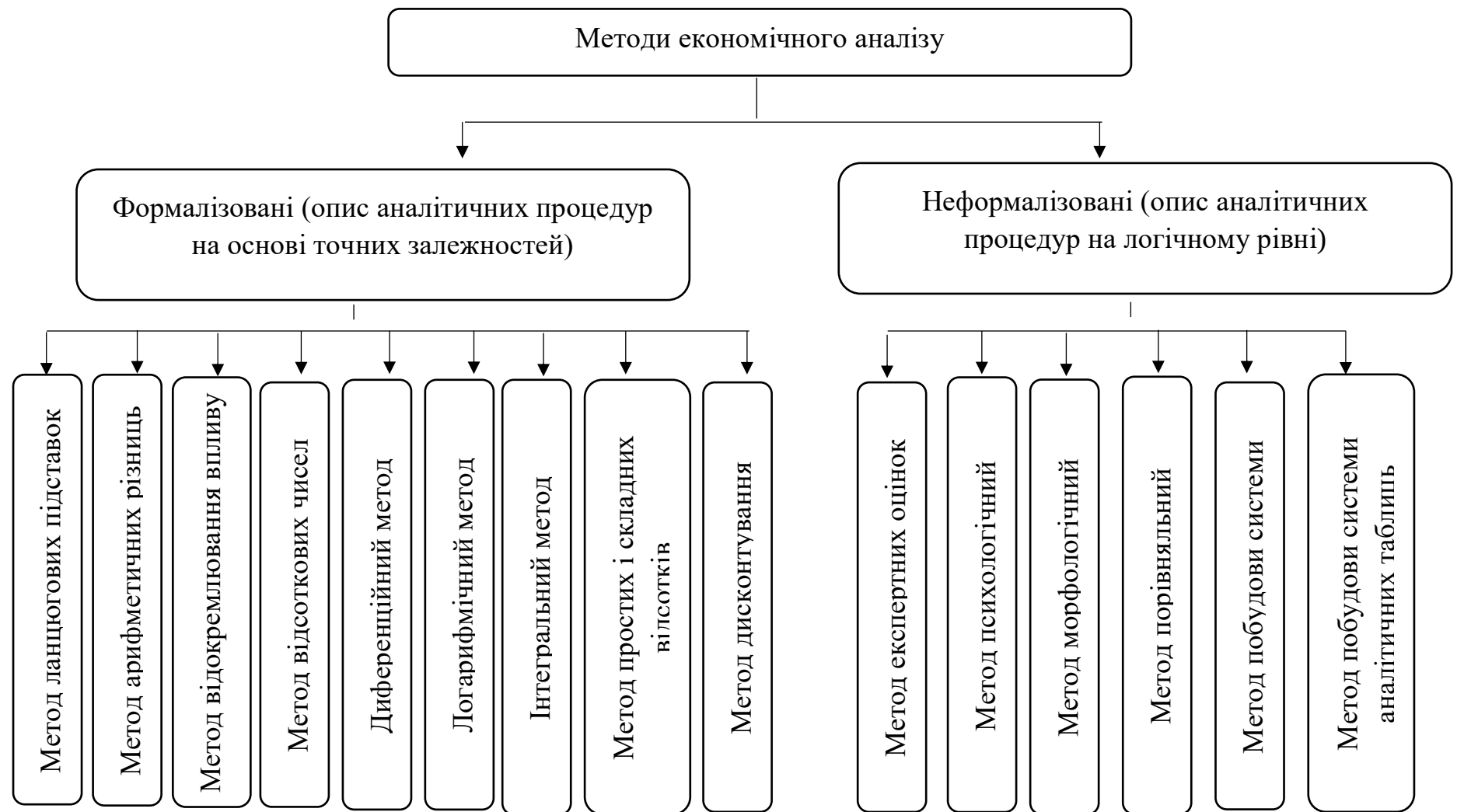

Рисунок 1.4 – Класифікація методів економічного аналізу [авторська розробка].

Прогнозна функція застосовується для цілей фінансового планування та оцінки впливу передбачуваних до виконання управлінських рішень на фінансовий стан підприємства [89, с. 75].

Економічна функція проявляється в тому, що, з одного боку, фінансовий аналіз базується на даних бухгалтерської звітності, яка відображає наявність коштів у підприємства та їх рух, а з іншого боку - результати фінансового аналізу використовуються для вдосконалення процесу виробництва та інших способів отримання доходу підприємством.

У межах контрольної функції фінансовий аналіз дозволяє своєчасно відстежувати дисбаланс у фінансуванні підприємства, оцінити, в які види виробництва вигідні, а які - ні, наскільки ефективно використання власного і позикового капіталу [75, с. 102-108].

Отже, фінансовий аналіз є невід'ємним елементом фінансового менеджменту на підприємстві. Він знаходить своє застосування при реалізації майже всіх функцій фінансового менеджменту. Саме на основі даних, отриманих у результаті його проведення, визначається стратегія розвитку підприємства, реальний стан його справ, досліджується можливість існування прихованих резервів.

1.3 Призначення форм фінансової звітності в аналізі фінансів суб'єктів підприємництва

Одним з елементів методу бухгалтерського обліку являється звітність, як система підсумкових показників, на основі яких надають характеристику господарсько-фінансовій діяльності підприємства. Вони складається на підставі даних бухгалтерського обліку та для задоволення потреб як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів.

Аналітичні можливості фінансової звітності підприємства розглянуті в працях відомих українських та зарубіжних науковців-економістів: І. В. Фурман, К.О. Безверхого, С.О. Голова, В. І. Жука, Т. К. Кучеренко, С. М. Кучеркової, Є. А. Мниха, С. М. Михайловини, Ю. А. Тютюнника, К. О. Кухти, Я. А. Шевері. У зарубіжній літературі використання аналітичних можливостей фінансової звітності розкриті в працях І. А. Бланка, Я. В. Соколова, М. Ф. Ван Бреда, Ж. Рішара, Е. С. Хендріксена та ін., котрі розглядають окремі аспекти аналітичної оцінки фінансових результатів за даними фінансової звітності.

На думку Н. В. Чебанова фінансова звітність за призначенням повинна сприяти формуванню цивілізованої ринкової фінансової інфраструктури, виконувати функції інструмента взаємодії підприємства з ринком для того, щоб ринок став ефективним джерелом фінансових ресурсів підприємства [87, с. 6].

Я. В. Шеверя пропонує розглядати фінансову звітність у системі інформаційного забезпечення як сукупність інформаційних ресурсів (джерел), що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства за допомогою форм та методів розкриття, які відповідають якісно-інформаційним характеристикам та принципам підготовки звітної інформації для аналітичної обробки та релевантні для прийняття рішень зовнішніми користувачами [80, с.6]

Звітність може бути двох видів, внутрішньою (використовується для прийняття управлінських рішень); зовнішня (для зовнішніх користувачів) [44, с. 37-43]. Звітність буває різних форм та видів, складається і представляється у різні періоди, містить інформацію про одну компанію або декілька, призначена як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів.

В Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведено таке визначення. «Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, яка дає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період». [50, с. 1-2].

До фінансової звітності належать такі форми:

- Баланс підприємства;

- Звіт про фінансові результати;
- Звіт про рух грошових коштів;
- Звіт про власний капітал;
- Примітки до річної фінансової звітності;
- Додаток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами».

Для окремих підприємств національного господарства крім форм 1-6 передбачені інші, додаткові спеціалізовані види форм (сільське господарство, автомобільний транспорт, страхові компанії) звітності, що додаються до основних п'яти форм.

Традиційно звітність розглядають як один із елементів методу бухгалтерського обліку поряд із документацією, інвентаризацією, оцінкою, калькуляцією, рахунками, подвійним записом і балансом. Проте, чимало науковців не поділяють такого підходу.

Зокрема Д. А. Панков навпаки наголошує на пріоритетності звітності над обліком [81, с. 37], а П. Я Хомин підкреслює, що “звітність є самостійною системою подання даних, необхідних для інформаційного забезпечення менеджменту і в жодному разі не може вважатись складовим елементом (прийомом) бухгалтерського обліку. За своїм призначенням фінансова звітність є інформаційним ресурсом і основним первинним носієм важливої облікової інформації для користувачів.

До звітності пред'являється ряд вимог, до яких відносяться: обов'язковість подання, державна регламентація, своєчасність складання і подання, простота, зрозумілість і загальна доступність, достовірність, єдність методики звітних показників, порівнянність звітних показників за різні періоди, доречність, раціональність, економічність і дійовість [25, с. 176-185]. Основні вимоги, що висуваються до звітності, наведені на рис 1.5.

Основним завданням фінансової звітності є задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів у повній, правдивій та неупередженій інформації

про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства (табл. 1.4).

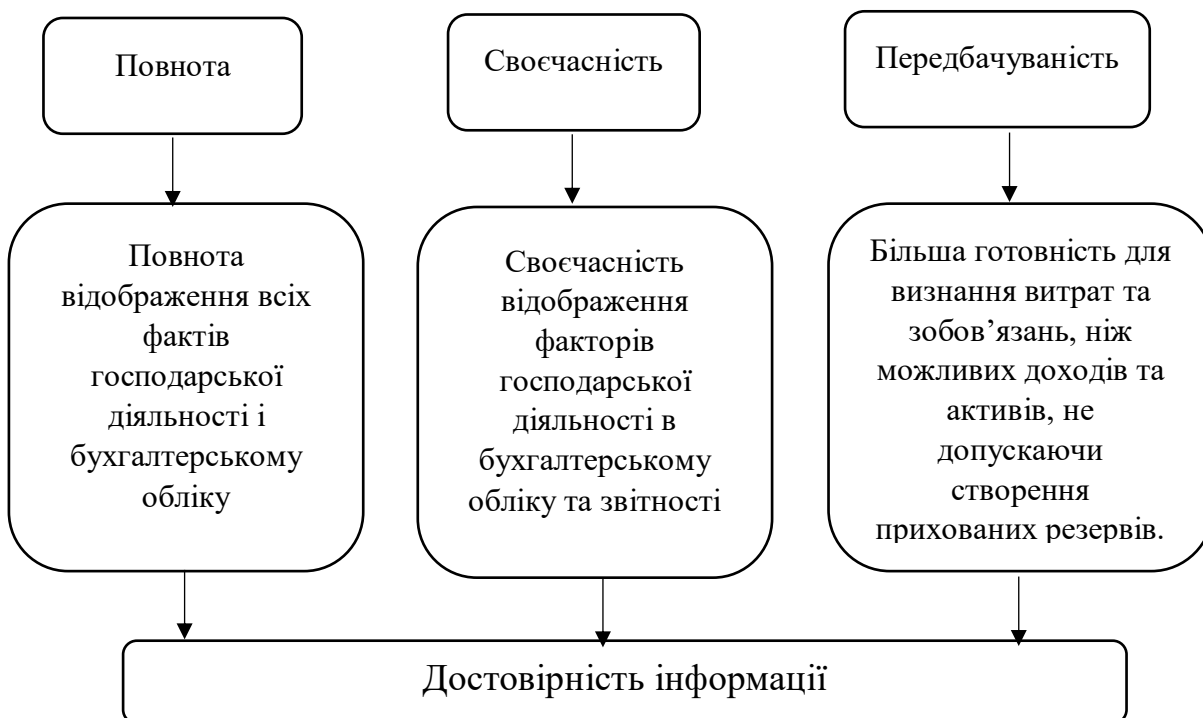

Рис. 1.5 – Вимоги до фінансової звітності [авторська розробка]

Фінансова звітність компанії супроводжується примітками, які являють собою сукупність показників та пояснень, що забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами). Фінансова звітність є комплексною моделлю відображення оптимізованої комбінації інтересів суб'єктів ринку, яка динамічно розвивається і модифікується під впливом сучасних змін економічного середовища. Вона одночасно виступає предметом конфлікту між її укладачами та користувачами та засобом його врегулювання. [84, с. 31-36].

Бухгалтерська фінансова звітність є єдиною. Підприємства і організації всіх галузей господарювання користуються єдиними звітними формами, фінансові відносини універсальні. Галузеві особливості відображують у різних формах статистичної звітності. Розглянемо кожен з форм фінансової звітності детальніше.

Баланс — це звіт про фінансовий стан компанії, який відображає на певну дату його активи, пасиви, а саме- оборотні та необоротні активи з однієї сторони та зобов'язання (короткострокові, довгострокові) і власний капітал- з іншої сторони.

Таблиця 1.4 – Інформаційні потреби основних користувачів інформації, яка відображена у фінансовій звітності [авторська розробка]

Користувачі інформації	Інформаційні потреби користувачів	Джерела інформації
1	2	3
Інвестори, власники	Інформація про придбання, продаж та володіння цінними паперами, участь у капіталі підприємства, оцінка якості управління, визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу.	Фінансова звітність, управлінські звіти
Керівництво підприємства	Інформація, яка стосується регулювання діяльності підприємства.	Фінансова звітність, управлінські звіти
Банки, постачальники та інші кредитори	Інформація про забезпечення зобов'язань підприємства, оцінка спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання.	Фінансова звітність, спеціальні довідки
Замовники	Інформація, необхідна для оцінки спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання	Фінансова звітність
Працівники підприємства	Інформація, необхідна для оцінки спроможності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками	Фінансова звітність
Органи державного управління	Інформація, необхідна для формування макроекономічних показників	Фінансова звітність, статистична звітність

Він відображає різні аспекти господарських операції і подій за звітний період, відповідну інформацію попереднього періоду, що робить можливим горизонтальний і вертикальний аналіз оцінювання фінансового стану підприємства із застосуванням коефіцієнтів, прогнозування змін економічних ресурсів та їх джерел. Баланс має дві частини — актив та пасив, склад яких визначений на рис 1.6. Підсумок активів балансу повинен дорівнювати пасиву (сумі зобов'язань та власного капіталу).

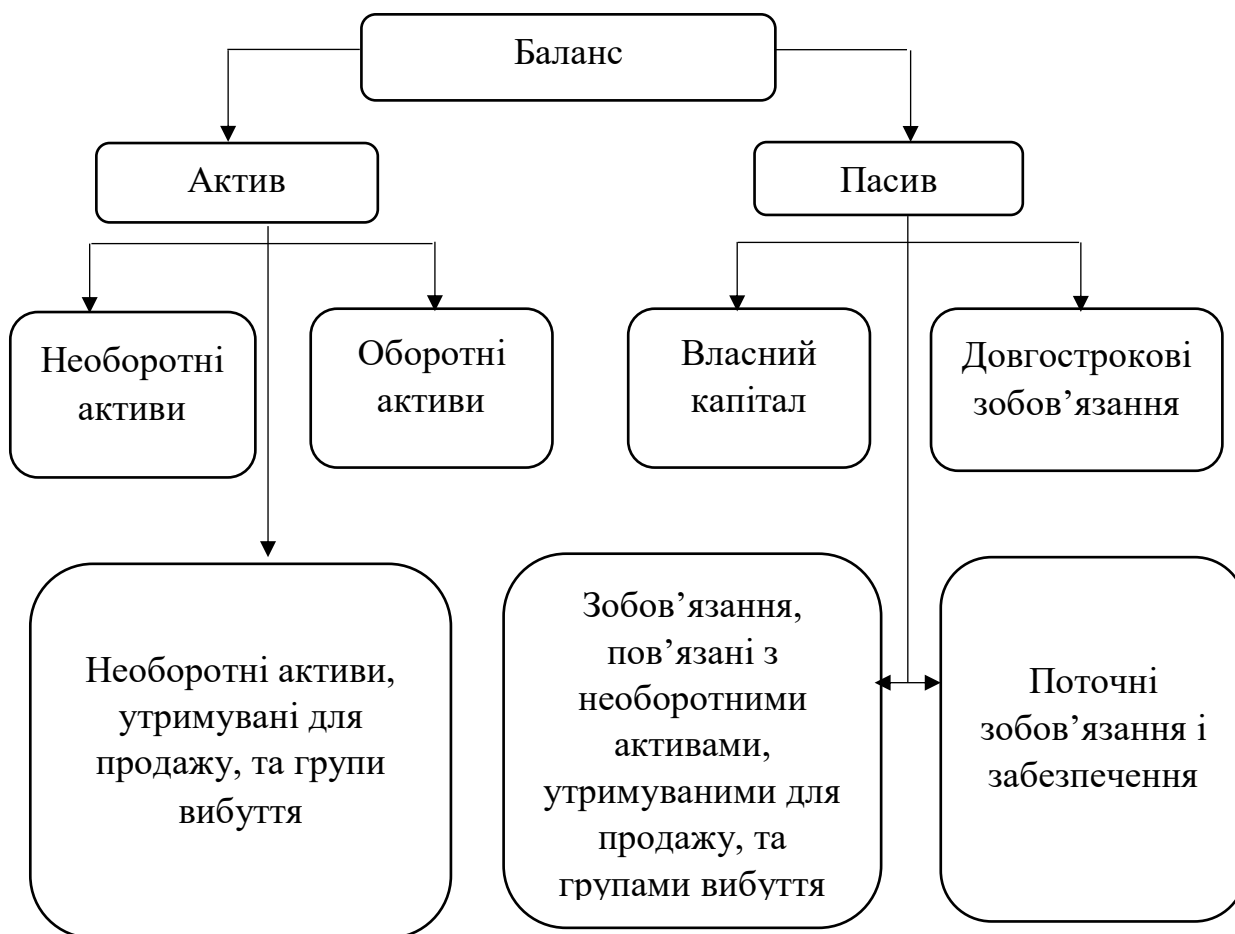

Рисунок 1.6 – Структура балансу [авторська розробка]

Кухта К. О. та Рудь Я. О. вважають, що бухгалтерський баланс є інформаційним джерелом для прийняття управлінських рішень [39, с. 130- 132].

Кужельский М. В. трактує баланс як не просто складову методу бухгалтерського обліку, його елемент; це найважливіший документ бухгалтерської звітності, суттєве джерело інформації для управління, планування, організації виробництва, нормування, аналізу, контролю [38, с. 23].

Метою складання бухгалтерського балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.

Форма балансу та порядок його заповнення в Україні регулюються ПСБО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [52, с.1-2]. Згідно зі ст. 11 "Загальні вимоги до фінансової звітності" Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" баланс, разом із звітом про фінансові результати,

звітом про рух грошових коштів, звітом про власний капітал, звітністю за сегментами та примітками до звітів, є складовою фінансової звітності підприємства. В бухгалтерському обліку баланс є одним з найважливіших базових понять і розглядається:

- як один із елементів методу бухгалтерського обліку. У даному випадку баланс визначається як спосіб економічного групування й відображення в грошовій оцінці господарських засобів за їхнім складом та розміщенням і джерелами формування на певну дату.
- як одна із форм звітності – документ у формі двосторонньої таблиці, в лівій частині якої майно підприємства розглядається за складом та розміщенням (господарські засоби), а в правій – за джерелами утворення та цільовим призначенням (джерела утворення господарських засобів) [83].

Призначення Балансу як форми фінансової звітності в управлінні підприємством полягає в:

- оцінці фінансового стану підприємства: структури активів, власного капіталу, зобов'язань, його здатності відповідати за своїми зобов'язаннями (платоспроможність);
- визначенні можливості створення грошових потоків у майбутньому;
- визначенні потреб у фінансових ресурсах в майбутньому та для передбачення розподілу прибутку;
- оцінці здатності підприємства щодо виконання своїх обов'язків перед кредиторами (кредитоспроможності);
- оцінці автономності та ліквідності підприємства.

Баланс також дозволяє визначити склад та структуру майна підприємства, ліквідність та оборотність оборотних активів, наявність власного та запозиченого капіталу, зміну дебіторської та кредиторської заборгованості та інші показники.

Загалом, інформація, яка міститься у Балансі використовується:

- для контролю за виконання проектних завдань, планів, аналізу, формуванням прогнозів, складанням бізнес-планів;
- для контролю за діяльністю підприємств, виявлення і узагальнення передового досвіду та виявлення недоліків в роботі, проведення аналізу їх господарської діяльності, для складання зведеної чи консолідованої звітності;
- при розгляді питань при видачі кредитів та при страхуванні майна фінансово-банківськими установами та організаціями;
- для оцінки фінансового стану підприємства, прийняття ефективних управлінських рішень [36, с. 79-84].

Баланс призначений не тільки для відображення наявності господарських засобів і джерел на певну дату, але й для надання необхідної інформації в питаннях управління внутрішнім і зовнішнім користувачам. Так, інформація про фінансовий стан підприємства використовується банками при ухваленні рішення про надання кредитів, де визначають платоспроможність підприємства і ризик неповернення позикових засобів; постачальників товарно-матеріальних цінностей – при укладанні договорів на постачання; інвесторів – при рішенні питання про доцільність інвестування капіталу і т. д. [67].

Необхідність заповнення форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)» викликана тим, що інформація, яка міститься у Балансі відображає обсяг активів, зобов'язань та капіталу на певну звітну дату і є недостатньою користувачам для оцінки результативності діяльності підприємства. Так, для визначення рівня розвитку підприємства виникає необхідність оцінити ділову активність, що в свою чергу, потребує відомостей про доходи та витрати підприємства. На відміну від Балансу, в якому відображається сальдо рахунків з обліку активів, зобов'язань і власного капіталу, у Звіті про фінансові результати наводиться інформація про отримані доходи та понесені витрати [69, с.87-145].

Основними елементами Звіту про фінансові результати є доходи та витрати, визначення яких подано у НП(С)БО 1 (табл. 1.5) [52, с. 1-2].

Таблиця 1.5 – Складові елементи звіту про фінансові результати [47]

Елемент	Характеристика
1	2
Доходи	збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників). До господарських операцій, які супроводжуються збільшенням економічних вигод у вигляді надходження активів, але не є доходами підприємства слід віднести сплату заборгованості за внесками до статутного капіталу, додаткові внески за рішенням акціонерів тощо.
Витрати	зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).
Сукупний дохід	зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками).
Інший сукупний дохід	доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів підприємства.
Збиток	перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати (Доходи < Витрат = збиток (З)).
Прибуток	сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати (Доходи > Витрат = прибуток (П)).
Власний капітал	частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [69, с. 87-145].

При складанні Звіту про фінансові результати необхідно дотримуватися принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, яким передбачено, що для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів.

Необхідність складання форми № 2 «Звіт про фінансові результати» полягає у тому, що він надає інформацію про активність та результативність діяльності підприємства за певний проміжок часу; відображає величину та джерела формування фінансового результату господарювання, складу та структури витрат, пов'язаних з основною діяльністю підприємства та є основою, на підставі якої будується прогноз майбутньої діяльності підприємства.

Звіт про фінансові результати ілюструє прибутковість діяльності компанії, але не показує надходження та вибуття грошових коштів у результаті цієї діяльності. Причина тут полягає в тому, що даний звіт складається згідно принципу нарахування у бухгалтерському обліку: доходи і витрати у відображаються в момент їх виникнення та незалежно від дати надходження коштів [23].

Наступною формою річної фінансової звітності підприємства, є форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів», яка відображає вплив операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємств на стан його грошових коштів та їх еквівалентів за визначений період часу і дає змогу пояснити зміни грошових коштів за цей період [60, с. 209 - 231].

Відповідно до НП(С)БО 1 Звіт про рух грошових коштів – це звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді [52, с. 1-2].

Звіт про рух грошових коштів містить три розділи, у кожному з яких наводиться формування результату руху грошових коштів (рис. 1.7)

Звіт про рух грошових коштів, у поєднанні з іншими фінансовими звітами, надає змогу:

- оцінити здатність підприємства генерувати майбутні позитивні грошові потоки;
- зробити висновки щодо спроможності підприємства погашати свої зобов'язання та сплачувати дивіденди;
- пояснити причину існування різниці між прибутком у Звіті про фінансові результати та грошовими надходженнями і платежами;
- оцінити грошові та негрошові операції підприємства, що відносяться до інвестиційної та фінансової діяльності [72, с. 269-272].

Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» є досить важливою складовою частиною фінансової звітності підприємства, оскільки дає узагальнену

інформацію про діяльність підприємства, яка впливає на грошові кошти та потоки.

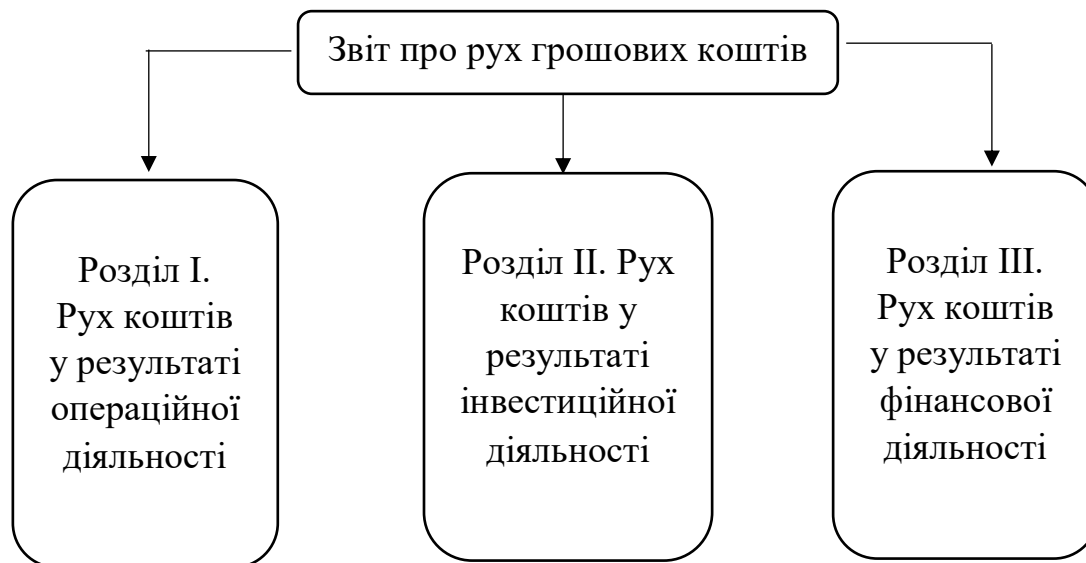

Рисунок 1.7 – Структура звіту про рух грошових коштів [авторська розробка]

Керівництво підприємств може використовувати цей Звіт під час розрахунку показників ліквідності підприємства, визначенні достатності грошових коштів для погашення кредиторської заборгованості, вирішенні питання щодо збільшення або зменшення розміру виплачуваних дивідендів, оцінки впливу на загальний стан підприємства прийнятих рішень про додаткове інвестування в інші підприємства, прогнозування інвестиційної та фінансової політики підприємства [66, с. 94–103].

Оскільки власний капітал є основним показником спроможності підприємства підтримувати фінансову рівновагу за рахунок своїх внутрішніх джерел, то всі зміни у його складі та структурі повинні знайти належне відображення в обліку та звітності. Тому складається форма № 4 «Звіт про власний капітал» [72, с. 269-272]. Зміст, форма звіту про власний капітал, а також загальні вимоги до розкриття його статей визначаються НП(С)БО 1 [52, с. 1-2].

Основним призначенням Звіту про власний капітал є подання користувачам повної та достовірної інформації про зміни у власному капіталі протягом звітного періоду. Це дає можливість кредиторам, інвесторам та іншим

контрагентам скласти найбільш об'єктивне судження про власний капітал підприємства, з яким вони мають справу [33]. Склад власного капіталу, який відображається у Звіті про власний капітал наведено на рисунку 1.8.

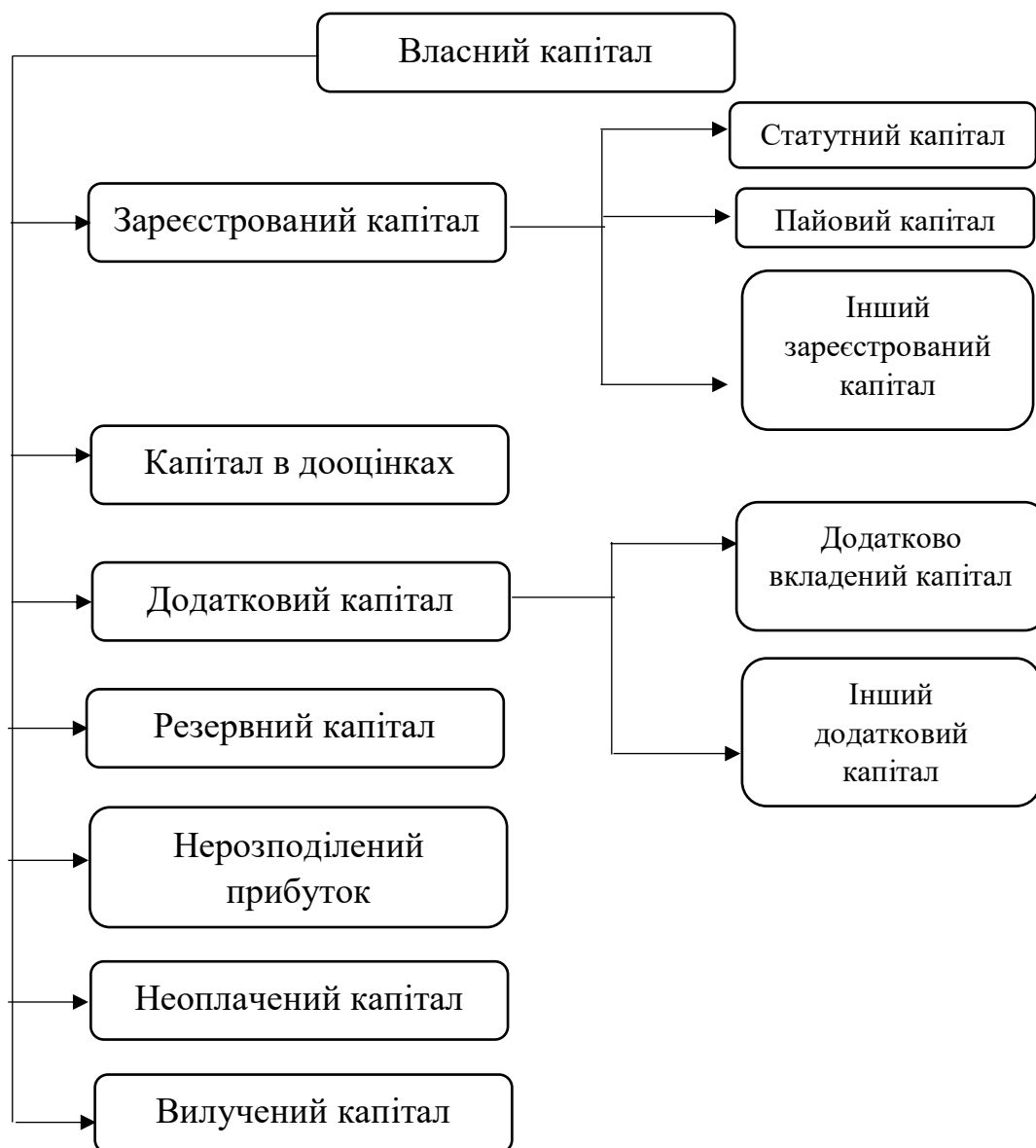

Рисунок 1.8 – Структура власного капіталу у Звіті про власний капітал [авторська розробка]

Інформаційною базою для складання Звіту про власний капітал є дані по рахунках 4 класу Плану рахунків «Власний капітал та забезпечення зобов'язань». Звіт складається підприємствами по закінченню року на підставі даних бухгалтерського обліку, який повинен вестись згідно з чинними НП(С)БО

Метою складання звіту про власний капітал є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Для забезпечення порівняльного аналізу інформації підприємства повинні додавати до річного звіту Звіт про власний капітал за попередній рік.

Таким чином, призначення Звіту про власний капітал полягає у наданні користувачам інформації, яка:

- надає можливість проаналізувати величину власного капіталу та його складових;
- містить дані про стан і зміну складових власного капіталу;
- відображає причини змін (збільшення, зменшення) кожної з складових власного капіталу;
- відображає джерела поповнення власного капіталу, а також операції, внаслідок здійснення яких власний капітал зменшився [39, с. 130-132].

Отже, формам фінансової звітності властивий як логічний, так і інформаційний взаємозв'язок.

Сутність логічного зв'язку полягає у взаємодоповненні і взаємній кореспонденції звітних форм, їх розділів і статей.

Логічні зв'язки між формами звітності доповнюються інформаційними зв'язками. Даний взаємозв'язок важливий для сприйняття користувачами інформації, що наведена у фінансовій звітності і примітках не окремо, а як єдиного взаємопов'язаного цілого, такого, що надає можливість комплексно зрозуміти діяльність підприємства і оцінити його фінансове становище.

Висновки за розділом 1

Висвітлення теоретичних засад формування звітності у системі управління дозволяє зробити наступні висновки.

Управління фінансовими ресурсами є складовою частиною управління фінансами і розглядається як одна з функцій фінансового менеджменту. В загальній структурі функціонування системи управління фінансами господарюючих суб'єктів фінансові ресурси є одним з складових елементів керованої системи, тобто об'єкта управління, куди також входять джерела фінансових ресурсів та фінансові відносини.

Місце та роль фінансового аналізу в стратегічному управлінні визначається трактуванням його суті та співвідношенням аналізу та процесу управління.

Фінансовий аналіз є необхідною і важливою складовою фінансового менеджменту. Основна мета фінансового аналізу як елемента фінансового менеджменту — дати об'єктивну оцінку фінансового стану, фінансових результатів, ефективності фінансової діяльності підприємства з тим, щоб прийняти ефективні управлінські рішення.

За допомогою аналізу, забезпечується кількісна і якісна оцінки усіх змін, що відбуваються на керованому об'єкті. Він дозволяє виявити ті причинно-наслідкові зв'язки і взаємозалежності між окремими параметрами об'єкту, що носять прихований, глибинний характер.

Аналіз дозволяє встановити тенденції в розвитку тих або інших процесів і визначити кращі, найбільш ефективні, варіанти рішень.

На основі проведеного аналізу діяльності підприємства можна прийняти правильне, раціональне, ефективне управлінське рішення. Саме тому вдосконалення системи аналізу в межах управлінського обліку на сьогоднішній день є вкрай актуальним.

Звітність є завершальним етапом бухгалтерського обліку, вона є одним з найважливіших елементів методу бухгалтерського обліку, існує в різних формах та видах, складається і представляється у різні періоди. Основним завданням фінансової звітності є задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів у повній, правдивій та неупередженій інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «КОЛОС» ЗА 2016-2018 РОКИ

2.1 Характеристика тенденцій змін основних показників фінансово-господарської діяльності фермерського господарства «КОЛОС» за 2016-2018 роки

У кожній державі, в будь-якому суспільстві сільське господарство є життєво необхідною галуззю народного господарства, оскільки зачіпає інтереси кожної людини, адже виробництво продуктів харчування – перша умова життя населення. Також воно виступає сировинною базою інших галузей промисловості, зокрема легкої та харчової. У сільському господарстві як і в інших галузях суспільного виробництва, відбувається постійний розвиток і на цій основі зростає ефективність сільськогосподарської праці, що дає змогу з меншою кількістю робочої сили виробляти більшу кількість сільськогосподарської продукції

Сільське господарство розглядають як комплекс технологічно і організаційно взаємозв'язаних галузей, які у своїй сукупності утворюють збалансовану, інтегровану і структурно завершену систему, функціонально-компонентна структура якої підпорядкована стабільному нарощуванню продовольчої продукції землеробства і тваринництва. Кожна галузь сільськогосподарського виробництва є сукупністю підприємств, що виробляють певні види однорідної продукції чи надають послуги, які задовольняють певні потреби населення у продуктах харчування, а промисловості – в сировині.

Сільське господарство відіграє винятково важливу роль як каталізатор розвитку ринкової економіки нашої держави, оскільки:

- є висококонкурентною галуззю, у якій діє багато незалежних підприємств, що виробляють переважно ті самі товари.
- в недалекій перспективі може стати найбільшим джерелом експорту.

Цьому сприяють великі масштаби сільськогосподарського землекористування і родючі землі. Саме тому, важливо здійснити розрахункові дослідження на основі підприємства, яке займається сільським господарством та виявити сильні і слабкі сторони функціонування об'єкта підприємництва [58].

Об'єктом аналітичних розрахунків в дипломній роботі є фермерське господарство «КОЛОС».

Засновниками фермерського господарства «Колос», що розташоване у смт. Краснопілля, Сумської області по вул. Вокзальна 26 є Кунець Костянтин Олексійович та Кунець Людмила Володимирівна. Головою фермерського господарства є Кунець Олексій Миколайович. Дата заснування ФГ «Колос» 26.11.1996 рік. Код ЄДРПОУ 23998165. Статутний капітал господарства сформований та сплачений у повному обсязі виключно грошовими коштами у встановлені законодавством терміни, відображений у балансі фермерського господарства та складає 565 345,00 (п'ятсот шістдесят п'ять тисяч триста сорок п'ять) грн. 00 коп, з яких 288 326,00 (двісті вісімдесят вісім тисяч триста двадцять шість) грн. 00 коп, або (51%)- внесок Кунець Костянтина Олексійовича, 277 019,00 (двісті сімдесят сім тисяч дев'ятнадцять) грн. 00 коп, або (49%) – внесок Кунець Людмили Володимирівни.

Фермерське господарство «Колос» спеціалізується на таких галузях: рослинництво; вирощування зернових та технічних культур; тваринництво; надання послуг у рослинництві і тваринництві; облаштування ландшафту; виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості; виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах; виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво макаронних виробів; виробництво інших виробів з деревини; виробництво цегли, черепиці та інших будівельних виробів з випаленої глини роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах;

Сільськогосподарська продукція є товаром першої необхідності для задоволення потреб населення, підприємств переробної промисловості, та тих, що орієнтовані на експорт.

Ринком збуту даної послуги є колгоспний ринок смт. Краснопілля та прилеглі до нього населені пункти. Продукція буде реалізована оптовим покупцям серед яких ПАТ «Охтирський м'ясокомбінат», ПАТ «Конотопм'ясо», ТОВ «Охтирська промислова компанія», ПАТ «Бель Шостка Україна», СЗАТ «Маяк Боромля», СОК «Ласуня», ПСП «Стародубське», СТОВ «Обрій», СВК «Світ молока», ТОВ «ОМПК Славія», ПП «Агрофірма Журавка», ПСП «Полісся», а також приватним особам.

Основними перевагами товару, що виготовляє ФК «КОЛОС» є:

- невеликі витрати на виробництво товару;
- постійна потреба товару протягом року;
- доступна вартість товару для всіх верств населення;
- екологічна чистота товару;
- товар не потребує особливих умов зберігання.

Важливим недоліком такої діяльності є залежність від природних умов.

Основними конкурентами ФГ «КОЛОС» є юридичні та фізичні особи, які виробляють таку ж продукцію в одній місцевості, серед найбільших конкурентів є: ПСП «Агротехсервіс», ФГ «Даяна», ФГ «Князівське», ФГ «Коваленко», ФГ «Ярослав-2005», ФГ «АГРОС», ФГ «АНТЕЙ» та ін.

У процесі діяльності будь-якого підприємства особливо важливо визначити фінансову стійкість, тобто стан фінансових ресурсів, при якому підприємство може вільно маневрувати грошовими засобами, щоб шляхом ефективного використання забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції [67, с. 89].

Дослідження діяльності ФГ «КОЛОС» вважаємо за потрібне здійснити з аналізу основних показників фінансової діяльності (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Показники фінансово-господарської діяльності фермерського господарства «КОЛОС» за 2015-2018 роки (станом на кінець року)

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-)					
					2016 рік до 2015 року		2017 рік до 2016 року		2018 рік до 2017 року	
					абсолютне	відносне	абсолютне	відносне	абсолютне	відносне
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Капітал станом на кінець року, тис. грн.:	21574	26065	28635	34897	4491	20,81	2570	9,86	6262	21,87
в т.ч. 1.1. власний капітал:	19354	22888	26967	32342	3534	18,26	4079	17,82	5375	19,93
1.1.1. власний оборотний капітал	9212	10335	12405	17025	1123	12,19	2070	20,03	4620	37,24
1.1.2. нерозподілений прибуток або непокріті збитки	16320	19854	23933	29308	3537	21,65	4079	20,54	5375	22,46
1.2. позиковий капітал:	2220	3177	1668	2555	957	43,12	-1509	-47,49	887	53,18
в т.ч. 1.2.1. довгостроковий позиковий капітал	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2.2. короткостроковий позиковий капітал	2220	3177	1668	2555	957	43,12	-1509	-47,49	887	53,18
2. Майно станом на кінець року, тис. грн.:	21574	26065	28635	34897	4491	20,81	2570	9,86	6262	21,87
2.1. необоротні активи	10044	12553	14562	15317	2509	24,98	2009	16,0	755	5,18
2.2. оборотні активи:	11530	13512	14073	19580	1982	17,19	561	4,15	5507	39,13
2.2.1. запаси	8766	11573	10881	15203	2807	32,02	-692	-5,98	4322	39,72
2.2.2. дебіторська заборгованість	1235	1235	2289	2205	0	0,00	1,054	85,34	-84	-3,67
2.2.3. грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	269	11	318	1000	-258	-95,9	307	2790,1	682	214,46
3. Трудові ресурси:										
3.1.середньооблікова чисельність працівників, осіб	60	60	60	60	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3.2. фонд оплати праці, тис. грн.	1631	1503	1994	2328	-128	-7,85	491	32,67	334	16,75
3.3. середньомісячна заробітна плата, грн.	2265,3	2087,5	2769,4	3233,3	-177,8	-7,85	681,9	32,67	463,9	16,75
3.4. продуктивність праці, тис. грн. / особу	284,15	300,65	451,07	452,18	16,5	5,81	150,42	50,03	1,11	0,25
4. Економічні показники:										
4.1. чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	17049	18039	27064	27131	990	5,81	9025	50,03	67	0,25
4.2. собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	10490	13154	21137	17424	2664	25,39	7983	60,69	-3713	-17,57
4.3. фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	5025	3534	4097	5375	-1491	-29,67	563	15,93	1278	31,19
4.4. чистий прибуток (збиток), тис. грн.	4993	3474	4076	5143	-1519	-30,42	602	17,33	1067	26,18
4.5. рентабельність обороту, %	23,3	13,56	14,24	15,4	-9,74	-41,8	0,68	5,01	1,16	X
5. Фінансові коефіцієнти:										
5.1. автономії	0,89	0,88	0,94	0,93	-0,01	X	0,06	X	-0,01	X
5.2. маневрування	0,48	0,45	0,46	0,53	-0,03	X	0,01	X	0,07	X
5.3. фінансового ризику	0,11	0,14	0,06	0,08	0,03	X	-0,08	X	0,02	X
5.4. абсолютної ліквідності	0,12	0,003	0,19	0,39	-0,12	X	0,187	X	0,20	X
5.5. покриття	5,05	4,25	8,44	7,66	-0,8	X	4,19	X	-0,78	X

Аналізуючи дані таблиці 2.1 за період 2015-2018 роки, можемо зробити наступні висновки.

Майно підприємства станом на кінець 2016 року склало 26065 тис. грн, що перевищує показник попереднього року на 4491 тис. грн, або на 20,81%. Зазначена зміна заслуговує на позитивну оцінку, адже свідчить про зміцнення майнового потенціалу підприємства. Найсуттєвіший вплив на ситуацію, що склалась спричинило збільшення обсягів вкладання коштів в необоротні активи підприємства ФГ «КОЛОС», приріст яких у 2016 році проти 2015 року склав 2509 тис. грн, або 24.98%. Оборотні активи в свою чергу збільшились з 11530 тис. грн у 2015 році до 13512 тис. грн. у 2016 році, серед яких запаси збільшились на 2807 тис. грн., або на 32,02 %, а грошові кошти та поточні фінансові інвестиції зменшились з кінця 2015 році до кінця 2016 року з 269 тис. грн до 11 тис. грн відповідно.

Станом на кінець 2017 року вартість майна підприємства склала 28635 тис. грн., що на 2570 тис. грн більше ніж на кінець 2016 року. Збільшення обсягів вкладання коштів в необоротні активи підприємства ФГ «Колос», приріст яких у 2017 році проти 2016 року склав 2009 тис. грн, або 16 % мало великий вплив на збільшення вартості майна підприємства за період 2016-2017 рр. Оборотні активи також збільшились з 13512 тис. грн у 2016 році до 14073 тис. грн. у 2017 році, або на 4,15 %. Запаси зменшились на 692 тис. грн., або на 5,98 %, дебіторська заборгованість та грошові кошти і поточні фінансові інвестиції зросли на кінець 2017 року на 1054 тис. грн. та 307 тис. грн., відповідно.

Вартість майна в 2018 році склала 34897 тис. грн., що перевищує показник попереднього року на 6262 тис. грн, або на 21,87 %. Така зміна була спричинена наступними факторами:

- збільшення вартості необоротних активів підприємства в 2017 році порівняно до 2018 року з 14562 тис. грн до 15317 тис. грн., відповідно;
- збільшення оборотних активів на 5507 тис. грн., або на 39,13 %;
- накопичення запасів з 10881 тис. грн. до 15203 тис. грн.;
- зменшення обсягів дебіторської заборгованості на 84 тис. грн;

- приріст грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 682 тис. грн., у 2018 році та становить 1000 тис. грн проти 318 тис. грн. у 2017 році;
- за 2017-2018 роки сукупний капітал ФГ «КОЛОС» збільшився на 6262 тис. грн., або на 21,87 %.

За 2015-2016 роки сукупний капітал ФГ «КОЛОС» збільшився на 4491 тис. грн., або на 20,18 %. Зазначена зміна є наслідком нарощення обсягів власного капіталу підприємства на 3534 тис. грн., або на 18,26 %. Зазначена зміна заслуговує на позитивну оцінку, адже свідчить про підвищення можливостей щодо самофінансування діяльності підприємства. Власний оборотний капітал збільшився з 9212 тис. грн у 2015 році до 10335 тис. грн у 2016 році. Нерозподілений прибуток збільшився на 3537 тис. грн., або на 21,65 %.

За період 2016-2017 рр. показник сукупного капіталу мав тенденцію збільшення на 2570 тис. грн., або на 9,86 %. Така зміна спричинена нарощенням обсягів власного капіталу фермерського господарства на 4079 тис. грн., або на 17,82 %. Власний оборотний капітал збільшився з 10335 тис. грн у 2016 році до 12405 тис. грн у 2017 році. Нерозподілений прибуток збільшився на 4079 тис. грн. і склав 23933 тис. грн на кінець 2017 року.

В 2018 році значення показника власного оборотного капіталу збільшилось з 12405 тис. грн у 2017 році до 17025 тис. грн. на кінець 2018 року. Нерозподілений прибуток, у свою чергу, на кінець 2018 року збільшився на 5375 тис. грн., або на 22,46 %.

Кількість працівників на підприємстві за весь досліджуваний період не змінювалась і становить 60 працівників. Середньомісячна заробітна плата за період 2015-2018 рр. мала не стійку тенденцію. За період 2015-2016 рр. значення показника зменшилось на 177,8 грн. Продуктивність праці в свою чергу зросла на 16,5 тис грн /особу, або на 5,81 %. В 2017 році значення показника становило 2769,4 грн., що на 681,9 грн. більше, ніж в 2016 році. В 2018 році значення показника становило 3233,3 грн., що на 462,9 грн. більше, ніж в 2017 році. Таке збільшення спричинено нарощенням фонду оплати праці на 334 тис. грн.

Продуктивність праці в 2018 році не значно зросла (на 1,11 тис. грн./особу), значення показника є суттєво меншим, ніж за попередній період.

Чиста виручка у 2016 році чиста виручка підприємства від реалізації продукції проти минулого року зросла на 990 тис. грн та склала 18039 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції, в свою чергу, теж зросла з 10490 тис. грн. до 13154 тис. грн. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування з 2015 року до 2016 року зменшився на 1491 тис. грн, це посприяло і зменшенню чистого прибутку на 1519 тис. грн., або на 30,42 %.

У 2017 році значення показника чистої виручки становило 27064 тис. грн., що на 9025 тис. грн., більше ніж на кінець 2016 року. Собівартість реалізованої продукції склала 21137 тис. грн. на кінець 2017 року проти 13154 тис. грн. на кінець 2016 року. Значення показника фінансового результату від звичайної діяльності на кінець 2017 року збільшилось на 563 тис. грн., порівняно з 2016 роком. Таке збільшення в більшій мірі посприяло і збільшенню чистого прибутку на 602 тис. грн., або на 17,33 %.

У 2018 році чиста виручка підприємства від реалізації продукції порівнюючи з минулим роком зросла на 67 тис. грн та склала 27131 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції зменшилась з 21137 тис. грн. у 2017 році до 17424 тис. грн у 2018 році. Показник фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування збільшився на 1278 тис. грн. на кінець 2018 року порівняно з 2017 роком. Значення показника чистого прибутку в свою чергу збільшилось на 1067 тис. грн., або на 31,19 %.

Показник рентабельності обороту за період 2015-2018 рр. був не стабільним. В 2016 році його значення склало 13,56 %, що на 9,74 % менше ніж, на кінець 2015 року. В 2017 році його значення становило 14,24 %, а в 2018 році – 15,40 %. Це означає, що в 2018 році одна гривня приносить 15,4 коп. прибутку, тоді як в 2015 році одна гривня приносила 23,3 коп. прибутку.

ФГ «КОЛОС» здатне профінансувати на кінець 2016 року 88 % активів за рахунок власного капіталу, що на 0,01 % менше ніж на кінець 2015 року, але більше на 33 % від нормативного значення. В 2017 році значення цього

показника становить 94 % активів за рахунок власного капіталу. В 2018 році – 0,93 %, що на 0,01 % менше, ніж в 2017 році.

В 2016 році коефіцієнт маневрування становив 45%, на кінець 2017 року значення показника практично не змінилось, це означає, що на кінець 2017 році 45 % власного капіталу знаходиться в мобільній формі і забезпечує середній рівень маневрування власного капіталу. 2018 рік змінив тенденцію і забезпечив високий рівень маневрування власного капіталу, значення показника становить 53 %.

Коефіцієнт фінансового ризику за період 2015-2018 рр. змінювався не стабільно. З 2015 до кінця 2016 року значення показника збільшувалось з 0,11 % до 0,14 %. Проте в 2017 році значення різко зменшилось до 0,06 % та на кінець 2018 року збільшилось лише на 0,02 %. Оскільки показник говорить про залежність підприємства від позикових коштів і зниження його фінансової стійкості, то зменшення його значення однозначно є позитивним.

Значення коефіцієнту абсолютної ліквідності коливалось. На кінець 2016 року спостерігаємо значне зменшення значення показника з 0,12 % в 2015 році до 0,003% на кінець 2016 року. За період 2017-2018 рр. тенденція змінилась. Спостерігаємо значне збільшення показника на 0,20 % на кінець 2018 року, порівняно з 2017 роком. Таке значення на кінець аналітичного періоду говорить про те, що фермерське господарство в змозі вчасно погасити 39 % боргів у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

Здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання за рахунок реалізації оборотних активів характеризує коефіцієнт покриття, який складає 4,25% на кінець 2016 року та 8,44% на кінець 2017 року. В 2018 році значення показника складає 7,66%. Це означає, що підприємство володіє значним обсягом фінансових ресурсів, які можуть бути використані як платіжні засоби.

Загалом за досліджуваний період показники фінансово-господарської діяльності ФГ «КОЛОС» продемонстрували позитивні тенденції. Підприємство зміцнило своє становище на ринку, зростає вартість майна в 6 раз,

самофінансування діяльності підприємства наростило власний потенціал, зросла продуктивність праці з 284,15 тис. грн./особу до 452,18 тис. грн./особу, збільшився фонд заробітної плати та середньомісячна заробітна плата. Для кращого розуміння змін показників діяльності ФГ «КОЛОС», представимо унаочнення динаміки змін майна та його складових за період 2015-2018 роки у вигляді діаграми (рис. 2.1).

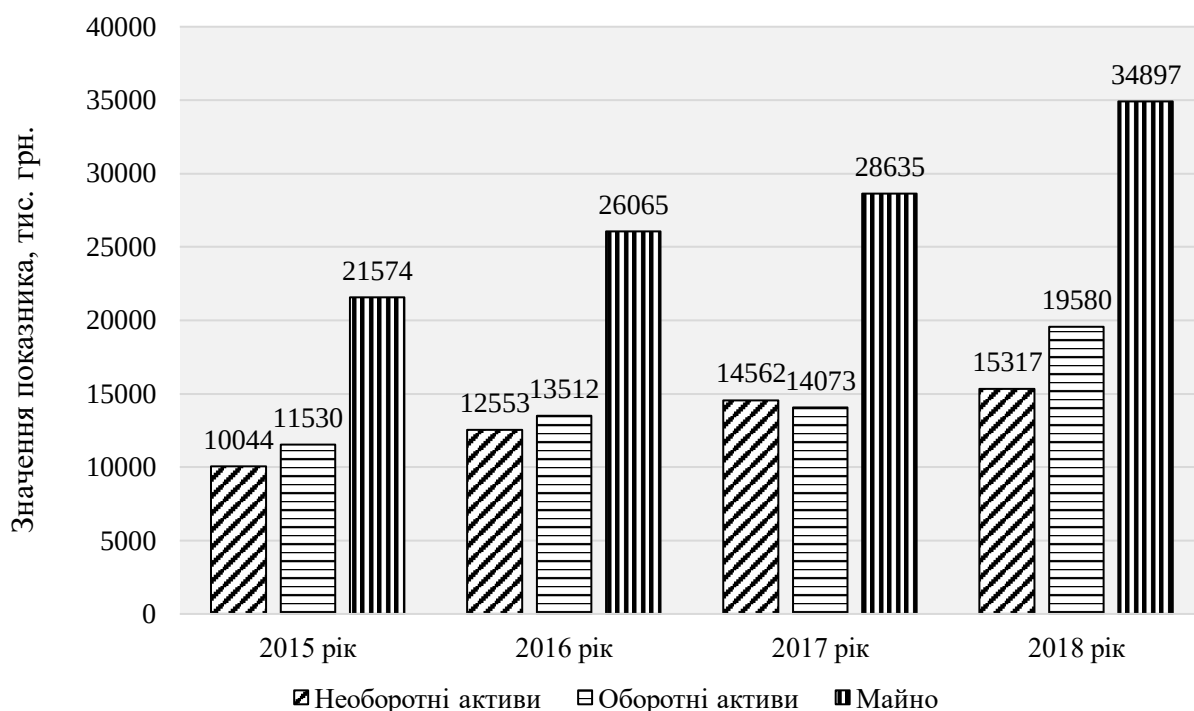

Рисунок 2.1 – Динаміка майна ФГ «КОЛОС» та його зміни за період 2015-2018 роки (станом на кінець року)

Отже на основі аналізу динаміки активів ФГ «КОЛОС» протягом досліджуваного періоду можна зробити висновок про те, що як необоротні активи, так і оборотні активи з кожним роком зростали. З 2015 року до 2018 року оборотні активи збільшились на 8050 тис. грн, це означає що такий ріст обсягів оборотних активів зменшує ризик компенсації авансового капіталу та підвищує його віддачу внаслідок прискорення оборотності оборотних коштів.

Необоротні активи в свою чергу зросли за період з 2015-2018 роки на 5273 тис. грн., таке збільшення може свідчити про покращення матеріально-технічного становища підприємства.

Темп приросту оборотних активів вищий за приріст необоротних активів, це означає, що на підприємстві існує тенденція прискорення оборотності всієї сукупності активів підприємства.

Прибуток аграрного підприємства створюється в процесі виробництва продукції, але реального змісту, форми він набуває тільки після реалізації продукції. Аналіз прибутку, отриманого в процесі виготовлення продукції, дозволяє оцінити ефективність діяльності виробництва (рис.2.2).

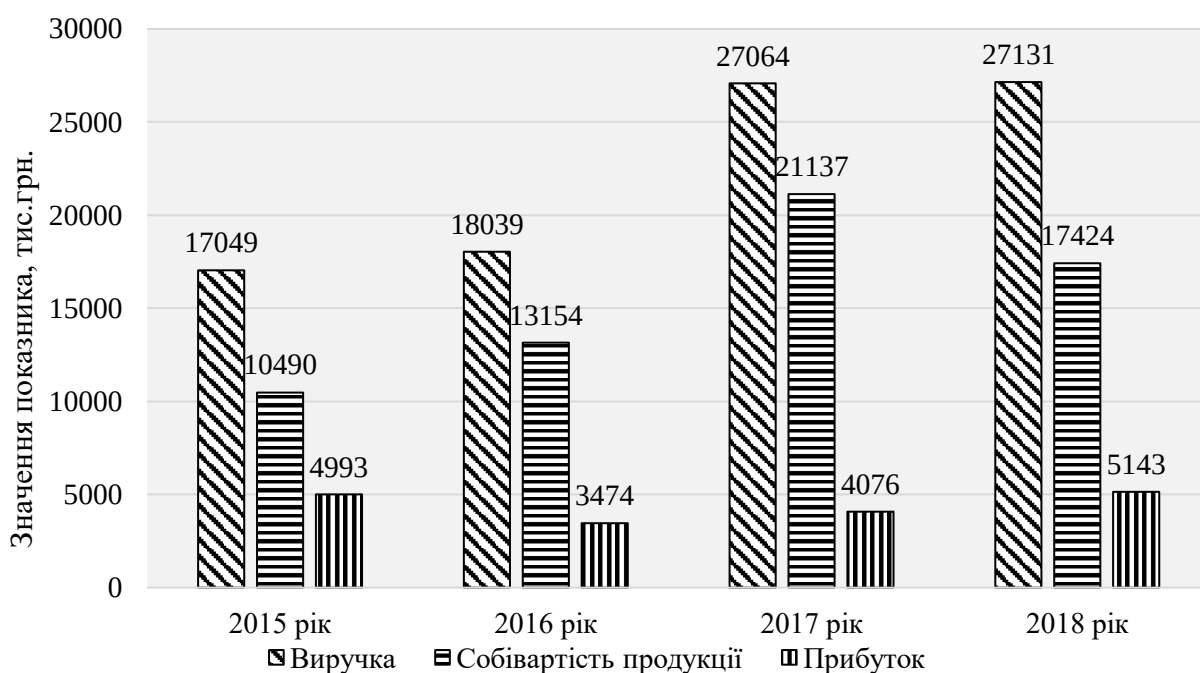

Рисунок 2.2 – Динаміка економічних показників ФГ «КОЛОС» за 2015-2018 роки

Аналізуючи діаграму 2.2, можемо зробити висновки, що виручка фермерського господарства за період 2015-2018 роки постійно зростала і за три роки зросла на 10082 тис. грн. Собівартість продукції ФГ «КОЛОС» за 2015-2017 роки зростала, але у 2018 році зменшилась порівняно з 2017 роком на 3713 тис. грн. Прибуток фермерського господарства то зростав, то зменшувався. За 2015 - 2016 роки прибуток зменшився на 1519 тис. грн. За 2016-2018 рік він збільшився на 1669 тис. грн.

Для визначення стійкого становища підприємства на ринку, його самофінансування, залежності від позикових коштів, мобільності коштів

розраховуються відповідні коефіцієнти, які дуже точно відображають необхідну інформацію, показують проблемні місця підприємства (рис. 2.3).

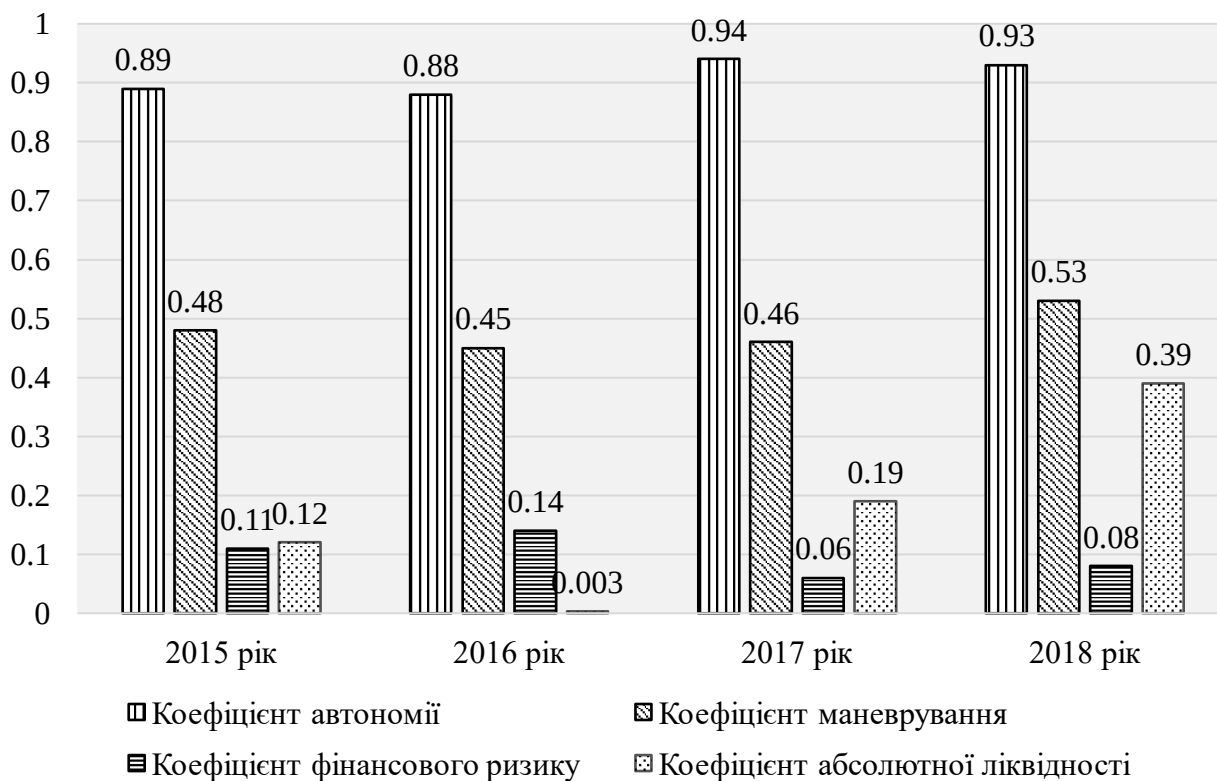

Рисунок 2.3 – Динаміка основних коефіцієнтів ФГ «КОЛОС» за 2015-2018 роки

Коефіцієнт автономії в 2015 та 2016 роках тримався майже на одному рівні, проте в 2017 році зріс на 0,06. Таке збільшення є позитивним, адже чим більшим є значення цього показника, тим більшою є фінансова стійкість підприємства і його незалежність від кредиторів.

Коефіцієнт фінансового ризику показує, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власного капіталу, саме тому його зменшення в 2017 році проти 2016 року на 0,08 є позитивним і свідчить про збільшення фінансової стійкості підприємства.

Оскільки коефіцієнт маневрування свідчить про те, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів, позитивне

значення і його збільшення на 0,05 з 2015 до 2018 року говорить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності за період 2015-2018 років коливався. В 2016 році його значення становило 0,003, що засвідчує негайну готовність сплатити лише 3 % поточних боргів. В 2017 році показник зріс до норми, а в 2018 році збільшився до 0,39. Така тенденція є проблемною, адже такий високий показник (вище нормативного) також може вказувати на проблеми на підприємстві і свідчить про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами.

Отже, проведений аналіз фінансового стану ФГ «КОЛОС» показав, що підприємство швидко розвивається, є прибутковим та стійко займає високе місце на ринку сільськогосподарських послуг.

Не зважаючи те, що за досліджуваний період певні показники мали негативне значення, за рік вони змінювались майже кардинально, це може свідчити про достатньо ефективний фінансовий менеджмент на підприємстві.

Загалом фермерське господарство значно збільшило необоротні активи, запаси, чистий прибуток від реалізації продукції та накопичило власний капітал. Дивлячись на коефіцієнт покриття за аналізований період, можемо стверджувати, що фермерське господарство має достатньо ресурсів для погашення його поточних зобов'язань.

Аналіз платоспроможності підприємства показав, що підприємство є стійким, стабільно працює, витрати покриваються отриманим прибутком повністю та вчасно.

Приріст активів свідчить про підвищення потенціалу фермерського господарства «КОЛОС» генерувати прибуток для власників, адже сума активів, що приймає участь у виробничому, інвестиційному та фінансовому процесі невпинно зростає.

2.2 Оцінка майна фермерського господарства «КОЛОС» та джерел його формування за даними форми № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан підприємства)

Фінансовий стан та оцінка майна фермерського господарства характеризується розміщенням і використанням коштів (активів) та джерел їх формування (пасивів). Необхідні відомості для оцінки майна фермерського господарства подано у формі № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан підприємства).

Для аналізу структури і джерел утворення майна підприємства на підставі групування статей активу і пасиву складається аналітичний баланс. Ця аналітична таблиця дає загальну картину всіх змін в абсолютних і відносних величинах статей і груп [30, с. 46].

Схемою порівняльного аналітичного балансу охоплено більшість важливих показників, що характеризують статику і динаміку фінансового стану.

Порівняльний баланс фактично включає показники горизонтального і вертикального аналізу.

Обов'язкові показники порівняльного аналітичного балансу такі: абсолютні величини статей вихідного балансу на кінець звітного року, питома вага статей балансу у валюті балансу на кінець звітного періоду, зміни в абсолютних величинах, зміни у питомій вазі [73].

Дослідимо структуру й динаміку фінансового стану підприємства за допомогою порівняльного аналітичного балансу. Порівняльний аналітичний баланс розраховуємо з вихідного балансу шляхом доповнення його показниками структури, динаміки і структурної динаміки вкладень і джерел коштів підприємства за звітний період 2016-2018 рр. (табл. 2.2).

На підставі наведеної таблиці 2.5 можна зробити наступні висновки.

Загальна вартість майна підприємства у 2017 році збільшилась на 2570 тис. грн., у 2018 році зросла на 6262 тис. грн. порівняно з 2017 роком .

Таблиця 2.2 – Аналітичний баланс ФГ «КОЛОС» за період 2016-2018 рр., тис. грн. (станом на кінець року)

Показник	2016 рік		2017 рік		2018 рік		Зміна (+,-) показника			
	сума , тис.грн.	питома. вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	2017 р.проти 2016 р.		2018 р. проти 2017 р.	
							в сумі, тис. грн	у питомій вазі, %	в сумі, тис. грн	у питомій вазі, %
Актив										
1. Необоротні активи	12553	48,16	14562	50,85	15317	43,89	2009	2,69	755	-6,96
1.1. Нематеріальні активи	455	1,75	455	1,59	455	1,30	0	-0,16	0	-0,29
1.2. Основні засоби	10491	40,25	13947	48,71	14707	42,14	3456	8,46	760	-6,56
1.3. Довгострокові біологічні активи	139	0,53	160	0,56	155	0,44	21	0,03	-5	-0,11
1.4. Довгострокова дебіторська заборгованість	-		-		-		-		-	
2. Оборотні активи	13512	51,84	14073	49,15	19580	56,11	561	-2,69	5507	6,96
2.1. Запаси	11573	44,40	10881	38,00	15203	43,57	-692	-6,40	4322	5,57
2.2. Дебіторська заборгованість	1235	4,74	2289	7,99	2129	6,10	1054	3,26	-160	-1,89
2.3. Грошові кошти	11	0,04	318	1,11	1000	2,87	307	1,07	682	1,76
2.4. Інші оборотні активи	50	0,19	-		436	1,25	-50	-0,19	436	1,25
3. Разом активів	26065	100	28635	100	34897	100	2570	0	6262	0
Пасив										
4. Власний капітал	22888	87,81	26967	94,17	32342	92,68	4079	6,36	5375	-1,50
4.1. Зареєстрований капітал	565	2,17	565	1,97	565	1,62	0	-0,19	0	-0,35
4.2. Додатковий капітал	2234	8,57	2234	7,80	2234	6,40	0	-0,77	0	-1,40
4.3. Резервний капітал	235	0,90	235	0,82	235	0,67	0	-0,08	0	-0,15
4.4. Нерозподілений прибуток	19854	76,17	23933	83,58	29308	83,98	4079	7,41	5375	0,40
5. Позиковий капітал	3177	12,19	1668	5,83	2555	7,32	-1509	-6,36	887	1,50
5.1. Довгострокові зобов'язання	-		-		-		-		-	
5.2. Поточні зобов'язання	3177	12,19	1668	5,83	2555	7,32	-1509	-6,36	887	1,50
5.2.1. Розрахунки з кредиторами	848	3,25	749	2,62	1700	4,87	-99	-0,64	951	2,26
5.2.2. Доходи майбутніх періодів	-		-		-		-		-	
5.2.3. інші поточні зобов'язання	2329	8,935354	919	3,2093592	855	2,45	-1410	-5,73	-64	-0,76
6. Разом пасивів	26065	100	28635	100	34897	100	2570	0	6262	0

Оборотні активи збільшилися за період, та частково перебільшили необоротні у 2016 та 2018 роках. Найбільш значно у абсолютному вираженні збільшились основні засоби у 2017 році на 3456 тис. грн., що становило 91,54 % в порівнянні з 2016 роком, а також на 460 тис. грн., у 2018 році порівняно з 2017 роком.

У абсолютному вираженні у 2017 році зменшились і запаси на 692 тис. грн в порівнянні з 2016 роком, але зросли у 2018 році, порівняно з 2017 роком на 4322 тис. грн.

Нематеріальні активи на протязі всього аналітичного періоду не змінювались і склали 455 тис. грн, проте питома вага нематеріальних активів з 2016 року до 2018 року зменшувалась на 0,16 % у 2017 році проти 2016 року та на 0,29 % у 2018 році проти 2017 року.

Довгострокові біологічні активи фермерського господарства «КОЛОС» у 2017 році склали 160 тис. грн, що на 21 тис. грн більше ніж у 2016 році, та на 5 тис. грн. менше, ніж у 2018 році.

Спостерігається досить значне зростання дебіторської заборгованості – на 1054 тис. грн. у 2017 році, порівняно з 2016 роком, але зменшення його об'єму на 160 тис. грн. у 2018 році порівняно з 2017 роком. Даний факт відображає відволікання частини поточних активів на кредитування споживачів готової продукції, товарів, робіт і послуг організації, та інших дебіторів, що свідчить про фактичну іммобілізацію цієї частини оборотних засобів із виробничого процесу. З іншого боку, дебіторська заборгованість вказує на майбутнє надходження грошових коштів, у разі, якщо організація має платоспроможних дебіторів.

Грошові кошти значно зростали за аналізований період. У 2016 році вони склали 11 тис. грн., що на 307 тис. грн. менше ніж у 2017 році, та на 989 тис. грн. менше ніж у 2018 році. Питома вага грошових коштів теж збільшувалась на 1,07 % у 2017 році проти 2016 року, та на 1,76 % у 2018 році проти 2017 року.

Щодо власного капіталу, то у 2017 році він зріс на 4079 тис. грн., проти 2016 року, та на 5375 тис. грн у 2018 році, проти 2017 року. Питома вага власного капіталу в свою чергу у 2017 році проти 2016 року збільшилась на 6,36 %, але у

2018 році проти 2017 року зменшилась на 1,50 %. Питома вага зареєстрованого капіталу у загальній вартості майна поступово зменшувалась на 0,19 % у 2017 році проти 2016 року та на 0,35 % у 2018 році проти 2017 року.

Додатковий та резервний капітал у абсолютному вираженні за період 2016-2018 рр. взагалі не змінювались, лише зменшувалась питома вага цих показників.

Довгострокові зобов'язання на ФГ «КОЛОС» відсутні. Нерозподілений прибуток збільшився на 4079 тис. грн. в 2017 році, в порівнянні з 2016 роком, а також на 5375 тис. грн. у 2018 році, в порівнянні з 2017 роком. Кредиторська заборгованість по розрахунках зменшилась на 99 тис. грн. в 2017 році порівняно з 2016 роком, що є позитивним зрушенням, але в 2018 році збільшився на 951 тис. грн. проти 2017 року.

Позиковий капітал у 2017 році склав 1668 тис. грн., що на 1509 тис. грн. менше, ніж у 2016 році, та на 887 тис. грн. менше ніж у 2018 році. Питома вага позикового капіталу у 2017 році зменшилась на 6,36 % проти 2016 року, та збільшилась на 1,50 % у 2018 році, проти 2017 року.

Інші поточні зобов'язання змінились у бік зменшення на 1410 тис. грн. у 2017 році, проти 2016 року та на 64 тис. грн. у 2018 році, проти 2017 року. Питома вага їх також зменшилась на 5,73% у 2017 році, та на 0,76% у 2018 році проти 2017 року.

Іншим перспективним напрямом при аналізі ефективності і використання майна підприємства, окрім аналітичного, є застосування матричного балансу. Використання матричного методу дає можливість визначити зв'язок статей активів і пасивів балансу, розрахувати структуру, визначити якість активів балансу та достатність джерел їх фінансування, згрупувати джерела формування активів ФГ «КОЛОС», а також зробити висновки щодо позитивних і негативних змін фінансового стану підприємства (табл. 2.3).

На основі побудови матричного балансу ФГ «КОЛОС» можна визначити джерела формування активів підприємства, зокрема протягом 2016-2018 рр. необоротні активи фінансувались виключно за рахунок власного капіталу, а саме за рахунок нерозподіленого прибутку в більшій мірі.

Таблиця 2.3 – Матричний баланс ФГ «КОЛОС» за 2016-2018 рр., тис. грн. (станом на кінець року)

Актив	Роки	Пасив										Баланс
		Зареєстрований капітал	Капітал в дооцінках	Додатковий капітал	Нерозподілений прибуток	Резервний капітал	Довгострокові зобов'язання	Короткострокові кредити та позики	Поточна заборгованість довгостроковими зобов'язаннями	Кредиторська заборгованість	Інші поточні зобов'язання	
Необоротні активи	2016	565	-	2234	9754	-	-	-	-	-	-	12553
	2017	565	-	2234	11768	-	-	-	-	-	-	14567
	2018	565	-	2234	12518	-	-	-	-	-	-	15317
Запаси	2016	-	-	-	10103	235	-	-	-	848	387	11573
	2017	-	-	-	10881	-	-	-	-	-	-	10881
	2018	-	-	-	15203	-	-	-	-	-	-	15203
Дебіторська заборгованість	2016	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1235	1235
	2017	-	-	-	1284	235	-	-	-	749	21	2289
	2018	-	-	-	1587	235	-	-	-	383	-	2205
Грошові кошти та їх еквіваленти	2016	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	11
	2017	-	-	-	-	-	-	-	-	-	318	318
	2018	-	-	-	-	-	-	-	-	1000	-	1000
Оборотні активи	2016	-	-	-	10103	235	-	-	-	848	2329	13518
	2017	-	-	-	12165	235	-	-	-	749	924	14073
	2018	-	-	-	16790	235	-	-	-	317	855	19580
Витрати майбутніх періодів	2016	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2017	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2018	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	2016	565	-	2234	19854	235	-	-	-	848	2329	26065
	2017	565	-	2234	23933	235	-	-	-	749	919	27716
	2018	565	-	2234	29308	235	-	-	-	1700	855	34042

Аналіз показує, що в 2016 році ФГ «КОЛОС» здійснювало фінансування запасів за рахунок нерозподіленого прибутку на 10103 тис. грн. та кредиторської заборгованості на 848 тис. грн., в 2017 та 2018 році джерелом фінансування запасів став виключно нерозподілений прибуток підприємства.

Дебіторська заборгованість в 2016 році покривалась виключно іншими поточними зобов'язаннями в розмірі 1235 тис. грн. В 2017 році дебіторська заборгованість фінансувалась за рахунок нерозподіленого прибутку в розмірі 1284 тис. грн., резервного капіталу, в розмірі 235 тис. грн., кредиторської заборгованості в розмірі 749 тис. грн. та інших поточних зобов'язань в розмірі 21 тис. грн. В 2018 році дебіторська заборгованість склала 2205 тис. грн., фінансування відбувалося за рахунок нерозподіленого прибутку в розмірі 1587 тис. грн., резервного капіталу в розмірі 235 тис. грн. та кредиторської заборгованості в сумі 737 тис. грн.

Якщо розглядати грошові кошти та еквіваленти, то вони протягом 2016-2018 рр. фінансувались за рахунок інших поточних зобов'язань в 2016 році в сумі 11 тис. грн. та в 2017 році в розмірі 318 тис. грн., а в 2018 році за рахунок кредиторської заборгованості в сумі 1000 тис. грн.

Витрати майбутніх періодів за період 2016-2018 рр. на фермерському господарстві «КОЛОС» не мали місця бути.

Отже, в цілому робота підприємства стабільна, помітне підвищення рівня платоспроможності споживачів продукції підприємства. Необоротні активи були сформовані виключно за рахунок власних коштів, що є однозначним позитивним показником. Проте підприємство не гарантоване від банкрутства, яке може настати у зв'язку із тривалою неспроможністю виконувати свої фінансові зобов'язання. Для завчасного попередження можливих фінансових ускладнень і неплатоспроможності, проведемо аналіз ліквідності балансу фермерського господарства «КОЛОС» за 2016-2018 рр. (табл. 2.4).

Порівняння фактичних співвідношень абсолютних показників ліквідності з нормативними їх значеннями дає підстави стверджувати, що баланс

фермерського господарства не відповідав критеріям абсолютної і нормальної ліквідності.

За критерієм $A_1 > P_1$ платіжний дефіцит в 2016 році склав 837 тис. грн, в 2017 році – 431 тис. грн, а в 2018 році – 700 тис. грн. Параметри $A_2 > P_2$ в 2016 році не дотримались, дефіцит склав 1094 тис. грн. Проте в 2017 та 2018 році цей параметр був дотриманий, так платіжний надлишок в 2017 році збільшився на 1370 тис. грн., а в 2018 році на 1320 тис. грн. Параметр $A_3 > P_3$ був дотриманий в повній мірі протягом всього аналізованого періоду. Платіжний надлишок в 2016 році склав 12266 тис. грн., в 2017 році - 11466 тис. грн., в 2018 році – 16375 тис. грн. Останній параметр був дотриманий у 2016 році та 2017 році, перевага пасивів склала 10335 тис. грн. та 12405 тис. грн. відповідно, що свідчить про відновлення часткового самофінансування оборотних активів. У зв'язку з цим були створені умови для забезпечення перспективної ліквідності за критерієм $A_3 > P_3$, водночас був допущений значний дефіцит поточної ліквідності, оскільки $A_1 < P_1$. Проте в 2018 році за показником $A_4 < P_4$ перевага була активів на 17025 тис. грн.

Щоб дізнатися чи є структура балансу задовільною, а підприємство – платоспроможним, необхідно розрахувати відповідні коефіцієнти-індикатори станом на початок та кінець періоду, відхилення в розрізі показників від початку періоду та їх оптимальних значень за період 2016-2018 рр. (табл.2.5).

Одним з важливих показників платоспроможності підприємства є коефіцієнт покриття. У загальному випадку компанія конвертує свої оборотні активи в грошову форму, а ці гроші вже використовуються для покриття зобов'язань. З цього випливає, що оцінити ліквідність і платоспроможність компанії можна, порівнявши ці елементи балансу. Коефіцієнт покриття робить саме це, тому важливим для інвесторів, партнерів, кредиторів підприємства є те, щоб цей показник був в рамках норми, адже значення нижче нормативного викликає недовіру до підприємства та веде до збільшення вартості позикових коштів і, як результат, до прямих фінансових втрат.

Таблиця 2.4 – Абсолютні показники ліквідності балансу фермерського господарства «КОЛОС» за 2016-2018 рр.,
тис. грн. (станом на кінець року)

Групи активу	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Групи пасиву	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Надлишок (+), нестача (-) коштів		
								2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10
Високо ліквідні активи	11	318	1000	Найбільш термінові пасиви	848	749	1700	-837	-431	-700
Швидко ліквідні активи	1235	2289	2205	Короткострокові пасиви	2329	919	855	-1094	1370	1320
Повільно ліквідні активи	12266	11466	16375	Довгострокові пасиви	0	0	0	12266	11466	16375
Важко ліквідні	12553	14562	15317	Постійні пасиви	22888	26967	32342	10335	12405	-17025
Баланс	26065	28635	34897	Баланс	26065	28635	34897	X	X	X

Наступний не менш важливий показник – коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом. Він характеризує частку власного оборотного капіталу в оборотних активах.

Підвищення частки власного оборотного капіталу свідчить про зміцнення фінансового стану підприємства, збільшення робочого капіталу, підвищення платоспроможності та ліквідності боргових зобов'язань, зростання фінансової незалежності. Структура балансу визнається задовільною, а підприємство – платоспроможним у випадку, коли фактичні значення показників-індикаторів дорівнюють або перевищують нормативні значення. Структура балансу оцінюється як незадовільна, а підприємство визнається неплатоспроможним у випадку не досягнення показниками-індикаторами нормативних значень. Прогноз – банкрутство.

Результати розрахунків дозволяють стверджувати, що фермерське господарство «КОЛОС» за 2016-2018 рр. забезпечувало формування досить високого рівня поточної платоспроможності. Станом на кінець 2016 року підприємство може забезпечити свої короткострокові зобов'язання з оборотних активів на 4.25 %. В 2017 році коефіцієнт покриття склав 8.44, що означає, що на кожну гривню поточних зобов'язань припадає 8.44 грн оборотних активів. В 2018 році показник покриття зменшився, порівняно з 2017 роком і склав 7.66 %. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом в 2016 році склав 0,76 %, в 2017 році – 0,88 %, в 2018 році – 0,87 %. Такий досить високий показник, порівняно з нормативним значенням, говорить про фінансову стійкість фермерського господарства «КОЛОС» і здатність його проводити активну діяльність, навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування підприємства. Коефіцієнт відновлення платоспроможності в 2016 році склав 1,89, в 2017 році цей коефіцієнт склав 5,27, а в 2018 році – 3,63. Це свідчить про реальну можливість підприємства відновити платоспроможність в найближчі 6 місяців.

Таблиця 2.5 – Показники оцінки структури ФГ «КОЛОС» за 2016-2018 рр. (станом на кінець року)

Показник	Нормативне значення	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) показника кінця року від				
					нормативного значення			2017 до 2016 рр.	2018 до 2017 рр.
					2016 рік	2017 рік	2018 рік		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Коефіцієнт покриття	1	4,25	8,44	7,66	3,25	7,44	6,66	4,19	-0,78
2.Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	0,1	0,76	0,88	0,87	0,75	0,87	0,86	0,12	-0,01
3.Коефіцієнт відновлення платоспроможності за 6 місяців	1	1,89	5,27	3,63	0,89	4,27	2,63	3,38	-1,64
4.Коефіцієнт втрати платоспроможності за 3 місяці	1	1,65	6,31	3,44	0,65	5,31	2,44	4,66	-2,87

Коефіцієнт втрати платоспроможності більше нормативного значення протягом всього періоду на 0,65 в 2016 році, на 5,31 в 2017 році та на 2,44 в 2018 році. Це говорить про реальну можливість не втратити платоспроможність фермерського господарства «КОЛОС» протягом найближчих 3 місяців.

Аналізуючи все вище викладене, можемо стверджувати, що фермерське господарство «КОЛОС» абсолютно платоспроможне. Але надто високе перевищення оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями також вважається недоцільним, оскільки може свідчити про нераціональні вкладення підприємством своїх коштів та неефективне їх використання.

2.3 Аналіз фінансових результатів за формою № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»

Успішне функціонування будь-якого підприємства в ринкових умовах можливе лише за умови досягнення певних фінансових результатів, показниками яких є прибуток і рентабельність.

Одним, з головних фінансових результатів підприємства є прибуток. Він складає основу економічного розвитку підприємства. Ріст прибутку створює фінансову базу для розширеного відтворення, вирішення соціальних і матеріальних потреб підприємства.

Рентабельність є важливим відносним показником ефективності діяльності підприємства, який вимірює дохідність підприємства з різних позицій. В показниках рентабельності проявляється взаємозв'язок абсолютної величини економічного ефекту і обсягу засобів, які використовуються для його одержання.

Прибуток і прибутковість є основними показниками ефективності діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, які характеризують інтенсивність їх роботи та успішну життєдіяльність в умовах ринку та панування

конкуренції. Співвідношення одержаних доходів і понесених витрат є головним завданням аналітичних служб, керівного персоналу і в цілому кожного працівника для прийняття правильної політики підприємства. Життєздатність підприємства залежить саме від того, який досягається рівень прибутковості (рентабельності) [5].

Отже, для об'єктивної оцінки ефективності роботи підприємства не достатньо знати лише абсолютну величину отриманого прибутку. Необхідно володіти інформацією щодо його прибутковості, тобто вивчати відносні показники ефективності діяльності. Для цього необхідно отримані прибутки порівняти із вкладеним капіталом, ресурсами, понесеними витратами, тому проведемо аналіз даних за період 2016-2018 рр. на фермерському господарстві «КОЛОС» і відтворимо їх у вигляді аналітичних таблиць.

Отже, за результатами розрахунків, наведених в таблиці 2.6, можемо зробити наступні висновки.

За 2016-2018 роки на фермерському господарстві «КОЛОС» відбулись видимі покращення. Дохід від реалізації продукції протягом всього періоду зростав від 26065 тис. грн. в 2016 році до 34897 тис. грн. в 2018 році. В 2017 році дохід від реалізації продукції склав 28635 тис. грн., що на 2570 тис. грн. більше ніж в 2016 році, та на 6362 тис. грн. менше, ніж в 2018 році.

Чистий дохід від реалізації продукції в 2017 році склав 27064 тис. грн., що на 9025 тис. грн. більше, ніж в 2016 році. Частка чистого доходу до загальної виручки в 2017 році склала 94,51 %, що на 25,3 % більше, ніж в 2016 році та на 16,77 % більше ніж в 2018 році, і склав він на кінець аналітичного періоду 77,74 %.

Валовий прибуток зріс з 4885 тис. грн. в 2016 році до 5927 тис. грн. в 2017 році (або на 1042 тис. грн.) . В 2018 році цей показник склав 9707 тис. грн., що на 3780 тис. грн. більше ніж в 2017 році. Частка валового прибутку до сукупної виручки від реалізації продукції теж зростала. В 2016 році цей показник складав 18,74 %, в 2017 році – 20,69%, а в 2018 році – 27,82 %.

Таблиця 2.6 – Фінансові результати діяльності ФГ «КОЛОС» за 2016-2018 рр.

Показник	2016 рік		2017 рік		2018 рік		Зміна (+, -)			
	сума, тис. грн.	у % до виручки	сума, тис. грн.	у % до виручки	сума, тис. грн	у % до виручки	Абсолютна		у п.п. до виручки	
							2017 рік до 2016 року	2018 рік до 2017 року	2017 рік до 2016 року	2018 рік до 2017 року
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	26065	100,0	28635	100,0	34897	100	2570	6362	X	X
2. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	18039	69,21	27064	94,51	27131	77,74	9025	67	25,3	-16,77
3. Валовий прибуток (збиток)	4885	18,74	5927	20,69	9707	27,82	1042	3780	1,95	7,13
4. Фінансовий результат від операційної діяльності	3474	13,33	4076	14,23	5143	14,74	602	1067	0,9	0,51
5. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	3534	13,56	4079	14,24	5375	15,40	545	1296	0,68	1,16
6. Чистий прибуток (збиток)	3534	13,56	4079	14,24	5375	15,40	545	1296	0,68	1,16

Показник фінансового результату від операційної діяльності має позитивну тенденцію до зростання і за період 2016-2018 рр. збільшився на 602 тис. грн. в 2017 році проти 2016 року і становив 4076 тис. грн.

В 2018 році показник фінансового результату склав 5143 тис. грн., що на 1067 тис. грн. більше, ніж в 2017 році.

Показник фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування та чистого прибутку були ідентичними. В 2016 році їх значення склало 3534 тис. грн., що на 545 тис. грн. менше, ніж в 2017 році, значення якого становить 4079 тис. грн. В 2018 році значення цих показників становило 5375 тис. грн. і є більшим за значення 2017 року на 1296 тис. грн.

Ефективність діяльності підприємства можемо побачити за допомогою показників рентабельності. Для цього створюємо аналітичну таблицю 2.7 та переглянемо динаміку показників рентабельності фінансово-господарської діяльності фермерського господарства «КОЛОС» за 2016-2018 рр.

За досліджуваний період сума чистого прибутку на фермерському господарстві «КОЛОС» збільшувалась. В 2016 році показник склав 3534 тис. грн., що на 545 тис. грн. менше, ніж в 2017 році, сума якого склала 4079 тис. грн. В 2018 році сума даного показника склала 5375 тис. грн.

Чистий дохід від реалізації продукції в 2017 році склав 27064 тис. грн., що на 9025 тис. грн. більше ніж в 2016 році та на 67 тис. грн. менше ніж в 2018 році.

Середньорічна вартість активів поступово збільшувалась протягом аналізованого періоду на 3530,5 тис. грн. в 2017 році, проти 2016 року та на 4416 тис. грн в 2018 році, проти 2017 року.

Вартість необоротних активів середньорічна збільшувалась трішки менше, загалом в 2016 році значення показника становило 11289,5 тис. грн., що на 2259 тис. грн. менше ніж в 2017 році, значення якого склало 13557,5 тис. грн. В 2018 році цей показник склав 14939,5 тис. грн, що на 1382 тис. грн. Таке зменшення говорить про зменшення фінансового ризику на фермерському господарстві «КОЛОС» і відповідно збільшення забезпечення діяльності фермерського господарства власними коштами.

Таблиця 2.7 – Динаміка показників рентабельності фінансово-господарської діяльності ФГ «КОЛОС» за 2016-2018 рр.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+,-)	
				2017 рік до 2016 року	2018 рік до 2017 року
1. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	3534	4079	5375	545	1296
2. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	18039	27064	27131	9025	67
3. Середньорічна вартість активів, тис. грн.	23819,5	27350	31766	3530,5	4416
4. Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	11298,5	13557,5	14939,5	2259	1382
5. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	9970	12219	14327	2249	2036
6. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	12521	13792,5	16826,5	1271,5	3034
7. Середньорічна вартість сукупного капіталу, тис. грн.	23819,5	27350	31766	3530,5	4416
8. Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	21121	24927	29654,5	3806	4727,5
9. Середньорічна вартість власного оборотного капіталу, тис. грн.	9822,5	11370	23227,5	1547,5	11857,5
10. Середньорічна вартість позикового капіталу, тис. грн.	2689,5	2422,5	2111,5	-267	-311
11. Рентабельність (збитковість) чистої виручки, %	20,14	18,09	19,83	-2,05	1,74
12. Рентабельність (збитковість) активів, %	14,84	14,91	16,92	0,07	2,01
13. Рентабельність (збитковість) основних засобів, %	35,45	33,38	37,52	-2,07	4,14
14. Рентабельність (збитковість) оборотних активів, %	28,22	29,57	31,94	1,35	2,37
15. Рентабельність (збитковість) сукупного капіталу, %	14,84	14,91	16,92	0,07	2,01
16. Рентабельність (збитковість) основного капіталу, %	31,28	30,08	35,98	-1,20	5,90
17. Рентабельність (збитковість) оборотного капіталу, %	28,22	29,57	31,94	1,35	2,37
18. Рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	16,73	16,36	18,12	-0,37	1,76
19. Рентабельність (збитковість) власного оборотного капіталу, %	35,98	35,87	23,14	-0,11	-2,73
20. Рентабельність (збитковість) позикового капіталу, %	131,39	168,38	254,56	36,99	86,18

Рентабельність чистої виручки в 2016 році становила 20,14 %, але в 2017 році цей показник зменшився до 18,09 % порівняно з 2016 роком. В 2018 році показник трішки збільшився 1,74 % і склав 19,83 %.

Рентабельність активів збільшувалась на 0,07 % в 2017 році проти 2016 року і склала 14,91 %, в 2018 році значення показника становить 16,92 %. Таке збільшення показує на скільки збільшилась величина отриманого прибутку у розрахунку на 1 грн. активів підприємства, що постійно перебувають на його балансі.

Значення рентабельності основних засобів протягом 2016-2018 рр. змінювалось. В 2016 воно становило 35,45 %, що на 2,07 % менше ніж в 2017 році. В 2018 році значення цього показника становило 37,52 %.

Рентабельність власного капіталу в 2018 році склала 18,12 %, що на 1,76 % більше, ніж в 2017 році. Таке збільшення на 1,76 % говорить про збільшення прибутку в власному капіталі, що є позитивним чинником.

Рентабельність основного капіталу за період 2016-2018 рр. зменшувалась і зростала. В 2016 році її значення становило 31,28 %, в 2017 році – 30,08 %, в 2018 році – 35,98 %. Таке значне збільшення є позитивним, адже збільшилась ефективність використання всього основного капіталу підприємства, вкладеного в необоротні активи.

Рентабельність сукупного капіталу було повністю ідентична значенню рентабельності активів.

Значення рентабельності оборотного капіталу збільшувалось з 28,22 % в 2016 році до 29,57 % в 2017 році. В 2018 році значення цього показника становило 31,94 %.

Рентабельність позикового капіталу протягом всього аналізованого періоду мала тенденцію до збільшення. Загалом в 2016 році значення показника становило 131,39 %, що на 36,99 % менше, ніж в 2017 році.

Рентабельність власного оборотного капіталу зменшувалась протягом всього періоду. Значення показника в 2016 році становить 35,98 %, в 2017 році – 35,87 %, в 2018 році – 23,14 %.

Оскільки рентабельність активів є одним з найголовніших коефіцієнтів, який показує ефективність використання активів підприємства для генерації прибутку, то доцільним буде порівняти його динаміку за період 2016-2018 рр. у вигляді графіку.

Графік дозволить наочно побачити ріст рентабельності активів господарства за останні три роки.

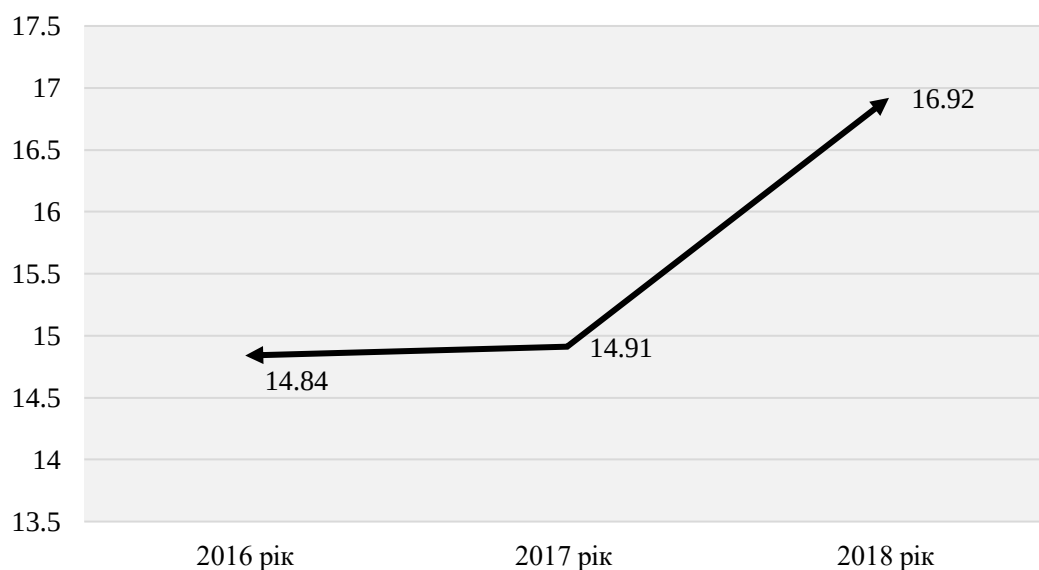

Рисунок 2.4 – Динаміка рентабельності активів ФГ «КОЛОС» за 2016-2018 рр.

На рис. 2.4 можемо спостерігати досить позитивну динаміку росту рентабельності активів ФГ «КОЛОС» за 2016-2018 роки.

Загалом за аналізований період спостерігаємо зріст на 2,08 п. п. з 2016 року до 2018 року. Виходячи з цього, стверджуємо, що процес управління є досить ефективним, адже показник рентабельності активів формується під впливом всієї діяльності компанії.

Для того щоб покращити значення показника рентабельності пропонується: оптимізувати структуру активів, адже це дозволить скоротити їх обсяг і підвищити рентабельність за умови, що обсяг генерованого прибутку підвищиться або залишиться на попередньому рівні; з огляду на те, що рентабельність активів формується під впливом всіх внутрішніх і зовнішніх

факторів, резерви підвищення показника можуть знаходитися у всіх сферах роботи господарства.

Проведемо загальну оцінку динаміки і показників прибутку.

Методологічною основою аналізу фінансових результатів в умовах ринкових відносин є прийнята для всіх підприємств, незалежно від організаційно-правової форми і форми власності, модель їхнього формування і використання.

Розпочинаючи аналіз фінансових результатів, варто розрізнити прибуток (збиток) звітного періоду, прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування і чистий прибуток підприємства.

Насамперед аналізуємо динаміку показників прибутку, для цього використовуємо інформацію, що відображається у звітній формі № 2 «Звіт про фінансові результати» і дає можливість оцінити фінансові результати, отримані від усіх видів діяльності підприємства та визначити структуру прибутку (табл. 2.8).

Здійснимо аналіз формування фінансових результатів ФГ «КОЛОС» за 2016-2018 рр.

Позитивної оцінки заслуговує виявлена за три роки тенденція росту обсягів чистого доходу (виручки) від реалізації продукції підприємства. Чистий дохід від реалізації продукції в 2017 році порівняно з 2016 роком збільшився на 9025 тис. грн., або на 50,03 %. В 2018 році проти 2017 року приріст був не таким значним і склав 67 тис. грн., або на 0,25 %.

Відповідно до росту виручки від реалізації в 2016-2018 роках, зросла і собівартість виготовлення продукції фермерського господарства, але лише в 2017 році, проти 2016 року.

Загалом за період 2016 – 2017 рр. собівартість виготовлення продукції збільшилась на 7983 тис. грн., або на 60,69 %. Проте в 2018 році тенденція змінилась і вартість собівартості виготовленої продукції фермерського господарства зменшилась на 3653 тис. грн., або на 17,28 %.

Таблиця 2.8 – Показники формування фінансових результатів ФГ «КОЛОС» за 2016-2018 роки

Показник	Значення показника:			Абсолютні зміни (+,-), тис. грн.:		Відносні зміни, %:		«Знак впливу»	
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.	2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.	2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1.Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	18039	27064	27131	9025	67	50,03	0,25	+	+
2.Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	13154	21137	17484	7983	-3653	60,69	-17,28	-	+
3.Валовий прибуток (збиток)	4885	5927	9707	1042	3780	21,33	63,77	+	+
4.Інші операційні доходи	1858	2437	2205	579	-232	31,16	-9,52	+	-
5.Адміністративні витрати	902	1035	1366	133	331	14,74	31,98	-	-
6.Витрати на збут	697	849	934	152	85	21,81	10,01	-	-
7.Інші операційні витрати	1670	2404	4469	734	2065	43,95	85,89	-	-
8.Фінансові результати від операційної діяльності	3474	4076	5143	602	1067	17,33	26,18	+	+
9.Інші фінансові доходи	62	25	232	-37	207	-59,68	828	-	+
10.Фінансові витрати	-	20	-	20	-20	-	-	-	+
11. Інші доходи	-	-	1	-	1	-	-	x	+
12. Інші витрати	2	2	1	0	-1	-	-	x	+
13.Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток/збиток)	3534	4076	5375	542	1296	15,34	31,77	+	+
14.Витрати з податку на прибуток від звичайної діяльності	-	-	-	-	-	-	-	x	X
15.Фінансові результати від звичайної діяльності (прибуток/збиток)	3534	4079	5375	542	1296	15,34	31,77	+	+
16.Чистий фінансовий результат (прибуток/збиток)	3534	4079	5375	542	1296	15,34	31,77	+	+

Знак впливу на чистий прибуток зазначених змін за період 2016-2017 роки: позитивний – росту виручки та негативний – росту собівартості. За період 2017-2018 роки, знак впливу є позитивним і для росту виручки і для зменшення собівартості виготовлення продукції фермерським господарством. Результатом зазначених змін виявився ріст валового прибутку підприємства.

В 2017 році проти 2016 року валовий прибуток зріс на 1042 тис. грн., або на 21,33 % ; в 2018 році, проти 2017 року – на 3780 тис. грн., або на 63,77 %.

Динаміки інших операційних доходів нестійка. Так, в 2017 році проти 2016 року зазначений показник збільшився на 579 тис. грн., або на 31,16 %. В 2018 році порівняно з 2017 роком показник зменшився на 232 тис. грн., або на 9,52%.

Адміністративні витрати ФГ «КОЛОС» в 2017 році склали 1035 тис. грн, що на 133 тис. грн. більше ніж в 2016 році, та на 331 тис. грн. менше, ніж в 2018 році. Відповідно вплив цього фактору на чистий прибуток фермерського господарства є негативним.

Витрати на збут збільшились на 152 тис. грн. в 2017 році проти 2016 року, або на 21,81 %. В 2018 році проти 2017 року показник збільшився на 85 тис. грн., або на 10,01%. Знак впливу на чистий прибуток є негативним.

Інші операційні витрати також мали негативний вплив на чистий прибуток, оскільки поступово збільшувались за весь аналітичний період. В 2017 році, проти 2016 року приріст становив 734 тис. грн, або на 43,95 %. В 2018 році збільшився показник на 2065 тис. грн, або на 85,95 %.

Незважаючи на збільшення операційних витрат, фінансовий результат від операційної діяльності продемонстрував стійку динаміку росту. Приріст цього показника в 2017 році проти 2016 року склав 602 тис. грн, а в 2018 році проти 2017 року – 1067 тис. грн. Знак впливу на чистий прибуток є позитивним.

Інші фінансові доходи в 2017 році склали лише 25 тис. грн., що менше показника попереднього року на 37 тис. грн., або на 59,68 %. В 2018 році значення показника збільшилось на 207 тис. грн. і є позитивним впливом на чистий прибуток.

Фінансові витрати на фермерському господарстві мали місце бути лише в 2017 році. В результаті знак впливу на чистий прибуток за 2018 рік є позитивним.

Значення інших доходів протягом 2016-2017 років не спостерігалось, в 2018 році його значення склало 1 тис. грн. Знак впливу є позитивним.

Інші витрати за період 2016-2017 році складала 2 тис. грн, в 2018 році значення показника зменшилось до 1 тис. грн. і є позитивним для значення чистого прибутку.

Чистий фінансовий результат фермерського господарства під впливом вищезазначених факторів збільшився в 2017 році проти 2016 року на 542 тис. грн., або на 15,34 % і склав 4079 тис. грн. В 2018 році значення показника становило 5375 тис. грн., що на 1296 тис. грн., або на 31,77 % більше, ніж в 2017 році.

Висновки за розділом 2

Проведене дослідження дало змогу сформулювати наступні висновки.

Оскільки фінансовий стан підприємства характеризує забезпеченість власними оборотними коштами, оптимальне співвідношення запасів товарно-матеріальних цінностей з потребами виробництва, а також проведення розрахункових операції, доцільним було провести оцінку фінансового стану підприємства. Це дозволило висвітлити проблемні місця, показати в яких напрямках потрібно вести роботи, що покращити. Для висвітлення тенденцій змін основних показників фінансово-господарської діяльності нами використовувались дані фінансової звітності фермерського господарства «КОЛОС» за 2016-2018 роки.

В ході проведеного дослідження висвітлено динаміку і структуру активів підприємства та джерел їх утворення, здійснено необхідні розрахунки коефіцієнтів, які характеризують фінансовий стан підприємства.

Систематичний аналіз фінансового стану, який проводиться на підприємстві, є важливою умовою успішного управління його фінансами. Такий аналіз починаємо з загальної оцінки фінансового стану за даними бухгалтерського балансу. Для того, щоб дати об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства, дослідити та проаналізувати структуру і джерела утворення майна підприємства ми склали аналітичний баланс. Проте для того щоб зрозуміти зв'язок статей активів і пасивів балансу, розрахувати структуру, визначити якість активів балансу та достатність джерел їх фінансування, використовуємо матричний метод складання балансу.

Після ознайомлення з балансом і аналізу структури активів та пасивів балансу підприємства, їх динаміки та зв'язок статей балансу, ми провели аналіз показників, що характеризують фінансову діяльність фермерського господарства «КОЛОС» більш детально, а саме – показники платоспроможності (фінансову стійкість) та ліквідності. Аналіз платоспроможності (табл. 2.5) дозволив стверджувати, що підприємство забезпечувало формування досить високого рівня поточної платоспроможності.

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) розкриває інформацію про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства. Він є джерелом інформації про рівень економічної ефективності діяльності підприємства для підготовки, обґрунтування і прийняття управлінських рішень на відповідних рівнях управління. За допомогою даних звіту ми змогли оцінити ефективність роботи підприємства (табл. 2.6), економічну привабливість (рентабельність) (табл. 2.7), оцінити фінансові результати, отримані від усіх видів діяльності підприємства, визначити структуру прибутку (табл. 2.8) та зробити висновки.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «КОЛОС»

3.1 Напрями удосконалення аналітичної роботи в системі фінансового управління фермерським господарством

Сучасне ринкове середовище знаходиться на досить високому рівні в плані конкуренції, тому вимагає від підприємства безперервного виробництва та вдосконалення виконання своїх фінансових зобов'язань. Саме це і визначає необхідність повного аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання та пошук найрізноманітніших шляхів оптимізації його роботи.

Найдоцільнішим підходом до оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання є не лише проведення стандартних способів його діагностики, а й здійснення повного аналізу фінансового стану. Таким чином можна оцінити не тільки підсумкові дані про рівень діяльності підприємства, а й розробити шляхи та методи, що допоможуть покращити роботу підприємства та відповідно фінансовий стан.

Щоб зайняти помітне місце на ринку кожен суб'єкт господарювання мусить мати конкурентні переваги. Саме комплексна оцінка фінансового стану підприємства допомагає визначити його економічний потенціал в конкурентних умовах ринку [4, с. 21-23].

Успіх управління фінансовими ресурсами повинен бути спрямований на досягнення високих рівнів платоспроможності, ліквідності, рентабельності. А це в свою чергу, потребує розробки сучасної, відповідної ринковим відносинам системи планування, контролю й управління рухом фінансових ресурсів, проведення постійної комплексної оцінки фінансового становища підприємства, деталізованого аналізу спрямування й витрат

коштів, визначення джерела їх мобілізації для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства [51, с. 69-72].

Важливо зазначити, що завдання удосконалення фінансового менеджменту повинні розв'язуватися в органічній єдності та взаємозв'язку з проблемами підвищення якості й конкурентоспроможності продукції, що випускається.

Існує велика кількість шляхів, що направлені на підвищення ефективної діяльності підприємства, а саме:

- вибір ефективних методів управління фінансовою діяльністю підприємства;
- підвищення та активізація ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності;
- оптимізація поточних витрат;
- підвищення конкурентоспроможності продукції [57, с. 248-252].

Для ефективної реалізації завдань, що стоять перед підприємством, необхідно розробити систему управління діяльністю, основою якої є розподіл всього процесу діяльності на прості компоненти на основі проектного підходу і видобування своєрідного управлінського ланцюга. Внаслідок реалізації цього робота підприємства з процесу перетворюється і цілеспрямований рух, стрімко підвищується продуктивність праці, знижується кількість можливих помилок. У зв'язку з цим, важливим є розроблення ефективної організаційної структури, системи управління фінансами, а також створення служби маркетингу і забезпечення документообігу. Іншими словами, потрібно детально сформулювати правила роботи в напрямку інноваційної спрямованості підприємства [13, с. 443-449].

Таким чином, управління розвитком підприємства має бути системою принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з фінансуванням процесу оновлення, структурних та якісних змін об'єкта та організацією грошового обороту, що призводить до підвищення кваліфікації

персоналу, збільшення вартості активів та збільшення темпів господарського розвитку.

За період 2016-2018 роки аналіз фінансових показників фермерського господарства «КОЛОС» показав такі позитивні сторони:

- високий рівень маневрування власного капіталу;
- позитивну динаміку росту вартості майна;
- нарощення чистого прибутку;
- підвищення потенціалу ФГ генерувати прибуток для власників.
- необоротні активи формуються виключно за рахунок власних коштів;

Однак, нами були виявлені і слабкі місця в роботі фермерського господарства.

Високий рівень оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями. Це може свідчити про нераціональні вкладення підприємством своїх коштів та не ефективне їх використання.

Протягом аналізованого періоду прибутковість зростала, але для ефективнішої діяльності необхідно збільшити рівень прибутковості, що можна досягти шляхом збільшення обсягів продажу та зниження витрат.

В цілому фінансовий стан можна покращити шляхом оптимізації збутової політики, підприємству потрібно покращити політику маркетингу, задля кращого просування своєї продукції та послуг. Також покращити фінансовий стан, можна шляхом збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку, що допоможе збільшити коефіцієнт абсолютної ліквідності, та дасть змогу залучати як довго- так і короткострокові позики в банку, які можуть отримувати лише платоспроможні підприємства з коефіцієнтом ліквідності рівним нормі. Збільшити грошові кошти можна за рахунок реалізації вільних виробничих та невиробничих фондів, а саме здачі їх в оренду [19, с. 81-95].

Також варто підтримувати фінансовий стан на високому рівні, для цього потрібно дотримуватись системи заходів, яка повинна передбачати: постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього станів підприємства; розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства; розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення; впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації; координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами [24, с. 76-90].

Показник рентабельності, розрахований за допомогою даних фінансової звітності на фермерському господарстві «КОЛОС» є досить високим. Проте, для того, щоб покращити його значення пропонуємо оптимізувати структуру активів.

Процес оптимізації структури активів ФГ «КОЛОС» пропонуємо провести в такій послідовності:

1. Проаналізувати склад активів в динаміці, тобто визначити показники ефективного використання складових капіталу та їх використання за допомогою коефіцієнта фінансової залежності.

2. Провести оцінку основних факторів, які визначають структуру активів:

- рівень ліквідності активів;
- оцінку ризику залучення боргового капіталу;
- рівень операційного левериджу;
- відносини з інвесторами та конкурентами;
- умови оподаткування прибутку фермерського господарства;
- доходів від володіння цінними паперами.

3. Оптимізувати структуру активів за критерієм дохідності власного капіталу.

Урахувавши ці послідовні етапи, фермерське господарство може визначити на плановий прогнозний період найбільш прийнятну для свого функціонування структуру активів.

Оптимальну структуру активів, тобто співвідношення між позиковими коштами і власним капіталом, можна визначити, користуючись ефектом фінансового важеля за 2015-2018 роки (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Розрахунок ефекту фінансового левериджу фермерського господарства «КОЛОС» за 2015-2018 рр.

Показник	Роки			
	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
1. Обсяг власного капіталу, тис. грн.	19354	22888	26967	32342
2. Обсяг позикового капіталу, тис. грн.	2220	3177	1668	2555
3. Загальний обсяг капіталу, тис. грн.	21574	26065	28635	34897
4. Власний капітал, %	89,1	87,8	94,1	92,6
5. Позиковий капітал, %	10,9	12,2	5,9	7,4
6. Прибуток від операційної діяльності	17049	18039	27064	27131
7. Фінансові витрати	10107	11015	12998	15197
8. Податок з прибутку	4262,2	4509,7	6766,0	6782,7
9. Чистий прибуток	5025	3534	4079	5375
10. Рентабельність власного капіталу	25,9	15,44	15,12	16,62
11. Ефект фінансового важеля	50,34	63,52	110,99	139,63

За даними таблиці 3.1 можна зробити висновок, що структура капіталу фермерського господарства «КОЛОС» в аналізованому періоді є досить оптимальною. Власний капітал значно більший за позиковий і такий факт є позитивним. Підприємству не доцільно додатково залучати позикові кошти, оскільки надмірне нарощення позикових коштів призведе до зростання їх вартості та порушення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності. Залучення позикового капіталу буде необхідним за умови, якщо підприємство має непокриті збитки, які значно перевищують обсяг власного капіталу та не мають резервів, тоді позиковий капітал буде необхідною умовою функціонування підприємства взагалі.

Для подальшого розширення своєї діяльності підприємству необхідно збільшити величину власного капіталу. Це може бути зроблено за рахунок

нагромадження нерозподіленого прибутку, або за рахунок залучення додаткових фінансових ресурсів від власників. Зростання власного капіталу зумовлює зниження частки позикових коштів і підвищує його кредитоспроможність та фінансову незалежність.

Для того щоб оптимізувати джерела фінансування, наведемо основні методи оптимізації:

1. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності, що передбачає використання механізму фінансового левериджу, що дозволяє визначити оптимальну структуру капіталу, яка забезпечує максимальний рівень фінансової рентабельності.

2. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Даний процес оптимізації базується на визначенні попередньої оцінки вартості власного і позикового капіталу, за різними умовами його залучення, на основі багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу. Вирішення задачі побудовано на виявленні тенденції зміни ціни кожного джерела ресурсів при зміні фінансової структури підприємства. Зростання частки позикових коштів у загальній сумі джерел супроводжується більш швидкими темпами зростання ціни власного капіталу, ніж ціни позикових коштів. Виходячи з того, що ціна позикових коштів є дещо нижчою, ніж власних, існує оптимальна структура капіталу, що мінімізує їхню середньозважену ціну, а відповідно максимізує ціну підприємства [45, с. 17-21].

3. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Даний метод оптимізації структури капіталу пов'язаний із процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства.

4. Формування показника цільової структури капіталу. Граничні рівні максимально рентабельної і мінімально ризикової структури капіталу дозволяють визначити поле вибору конкретних його значень на плановий

період. У процесі даного вибору враховуються всі раніше розглянуті фактори, що характеризують особливості діяльності даного підприємства. Остаточне рішення, що приймається по цьому питанню, дозволяє сформулювати на майбутній період показник «цільової структури капіталу», у відповідності з яким буде здійснюватися наступне його формування на підприємстві шляхом залучення фінансових коштів з відповідних джерел.

5. Управління дебіторською заборгованістю, як засіб покращення фінансового стану підприємства.

6. Прогнозування фінансових результатів діяльності підприємства, виходячи із реальних умов господарської діяльності та наявності власного капіталу.

7. Суворе виконання розрахункової дисципліни: своєчасне надання розрахункових документів споживачам та замовникам, своєчасний перерахунок грошових засобів постачальникам.

8. Забезпечення планомірного надходження та витрачання грошових ресурсів у відповідності із платіжним календарем [51, с. 69-72].

Оскільки процес управління використанням капіталу в операційній діяльності підприємства вимагає не тільки керівництва, то доцільним буде створити на базі окремих структурних підрозділів певні «центри відповідальності». Зокрема, в операційній діяльності для управління цим процесом на підприємстві створюються такі типи «центрів відповідальності» (рис. 3.1).

Центр витрат являє собою структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за витрачання коштів відповідно до доведеним йому бюджетом. В силу функціональної спрямованості своєї діяльності такий структурний підрозділ не може самостійно впливати на обсяг доходів, а відповідно і на суму прибутку, що генерується використанням капіталом [63, с. 353-357].

Прикладом центру витрат на ФГ «КОЛОС» є постачальницько-заготівельний або підрозділ підприємства, який відповідає за закупівлю сировини, матеріалів, саджанців, робочої техніки.

Центр доходу являє собою структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за формування доходів у встановлених обсягах. В силу функціональної спрямованості своєї діяльності такий структурний підрозділ не може самостійно впливати на весь обсяг витрат з реалізованої продукції, а відповідно і на суму прибутку, що генерується використанням капіталом [63, с. 353-357].

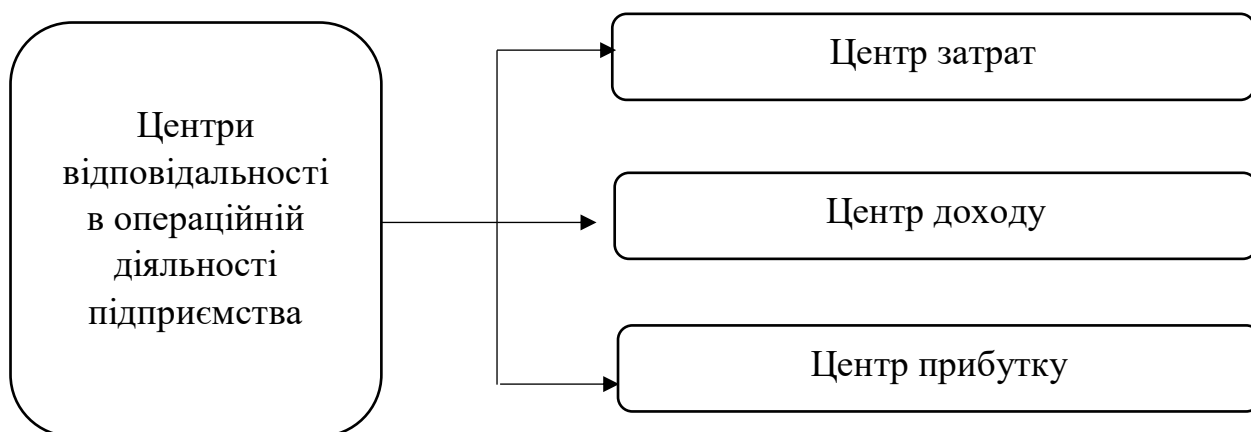

Рисунок 3.1 – Система основних типів центрів відповідальності, які забезпечують управління використання капіталу в операційній діяльності [авторська розробка]

Прикладом центру доходу є підрозділ підприємства, який відповідає за збут на сільськогосподарських ринках області та району.

Центр прибутку являє собою структурний підрозділ підприємства, керівник якого несе відповідальність за доведені йому завдання з формування прибутку.

Побудова системи центрів відповідальності різних типів в операційній діяльності підприємства залежить від багатьох факторів – суми використовуваного операційного капіталу, обсягу виробництва і реалізації

продукції, організаційно-правової форми діяльності підприємства та інших. Тому визначення чисельності і складу центрів відповідальності, які забезпечують управління використанням капіталу, вимагає індивідуального дослідження для кожного підприємства. Сформовані центри відповідальності повинні бути укомплектовані кваліфікованими менеджерами, здатними не тільки забезпечувати виконання встановлених завдань з використання операційного капіталу, але і розробляти пропозиції вищим органам управління по підвищенню ефективності цього використання в рамках контрольованої ними операційної діяльності підрозділів.

Побудова центрів відповідальності також вимагає додаткових адміністративних витрат та витрат на заробітну плату. На фермерському господарстві на протязі всього періоду спостерігалось збільшення вартості адміністративних витрат. Постійне збільшення суми та питомої ваги адміністративних витрат у загальній сумі витрат підприємства обумовлює необхідність пошуку оптимальних методик їх обліку та контролю, адаптованих до потреб керівництва та інших користувачів економічної інформації [73].

Надзвичайно серйозна увага в процесі управління адміністративними витратами повинна бути зосереджена на недопущенні перевитрат та на аналізі причин, що призвели до них. Одним з можливих шляхів недопущення перевитрат за тими чи іншими статтями за більш тривалі проміжки часу (квартал, півріччя, рік) може слугувати своєчасне коригування та внесення змін до наступних кошторисів шляхом зменшення розміру витрат (за статтями, де були плюсові відхилення) на суму допущених перевитрат.

Немаловажне значення має стимулювання працівників апарату управління за наявну економію адміністративних витрат (у разі їх причетності до цього). Система матеріального заохочення за наслідками, як правило, квартальної діяльності може бути побудована з урахуванням розміру економії

(загальної) та певного (наперед визначеного і схваленого) відсотка преміальних доплат.

Управління витратами на підприємстві можна визначити як взаємопов'язаний комплекс робіт, які формують коригуючі впливи на процес здійснення витрат під час господарської діяльності підприємства, спрямовані на досягнення оптимального рівня (в межах допустимих відхилень) витрат в усіх підсистемах підприємства при виконанні в них будь-яких робіт. Зрозуміло, що критерієм оптимізації у такому разі є мінімальні витрати [3, с.147-153].

Таким чином, управління адміністративними витратами передбачає виконання всіх дій, які реалізуються під час управління будь-яким об'єктом, тобто розроблення і реалізацію рішень, а також контроль за їх виконанням. Такі дії реалізуються через елементи управлінського циклу: прогнозування, планування, організацію, мотивацію, облік та аналіз.

3.2 Розробка проектованих форм фінансової звітності фермерського господарства «КОЛОС» на наступний рік

Запорукою успішності будь якого бізнесу є передбачення майбутнього фінансового стану підприємства, визначення очікуваного розміру його фінансування. Визначення ймовірної діяльності підприємства в майбутньому може бути забезпечено шляхом розробки прогнозних фінансових документів – проектів майбутніх звіту про фінансові результати, звіту про грошові потоки та бухгалтерського балансу.

Прогнозування фінансових звітів включає в себе як дослідження минулих тенденцій, так і передбачення майбутнього розміру виручки, витрат, інших доходів і витрат. Тенденції можуть бути виявлені за використання різних методів аналізу від простого дослідження характерних рис, які наочно розрізняють до

застосування різноманітних статистичних методів з метою побудови тренду для використання його як бази для заключень (висновків) про майбутній стан підприємства.

Прогнозування ключових елементів можна почати з побудови такого тренда, але не еstrapолувати минулі тенденції, хоча б за відсутності впевненості в довготривалості вибраного виду бізнесу. Прогнозування фінансового стану підприємства доводиться здійснювати з врахуванням минулого досвіду, щоб забезпечити підприємців реальними прогнозами, які в нашій країні через нестабільність політичної та економічної системи можуть бути короткостроковими [18].

Прогноз показників фінансової звітності на основі методу нормативних коефіцієнтів використовується для оцінки необхідних майбутніх змін у діяльності підприємства.

При такому підході спочатку розробляються нормативні показники, спрямовані на досягнення оптимальної прибутковості та фінансової стійкості (наприклад: норма прибутку, рентабельність виробництва окремих видів продукції, рентабельність продажу, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт покриття і т. п.), а потім регулюються відповідні показники проектованої фінансової звітності.

Основні етапи прогнозування потреб фінансування:

1. Складання прогнозу продажів статистичними й іншими доступними методами:
2. Складання прогнозу змінних витрат.
3. Складання прогнозу інвестицій в основні й оборотні активи, необхідні для досягнення необхідного обсягу продажів.
4. Розрахунок потреб у зовнішньому фінансуванні й вишукування відповідних джерел [22, с. 109].

Перший етап здійснюється на основі маркетингових досліджень. Іншими займаються фінансисти. Існує два головних методи фінансового прогнозування.

Один з них ґрунтується на концепції грошових потоків і зводиться, власне кажучи, до розрахунку фінансової частини бізнес-плану.

У другому методі всі обчислення робляться на основі наступних припущень: змінні витрати, поточні активи й поточні зобов'язання при нарощуванні обсягу продажів на певну кількість відсотків збільшуються в середньому на стільки ж відсотків; відсоток збільшення вартості основних засобів розраховується під заданий відсоток нарощування обороту відповідно до технологічних умов бізнесу й з урахуванням наявних недовантажених основних засобів на початок періоду прогнозування, ступенем матеріального й морального зносу засобів виробництва й т.п.; довгострокові зобов'язання й акціонерний капітал беруться в прогноз незмінними; нерозподілений прибуток прогнозується з урахуванням норми розподілу чистого прибутку на дивіденди й чистої рентабельності реалізованої продукції: до нерозподіленого прибутку базового періоду додається прогнозований чистий прибуток і віднімаються дивіденди.

Прорахувавши все це, з'ясовують, скільки пасивів не вистачає, щоб покрити необхідні активи – це й буде необхідна сума додаткового зовнішнього фінансування [24, с. 76-90].

Таким чином, потреба в зовнішньому фінансуванні буде тим більшою, чим більші нинішні активи, темп приросту виручки й норма розподілу чистого прибутку на дивіденди, і тим менше, чим більше нинішні пасиви й чиста рентабельність реалізованої продукції.

Точність і ефективність побудованої моделі прогнозу будуть безпосередньо залежати від правильності підбору даних, обсягів статистичної інформації щодо результатів діяльності підприємства за попередні періоди та ступеню врахування чинників зовнішнього середовища, що прямо або опосередковано впливають на діяльність підприємства.

Розглянуті методи прогнозування є невід'ємною складовою узагальненої методики проектування фінансової звітності, а вибір конкретного із них залежить від потреб споживачів інформації, знань та досвіду аналітика. Володіння інструментарієм дослідження сприяє розробці базових напрямів

діяльності підприємства на перспективу, є запорукою уникнення помилок у веденні бізнесу та основою стійкого фінансового стану [32. С. 12-24].

Першим етапом є прогнозування такого показника як дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ФГ «КОЛОС» на 2019 рік. Ця операція є ключовою і, певною мірою, визначальною для підготовки проєктованих фінансових звітів у цілому – прогноз обсягу реалізації є відправною точкою для розрахунку показників звіту про фінансові результати та балансу.

У теорії і практиці в процесі прогнозування фінансових показників досить часто використовують методологію екстраполяції, за якої висновки про значення прогнозних показників у майбутніх періодах робляться на основі вивчення їх динаміки у попередніх періодах. Необхідним елементом при цьому є побудова та аналіз так званого ряду динаміки, який класифікує значення показників у часі у розрізі окремих періодів та описує динаміку їх розвитку. Підкреслимо, що аналіз ряду динаміки окремого показника, наприклад виручки від реалізації продукції, має суто описовий характер і не пояснює причин тих чи інших змін тенденції.

Експоненціальне згладжування є одним з методів короткострокового фінансового прогнозування, який базується на аналізі ряду динаміки. Розрізняють експоненціальне згладжування першого та вищого порядків. Згідно з цим методом прогнозні показники на плановий період розраховуються з використанням прогнозних і фактичних даних звітного (попереднього) періоду. При застосуванні методології експоненціального згладжування першого порядку рекомендується використовувати такий алгоритм:

$$P_{t+1} = P_t + a(F_t - P_t), \quad (3.1)$$

або

$$P_{t+1} = aF_t + (1 - a)P_t, \quad (3.2)$$

де P_{t+1} — прогнозне значення показника в плановому періоді $t + 1$;

P_t — прогнозне значення показника на період t (розраховане в періоді $t - 1$);

F_t — фактичне значення прогнозованого показника в періоді t ; a — фактор згладжування.

Важливу роль у прогнозних розрахунках відіграє так званий фактор згладжування (a), який характеризує рівень впливу даних попередніх періодів на прогнозний показник. Значення цього фактора може перебувати в межах від 0 до 1. Чим меншим є a , тим більший вплив на прогнозне значення мають дані попередніх періодів і тим більше згладжуються в ході прогнозування стохастичні коливання. Навпаки, чим більше a прямує до 1, тим меншим є вплив попередніх періодів на процес експоненціального згладжування. В процесі фінансового прогнозування на підприємствах західноєвропейських країн значення фактора a здебільшого приймається на рівні від 0,1 до 0,3 [37].

На рисунку 3.2 наведено динаміку показників чистого доходу (виручки) від реалізації продукції та чистого прибутку ФГ «КОЛОС» за 2014-2018 роки, тренди яких побудовано методом експоненціального згладжування.

Прогнозні показники досить часто розраховуються як середнє значення відповідних показників у попередніх періодах. Середні величини обчислюються здебільшого за алгоритмом середньої арифметичної простої чи середньої арифметичної зваженої.

Найпоширенішим у процесі прогнозування є метод визначення ковзної середньої, за використання якого прогнозні показники розраховуються як середні величини відповідних показників за n попередніх періодів. Кожні наступні прогнозні показники розраховуються на основі значень, одержаних в 3, 4, ... n попередніх періодах заміною значень найвіддаленіших періодів на нові.

Розглянутий метод є досить прийнятним для визначення тренду та розрахунку прогнозних показників при складанні револьверного фінансового плану підприємства.

Вхідні дані для рисунку 3.2 наведено в наступній таблиці 3.2 - «Динаміка чистого доходу (виручки) від реалізації продукції та чистого прибутку ФГ

«КОЛОС» за 2014-2018 роки».

Розрахуємо прогнозний темп зміни чистого доходу (виручки) від реалізації ФГ «КОЛОС» на 2019 рік методом ковзної середньої.

Другим етапом є підготовка проектного звіту про фінансові результати, що обумовлено необхідністю розрахунку суми нерозподіленого прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства і може бути реінвестований у виробництво, тобто спрямований на покриття майбутніх фінансових потреб.

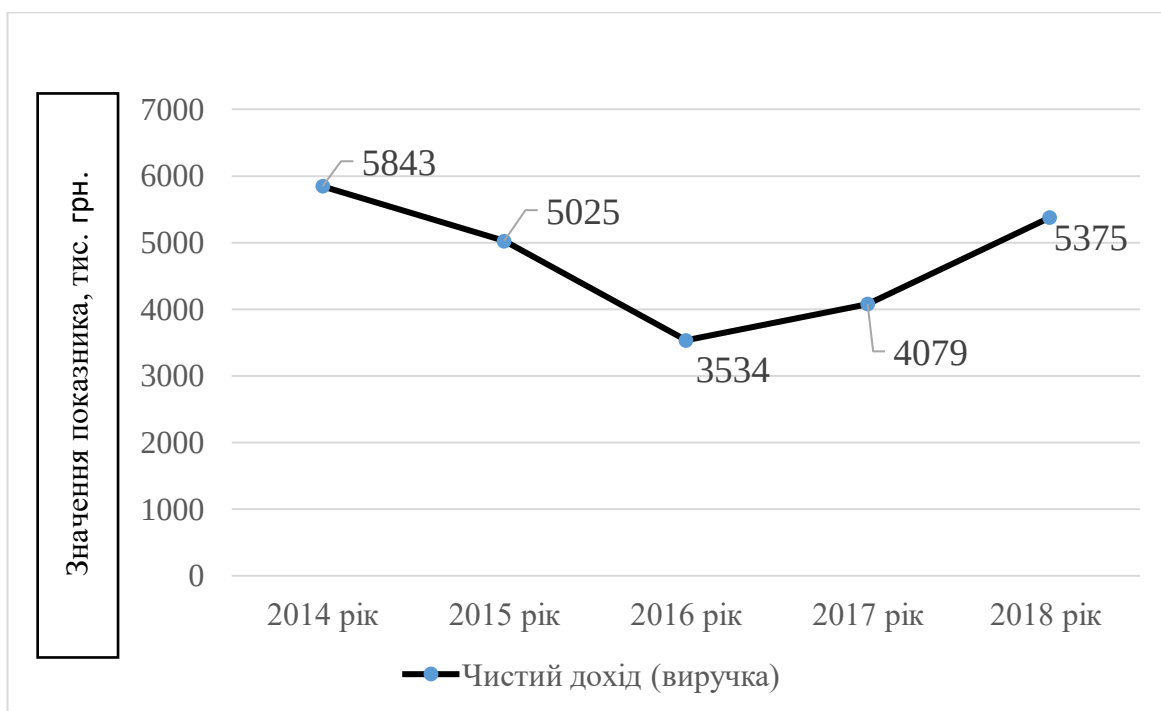

Рисунок 3.2 – Динаміка чистого доходу (виручки) від реалізації продукції та чистого прибутку ФГ «КОЛОС» за 2014-2018 роки

Кожна стаття звіту про фінансові результати збільшується або зменшується відповідно до концепції складання прогнозу - або на основі процента зростання (зменшення) обсягу реалізації продукції (так званий метод процента від продажу), або незалежно.

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції коригується шляхом вирахування собівартості реалізованої продукції, після чого отримується проєктований валовий прибуток (збиток).

Отже, прогнозний індекс росту (зменшення) чистої виручки ФГ «КОЛОС»

на наступний рік склав 1,05.

Далі, валовий прибуток (збиток) змінюється на суму операційних, фінансових та надзвичайних доходів (додаються) і витрат (віднімаються), податків на звичайний та надзвичайний прибутки (віднімаються).

Відмінністю проектного звіту про фінансові результати від звичайного є врахування прогнозу використання чистого прибутку для визначення такого показника як доповнення до нерозподілених прибутків.

Таблиця 3.2 – Динаміка чистого доходу (виручки) від реалізації продукції та чистого прибутку ФГ «КОЛОС» за 2014-2018 роки

Роки	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	Чистий прибуток, тис. грн	Індекс росту (зменшення)	
			чистого доходу (виручки) від реалізації продукції	чистого прибутку
1	2	3	4	5
2014 рік	16153	5843	X	X
2015 рік	17049	5025	1,05	0,86
2016 рік	18039	3534	1,06	0,70
2017 рік	27064	4079	1,50	1,15
2018 рік	27131	5375	1,00	1,32

Це пояснюється тим, що у розділі I «Фінансові результати» звіту ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (звіту про сукупний дохід)» останнім показником є чистий прибуток (збиток), а проектований звіт повинен завершуватися визначенням суми, яка може бути реінвестована у виробництво (чистий прибуток мінус використання чистого прибутку).

Доповнення до нерозподілених прибутків збільшує або зменшує величину власного капіталу у проектованому балансі, підготовка якого здійснюється на третьому етапі. Його статті також можуть прогнозуватися із врахуванням майбутньої зміни обсягів реалізації або індивідуально. Оскільки різні статті в активі балансу, з одного боку, і пасиві, з іншого, можуть змінюватися в процесі прогнозування по-різному, то проектований баланс майже завжди виявляється порушеним.

Іноді додатково необхідні фонди набувають від'ємне значення - тоді, коли

прогноз пасиву перевищує прогноз активу.

Тоді в проектованому балансі збільшують одну або декілька статей оборотних (рідше необоротних) активів. Як правило, на практиці надають перевагу збільшенню статей грошових коштів та їх еквівалентів.

Статті, які використовуються для балансування (збільшуються внаслідок утворення ДНФ), називаються регуляторними. Кожна з них прогнозується індивідуально і прямо не залежить від прогнозу обсягів реалізації продукції чи послуг. Завданням стратегічного аналізу є вибір оптимального рішення щодо утворення ДНФ за певних значень статей проекрованої фінансової звітності.

Проектований звіт про фінансові результати ФГ «КОЛОС» на 2019 рік наведено в таблиці 3.3.

Прогноз чистого прибутку ФГ «КОЛОС» на 2019 рік склав 5643,7 тис. грн., що відповідає показникові чистого прибутку визначеного методом середньої ковзної за даними таблиці 3.1.

Прогнозований звіт про фінансові результати є основою для складання балансу на майбутні періоди. Якщо при проектуванні звіту про фінансові результати аналітиком був використаний метод відсотку від продажу, то цей метод доцільно застосовувати і при побудові балансу, тобто при зростанні обсягів реалізації та ефективному використанні ресурсів пропорційно повинна зростати і сума за статтями балансу: запаси, дебіторська і кредиторська заборгованість, грошові кошти, основні засоби та навпаки [44, с. 37-43].

Враховуючи вищезазначене поєднаємо метод «відсотку від продажу» та метод простої екстраполяції тенденції, для чого роблячи припущення про очікувані зміни будемо зважувати середні темпи росту показників балансу, які розраховані за три роки за алгоритмом середньої арифметичної простої.

Прогнозований баланс підприємства станом на 31.12.2019 року наведено у таблиці 3.4.

Для складання проектового балансу були використані дані щодо тенденцій зміни оборотності товарної кредиторської та товарної дебіторської заборгованостей.

Таблиця 3.3 – Проектований звіт про фінансові результати ФГ «КОЛОС»
на 2019 р., тис. грн

Статті	2018 рік	Прогноз	2019 рік	Абсолютна зміна (+,-) 2019 року від 2018 року
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	27131	1,05	28487,5	1356,5
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	17424	1,05	18295,2	871,2
Валовий:				
- прибуток	9707	1,05	10192,3	485,3
- збиток				
Інші операційні доходи	2205	1,05	2315,25	110,25
Адміністративні витрати	1366	1,05	1434,3	57,3
Витрати на збут	934	1,05	980,7	46,7
Інші операційні витрати	4469	1,05	4692,4	223,4
Фінансові результати від операційної діяльності:				
- прибуток	5143		5400,1	257,4
- збиток				
Інші фінансові доходи	232		243,6	11,3
Інші доходи	1		1,05	0,5
Фінансові витрати				
Інші витрати	1		1,05	0,5
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:				
- прибуток	5375		5643,7	268,7
- збиток				
Чистий фінансовий результат:				
- прибуток	5375		5643,7	268,7
- збиток				

Прогноз щодо періоду обороту товарної дебіторської заборгованості склав— зменшення періоду обороту на 3 дні. Результат: вивільнення коштів з обороту на суму 1626 тис. грн.

Таблиця 3.4 – Проектований баланс ФГ «КОЛОС» станом на 31.12.2019 р.,
тис. грн.

Статті	На 31.12.201 8	прогно з	На 31.12.2019 року				
			1-й прогно з	ДН Ф	2-й прогно з	Додаткові умови	Остаточни й прогноз
Нематеріальні активи	455	1	455		455		455
Незавершене будівництво							
Основні засоби	14707	1,05	15442		15442	0,9	13898
Інвестиційна нерухомість	155	0,97	150		150	0,5	75
Довгострокові біологічні активи	155	0,97	150		150	0,5	75
Поточні біологічні активи	736	1,2	883		883		883
Запаси	15203	1,1	16723		16723		16723
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2105	1,03	2168		2168	Період обороту скоротити на 3 дні	1626
Дебіторська заборгованість за рахунками	24	0,07	1,68		1,68		1,68
Інша поточна дебіторська заборгованість	76	0,06	4,32		4,32		4,32
Грошові кошти та еквіваленти	1000	1,8	1800		1800	1,1	1980
Інші оборотні активи	436	1	436		436		436
Баланс	34897		38064		38064		36083
Статутний капітал	565	1	565		565		565
Додатково вкладений капітал	2234	1	2234		2234		2234
Інший додатковий капітал							
Резервний капітал	235	1	235		235	(+356)	591
Нерозподілений прибуток	29308	1,02	29894		29894	(-2371)	27533
Довгострокові зобов'язання							

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5	6	7	8
Короткострокові кредити банків							
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	477	1,6	763		763		763
Поточні зобов'язання за розрахунками:	583	1,3	757		757		757
У тч. оплати праці	84	1,1	92		92		92
Інші поточні зобов'язання	855	0,93	795	+2727	3522	1,16	4088
Баланс	34897	1,2	35336		38064		36083
ДНФ			+2727				

В 2019 році згідно з таблицею 3.4 планується :

- збільшення обсягів запасів на 1520 тис. грн.;
- зменшення довгострокових біологічних активів до 75 тис. грн.;
- скорочення вартості нерозподіленого прибутку на 1775 тис. грн.

Балансування активу та пасиву балансу здійснимо за рахунок скорочення обсягів нерозподіленого прибутку на 2371 тис. грн., які будуть використані на фінансування приросту активів ФГ «КОЛОС» в наступному році.

Здійснюючи побудову проєктованих форм фінансової звітності були вирішені наступні завдання:

- вивчення стану і тенденцій економічного розвитку ФГ «КОЛОС» за попередні періоди;
- ідентифікація реального стану об'єкту, що діагностується;
- визначення параметрів роботи підприємства, що позитивно впливають на його діяльність та підтримання їх на відповідному рівні, а також виявлення негативних факторів, які потребують оперативного коригування;
- виявлення ступеню збалансованості між рухом матеріальних і фінансових ресурсів, оцінка потоків власного та позикового капіталу в процесі

економічного кругообороту, спрямованого на отримання максимального або оптимального прибутку, підвищення фінансової стійкості;

- контроль за ефективністю використання ресурсів;
- прогноз основних тенденцій розвитку підприємства. тощо.

3.3 Побудова прогнозу фінансового стану фермерського господарства «КОЛОС»

Вивчаючи фінансово-господарську діяльність як складну систему, що є об'єктом прогнозування, нами пропонується розглядати прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємства як розробку системи науково обґрунтованих імовірнісних припущень про базові і альтернативні структурні зміни в активах та пасивах підприємства, обумовлених ефективністю використання капіталу. Для цієї цілі побудуємо аналітичну таблицю 3.5.

Таблиця 3.5 – Динаміка показників майна та капіталу ФГ «КОЛОС» в прогнозному періоді (2019 рік)

Показник	Значення показника		Зміна (+,-)	
	поч. року	кінець року	абсолютна, тис. грн.	відносна, %
1. Капітал, тис. грн.:	34897	36083	1186	103,4
1.1. Статутний капітал, тис. грн.	565	565	-	-
1.2. Власний капітал, тис. грн.	32342	30567	-1775	94,45
1.3. Позиковий капітал, тис. грн.	2555	5516	2961	215,9
1.4. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.				
1.5. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	583	757	174	129,84
2. Майно, тис. грн.:	34897	36083	1186	103,39
2.1. Необоротні активи, тис. грн.	15317	16047	730	104,76
2.2. Основні засоби, тис. грн.	14707	13898	-809	94,49

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4	5
2.3. Оборотні активи, тис. грн	19580	20036	456	102,33
2.4. Запаси, тис. грн.	15203	16723	1520	109,9
2.5. Дебіторська заборгованість, тис. грн.	2205	1632	-573	74,01
2.6. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції, тис. грн.	1000	1980	980	198,00

В прогностному 2019 році очікується нарощення обсягів майна підприємства на 1186 тис. грн., або на 3,39 %.

Отже, за прогностними розрахунками можемо засвідчити, що фінансові показники роботи фермерського господарства мають позитивну динаміку.

Очікується скорочення власного капіталу на 1775 тис. грн. ДНФ за прогностним балансом склали 2727 тис. грн. нерозподіленого прибутку.

Прогноз нарощення позикового капіталу склав 5516 тис. грн.. Найсуттєвіший вплив спричинить скорочення основних засобів на 809 тис. грн., така зміна не є позитивною.

Поточні зобов'язання збільшаться, але не значно, а саме на 174 тис. грн., або на 29,84 %. До цього призведе, перш за все, скорочення терміну обороту кредиторської заборгованості за товари роботи послуги.

Майновий стан ФГ «КОЛОС» в 2019 році також зазнає позитивних змін. Майновий потенціал товариства збільшиться на 1186,0 тис. грн., або на 3,4 %.

Очікується збільшення обсягів як оборотних так і необоротних активів підприємства.

Позитивної оцінки заслуговує збільшення вартості запасів ФГ «КОЛОС» на 1520 тис. грн. та скорочення обсягів іммобілізації коштів в дебіторську заборгованість на 573 тис. грн.

На 1,9 % зростуть залишки коштів на рахунках підприємства, що в майбутньому позитивно вплине на поточну ліквідність та платоспроможність ФГ «КОЛОС».

Особливе місце серед показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, належить показникам платоспроможності та ліквідності.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо його загальні активи більші, ніж поточні. Нездатність підприємства задовольнити вимоги кредиторів по оплаті товарів, сплаті платежів до бюджету, позабюджетних фондів та інші у зв'язку з перевищенням зобов'язань над вартістю майна та інших активів характеризує його неплатоспроможність або неспроможність.

Підприємство визнається неплатоспроможним на підставі виявлення незадовільної структури балансу.

Незадовільна структура балансу – це такий стан майна і зобов'язань боржника, коли за його майно не може бути забезпечене виконання зобов'язань перед кредиторами у зв'язку з недостатнім рівнем ліквідності майна [63].

Показники ліквідності балансу ФГ «КОЛОС» в 2019 році наведені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Показники ліквідності балансу ФГ «КОЛОС» в 2019 році

Показник	Прогнозований баланс станом на		Показник	Прогнозований баланс		Платіжний надлишок (нестача)	
	поч. року	кінець року		поч. року	кінець року	поч. року	кінець року
Високоліквідні активи, тис. грн. (A1)	1000	1900	Термінові зобов'язання, тис.грн. (П1)	2078	4753	-1078	-2853
Активи, що швидко реалізуються, тис. грн. (A2)	2641	2068	Короткострокові пасиви, тис. грн. (П2)	477	763	2164	1305
Активи, що повільно реалізуються, тис. грн. (A3)	15939	16068	Довгострокові пасиви, тис. грн. (П3)	-	-	15203	16723
Активи, що важко реалізуються, тис. грн. (A4)	15317	16047	Сталі пасиви, тис. грн. (П4)	32342	30567	17025	14520
Баланс	34897	36083	Баланс	34897	36083	x	X

В прогнозованому 2019 році баланс ФГ «КОЛОС» не забезпечить формування ознак абсолютної ліквідності балансу. Станом на початок року та станом на кінець року не виконується перше співставлення, а саме абсолютно ліквідні активи не забезпечують повного покриття найтерміновіших зобов'язань на 1078 тис. грн. на початок року та на 2853 тис. грн. на кінець прогнозованого року.

Дещо скоротиться розмір платіжного надлишку активів, які можливо реалізувати досить швидко порівняно з розміром короткострокових кредитів з 2164 тис. грн. станом на початок року до 1305 тис. грн. станом на кінець 2019 року.

Перспективи підвищення розміру платіжного надлишку порівняння «повільно ліквідні активи» проти «довгострокових пасивів» фіксуємо у розмірі 16723 тис. грн. станом на кінець року проти 15203 тис. грн. станом на початок року.

Забезпеченість підприємства власним оборотним капіталом має зменшитись з 17025 тис. грн. на початок 2019 року до 14520 тис. грн. станом на кінець прогнозованого року.

В 2019 році ФГ «КОЛОС» швидше за все не утримається в положенні абсолютної фінансової стійкості. На користь цього виступають наступні аргументи.

Зменшиться власний оборотний капітал, наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів. В той же час, слід зазначити, що наявність загального обсягу джерел формування запасів зменшиться з 17608 тис. грн.. станом на початок 2019 року до 15277 тис. грн. станом на кінець року.

Рівень забезпеченості запасів наявним власним оборотним капіталом, власними та довгостроковими джерелами, загальним обсягом адекватним ринковим умовам обсягом джерел зменшиться за рік, але забезпечить, не зважаючи на це, платіжний надлишок.

Прогнозується зменшення запасу стійкості фінансового стану ФГ «КОЛОС» на 50,17 днів в 2019 році.

Проаналізувавши зміни абсолютних показників платоспроможності та фінансової стійкості зробимо прогноз щодо зміни відносних показників (коефіцієнтів) на 2019 рік.

Таблиця 3.7 – Динаміка абсолютних показників фінансової стійкості ФГ «КОЛОС» в 2019 році

Показник	Початок року	Кінець року	Зміна (+;-)
1	2	3	4
1. Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів (Н1)	17025	14520	-2505
2. Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів (Н2)	17025	14520	-2505
3. Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів і позик для формування запасів (Н3)	17608	15277	-2331
4. Запаси	15203	16723	1520
5. Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів ($\pm E1$)	1822	-2203	-4025
6. Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів ($\pm E2$)	1822	-2203	-4025
7. Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів і позик для формування запасів ($\pm E3$)	2405	-1446	-3851
8. Запас стійкості фінансового стану (ЗС)	31,9	-18,27	-50,17

В 2019 році очікується підвищення рівня поточної платоспроможності фермерського господарства «КОЛОС».

Коефіцієнт покриття зменшиться на 4,03 та станом на кінець року складе 3,63 що в півтора рази перевищує нормативне значення. Підвищення зазнає коефіцієнт уточненої ліквідності.

Станом на кінець прогнозного року за рахунок запасів та очікуваних надходжень від дебіторів товариство в змозі буде розрахуватись з поточними боргами повністю, рівень покриття високий. Це ж стосується і забезпеченості можливості виконання поточних зобов'язань за рахунок грошей та очікуваних надходжень від дебіторів.

Перевагою в 2019 році залишається підтримання належного рівня

абсолютної ліквідності. Станом на початок прогнозного року 2,09 % поточних боргів ФГ «КОЛОС» може погасити негайно.

В прогнозованому році очікується підвищення інтегрального показника платоспроможності з 15,56 станом на початок року до 18,77 – станом на кінець року, значним є перевищення показником його нормативного значення (3).

Таблиця 3.8 – Динаміка ключових часткових показників фінансової стійкості та платоспроможності ФГ «КОЛОС» в 2019 році

Показник	2019 рік		Зміна показника (+;-)
	Початок року	Кінець року	
Ліквідність та платоспроможність			
1. Коефіцієнт покриття	7,66	3,63	- 4,03
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,71	0,6	-1,11
3. Коефіцієнт уточненої ліквідності	1,71	2,61	0,9
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,09	2,59	0,50
5.Інтегральний показник платоспроможності	15,58	18,77	3,19
6. Рівень загальної платоспроможності у % до нормативу (3,0)	6,27	7,84	1,57
7.Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	0,52	0,47	-0,05
8. Коефіцієнт покриття запасів	1,12	0,87	-0,25
Фінансова стійкість			
1. Коефіцієнт автономії	0,92	0,85	-0,07
2.Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,07	0,15	0,08
3.Коефіцієнт фінансування (поточної фінансової стійкості)	12,6	5,54	-7,06
4. Коефіцієнт інвестування	0,92	0,85	-0,07
5.Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,52	0,47	-0,05
6. Коефіцієнт фінансового левериджу	-	-	-
7. Коефіцієнт фінансового ризику	0,07	0,18	0,11
8.Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1,15	2,53	1,38
9.Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	0,86	0,72	-0,14

Дещо зменшиться показник покриття запасів загальним обсягом джерел та коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу, але зазначені зміни істотно на ситуації в цілому не вплинуть.

Щодо фінансової стійкості, то ФГ «КОЛОС» не втримає її досить високий

рівень. Зменшиться коефіцієнт фінансової автономії на 7 %, збільшиться залежність від позикових джерел коштів, збільшиться фінансовий ризик, який ця залежність викликає.

Матиме місце зменшення можливостей підприємства щодо інвестування власних коштів в необоротні активи на 7 %.

Співвідношення кредиторських та дебіторських боргів збільшиться з 1,15 до 2,53.

Високим залишиться ступінь забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом, а саме 86% та 72% – частка власного оборотного капіталу у фінансуванні оборотних активів станом на початок та кінець 2019 року відповідно.

Наступним кроком дослідження є прогноз зміни рівня ділової активності, яка є інтегральною характеристикою інтенсивності та динамічності розвитку підприємства, результативності його роботи.

Як свідчать дані таблиці 3.9 в 2019 році слід очікувати зниження рівня ділової активності ФГ «КОЛОС», що проявиться, перш за все у зниженні швидкості обороту його коштів.

У 2019 році повільніше обертатимуться сукупні активи підприємства, поточні активи, запаси. Зазначені зміни призведуть до додаткової потреби у коштах.

Дещо прискориться оборот дебіторської заборгованості. Так, очікується скорочення періоду інкасації дебіторської заборгованості на 1,22 дня.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зріс на 2.2 рази, що говорить про можливе накопичення залучених коштів, які підлягають поверненню.

Позитивної оцінки заслуговує скорочення тривалості операційного циклу у 2019 році порівняно з 2018 роком на 11,82 днів, фінансовий цикл набуде від'ємного значення, що в сучасних умовах господарювання ускладнює ситуацію.

Таблиця 3.9 – Показники швидкості обороту активів (капіталу) ФГ «КОЛОС» в 2019 прогнозованому році у порівнянні з 2018 роком

Показник	2018 рік	2019 рік (прогноз)	Зміна показника (+;-)
1. Коефіцієнт оборотності сукупних активів, раз	1,04	1,01	-0,03
2. Коефіцієнт оборотності поточних активів, раз	2,45	1,78	-0,67
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, раз	14,13	14,84	0,71
4. Коефіцієнт оборотності запасів, раз	1,69	1,78	0,09
5. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, раз	13,75	15,95	2,2
6. Період обороту сукупних активів, дні	346,15	356,4	10,25
7. Період обороту поточних активів, дні	146,91	202,2	55,3
8. Період обороту дебіторської заборгованості, дні	25,48	24,26	-1,22
9. Період обороту запасів, дні	213,10	202,2	-10,9
10. Період обороту кредиторської заборгованості, дні	26,18	22,57	-3,19
11. Тривалість операційного циклу за рік, дні	238,58	226,76	-11,82
12. Тривалість фінансового циклу за рік, дні	212,4	204,19	-8,21

Отже, підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що фінансовий стан підприємства – це сутнісна характеристика діяльності підприємства у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування потреб операційної та інших видів діяльності та здатність ефективно здійснювати її в майбутньому.

Прогнозна діагностика фінансового стану ФГ «КОЛОС» за результатом розробки проєктованих форм фінансової звітності довела перспективні можливості утримання достатньо стійкого фінансового положення підприємства, забезпечення високого рівня загальної платоспроможності та фінансової стійкості, але, в той же час, виявила ряд симптомів загрозливого характеру. А саме: над критично низький рівень абсолютної ліквідності; зниження результативності діяльності; уповільнення швидкості обороту коштів і як наслідок, зниження рівня ділової активності підприємства в наступному році.

Висновки за розділом 3

Висвітлення основних напрямів удосконалення функціонування підприємства, його прогнозна оцінка та побудована проектованих форм дозволяє зробити наступні висновки:

Фінансове управління спрямоване на розвиток підприємства має бути системою принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з фінансуванням процесу оновлення, структурних та якісних змін об'єкта та організацією грошового обороту, що призводить до підвищення кваліфікації персоналу, збільшення вартості активів та збільшення темпів господарського розвитку.

Внаслідок удосконалення системи управління фінансами на підприємстві, менеджмент компанії має отримати більше можливостей щодо прийняття бізнес-рішень, звітність компанії має стати прозорішою для інвесторів та акціонерів, що дасть змогу підвищити оперативність роботи та інвестиційну привабливість компанії.

Нами запропоновано основні напрями підвищення ефективності діяльності фермерського господарства, розкрито негативні фактори, що можуть впливати на недостатньо високе функціонування підприємства.

Прогнозування фінансового стану підприємства є основою для подальшого розвитку та розширення підприємства. На основі прогнозних показників прибутковості, платоспроможності, ліквідності, раціонального розміщення обігових коштів, тощо є можливим формування подальшої стратегії розвитку підприємства та корегування короткострокових планів за рахунок зміни тактичних завдань та цілей.

ФГ «КОЛОС» в наступному прогнозному 2019 році має перспективні можливості утримання достатньо стійкого фінансового положення, забезпечення високого рівня загальної та поточної платоспроможності, фінансової стійкості.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дипломного дослідження на тему: «Аналіз фінансової звітності як інструмент управління фінансами підприємства» дозволяють сформулювати наступні висновки та надати пропозиції щодо їх практичного вирішення.

1. Дослідження наукового доробку з питань висвітлення сутності та змісту управління фінансами підприємств дозволяє стверджувати, що управління фінансами слід визначати не лише як процеси розподілу і використання фінансових ресурсів, але і діяльність, пов'язану із впливом на формування фінансових ресурсів, управління грошовими потоками підприємства, взаємодії фінансових відносин і фондів грошових коштів з метою ефективного їх впливу на кінцеві результати роботи.

Обґрунтовано тезу про те, що процес управління фінансовими ресурсами підприємства повинен здійснюватися в рамках певної системи. Системний підхід до управління фінансовими ресурсами передбачає з одного боку – розгляд і аналіз існуючого стану управління фінансовими ресурсами, а з іншого – формування ефективної системи управління для досягнення поставленої мети діяльності підприємства. Підхід до управління фінансовими ресурсами як до процесу характеризує його динамічний бік, який має вигляд послідовності операцій, зумовлених функціями управління: аналіз, прогнозування, планування, контроль тощо. Отже, сутність поняття фінансового управління можна трактувати як інструмент реалізації фінансів та фінансової політики, як сукупність методів впливу на організацію і використання фінансових відносин та фінансових ресурсів, як сукупність управлінських структур і фінансового апарату на всіх рівнях управління підприємством.

2. Гнучка система фінансового менеджменту на підприємстві повинна оперативно реагувати на будь-які зміни в його діяльності, що особливо

актуально в умовах фінансової кризи в Україні й практично неможливо без використання ефективних методів та прийомів фінансового аналізу.

Роль аналітичної складової в системі управління підприємством визначається перевагами фінансового аналізу, які дають змогу: створити інформаційну базу для прийняття стратегічних та тактичних рішень на основі оцінювання внутрішнього та зовнішнього середовища; зменшити негативний вплив змін зовнішнього та внутрішнього середовища на результати діяльності підприємства; швидко реагувати на зміни та вносити відповідні корективи до стратегії, яка реалізується на даному етапі діяльності господарюючого суб'єкта; визначити необхідний рівень потенціалу підприємства та дію чинників зовнішнього середовища, які у поєднанні дають змогу досягнути його стратегічних цілей.

Відповідно, успіх підприємства, його ефективний розвиток багато в чому залежать від фінансового аналізу діяльності та здатності прогнозувати можливі ситуації на підприємстві і на цій основі змінювати структуру виробництва і управління, вводити у виробництво нові види продукції і правильно планувати їхні обсяги, інвестиції і прибуток для досягнення найбільшого ефекту.

Функція інформаційної підтримки управлінських рішень, що забезпечується завдяки фінансовому аналізу, реалізується у поєднанні накопичення, обробки та трансформації інформації фінансового характеру. Можна стверджувати, що значення аналізу зростає пропорційно до ціни помилки внаслідок відмови від його застосування.

3. Головною складовою управління підприємством є ґрунтовний аналіз показників фінансової звітності у звітному періоді. Джерелами інформації для аналізу фінансового стану підприємства та прогнозу його розвитку є основні форми фінансової звітності, які складаються підрахунком, групуванням і з застосуванням спеціальної обробки даних поточного бухгалтерського обліку.

Окреслено основні вимоги до інформації, що подається у фінансовій звітності, а саме вона повинна бути насамперед достовірною, доречною, зрозумілою, прозорою та повною мірою відповідати потребам її користувачів.

Дослідження проблеми складання звітності та її аналізу актуальне та важливе в сучасних умовах господарювання, оскільки єдиний порядок підготовки та подання фінансової звітності сприяє уніфікації вихідної інформації, єдиному розумінню звітних показників зовнішніми користувачами. Важливим напрямом підвищення рівня аналітичності фінансової звітності має стати правильна побудова її форм таким чином, щоб максимально полегшити вивчення відображених в них господарських взаємозв'язків.

Роль фінансовоекономічної інформації як системи фінансових показників визначається впливом на обґрунтування і прийняття рішень користувачів. Саме фінансова звітність, відображаючи всі суттєві зміни в структурі господарських засобів і їх джерел, а також результати фінансово-господарської діяльності, надає в скомпонованому вигляді значний обсяг інформації необхідної зовнішнім і внутрішнім користувачам. Мета аналізу фінансової звітності – інформаційно забезпечувати прийняття рішень, на які істотно впливають фактичні та прогнозні дані про фінансовий стан підприємства.

Питання фінансового аналізу на основі звітності підприємства, з використанням множини різноманітних коефіцієнтів, досить поширено розглядаються в роботах вітчизняних і зарубіжних вчених. Значення рекомендованих критичних рівнів коефіцієнтів в роботах науковців мають певні розбіжності, крім того, практично не встановлені їх значення, що відповідають галузевим особливостям. Пропоновані методичні підходи до проведення фінансового аналізу потребують певної кваліфікації і розуміння бізнес-процесів, виливаються в трудомісткий процес аналітичної роботи, тоді як (виходячи з об'єктивних умов) прийняття обґрунтованих управлінських рішень потребує ефективних нескладних розрахунків.

4. Суб'єктом дослідження виступило фермерське господарство «КОЛОС».

Аналіз фінансового стану ФГ «КОЛОС» довів, що підприємство досить інтенсивно розвивається, є прибутковим та займає чільне місце на ринку сільськогосподарських послуг Сумщини. Не зважаючи те, що за досліджуваний період ряд показників мав негативне значення, зміни є кардинальними.

Заявлений факт може свідчити про достатньо ефективний фінансовий менеджмент на підприємстві. Приріст активів свідчить про підвищення потенціалу фермерського господарства «КОЛОС» генерувати прибуток для власників, адже сума активів, що приймає участь у виробничому, інвестиційному та фінансовому процесі неупинно зростає.

Загалом фермерське господарство значно збільшило необоротні активи, запаси, чистий прибуток від реалізації продукції та накопичило власний капітал. Фермерське господарство має достатньо ресурсів для погашення його поточних зобов'язань, а отже оцінено як платоспроможне. Структура капіталу дозволяє підтримувати належний рівень фінансової стійкості підприємства. Власний капітал підприємства продемонстрував позитивну тенденцію росту.

5. За допомогою застосування інструментів фінансового аналізу доведено, що бухгалтерський баланс — це не просто складова методу бухгалтерського обліку, його елемент. Це найважливіший документ бухгалтерської звітності, суттєве джерело інформації для управління, який розглядається як інструмент для об'єктивної та достовірної оцінки фінансово-майнового стану підприємства.

Бухгалтерський баланс є реальним засобом комунікації, адже завдяки йому керівники отримують уявлення про місце свого підприємства в системі аналогічних підприємств, правильності обраного стратегічного курсу, порівняльних характеристик ефективності використання ресурсів і прийнятті рішень найрізноманітніших питань по управлінню підприємством.

В дипломній роботі побудовано аналітичний баланс, матричний баланс та баланси ліквідності фермерського господарства «КОЛОС» та здійснено відповідні аналітичні розрахунки, результати яких оцінено.

Аналітичний баланс фермерського господарства «КОЛОС» дав змогу оцінити наявність і розміщення майна, структуру і джерела його утворення на підставі групування статей активу і пасиву. Виявлені динамічні та структурні зміни в основному позитивні. Структура джерел формування майна дозволяє підтримувати належний рівень фінансової стійкості. Динаміка змін свідчить про підвищення фінансової незалежності фермерського господарства.

Використання матричного методу надало можливість визначити зв'язок статей активів і пасивів балансу, розрахувати структуру й визначити якість активів балансу та достатність джерел їх фінансування, згрупувати джерела формування активів, а також зробити висновки щодо позитивних і негативних змін фінансового стану фермерського господарства «КОЛОС».

Баланси ліквідності довели не ідентичність вимогам абсолютної ліквідності. Виявлено платіжну нестачу абсолютно ліквідних активів для покриття найтерміновіших боргів господарства.

6. Інформація «Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід)» виступила основою для здійснення аналізу обсягів, структури та динаміки фінансових результатів фермерського господарства «КОЛОС». Позитивної оцінки заслуговує виявлена за три роки тенденція росту обсягів чистого доходу (виручки) від реалізації продукції підприємства. Незважаючи на збільшення операційних витрат, фінансовий результат від операційної діяльності продемонстрував стійку динаміку росту. За період дослідження збільшився обсяг отриманого господарством чистого прибутку, майже по всіх позиціях зростає рентабельність.

Аналітичні можливості звітної форми № 2 «Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід)» дозволили здійснити факторний аналіз фінансових результатів, оцінити зміни та виявив проблемні місця.

У сучасних умовах господарювання порівняння фактичних даних результатів фінансово-господарської діяльності з даними минулого періоду є ознакою пасивного, ґрунтованого на реагуванні, підходу до управління господарською діяльністю. Навіть існування ідеальної системи звітності не допоможе за неадекватної методики проведення фінансового планування й контролю, за яким можна було б визначити, позитивними чи негативними є результати діяльності.

7. Результати здійсненого дослідження довели, що для ефективної реалізації завдань, що стоять перед фермерським господарством «КОЛОС», необхідно розробити систему управління діяльністю, основою якої є розподіл

всього процесу діяльності на прості компоненти на основі проектного підходу і видобування своєрідного управлінського ланцюга. Внаслідок реалізації цього робота підприємства з процесу перетворюється і цілеспрямований рух, стрімко підвищується продуктивність праці, знижується кількість можливих помилок. У зв'язку з цим, важливим є розроблення ефективної організаційної структури, розгалуженої системи управління фінансами.

Представлено систему заходів, яка включає: постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього станів підприємства; розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства; розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення; впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації; координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Запропоновано створення центрів фінансової відповідальності, як напрям удосконалення аналітичної роботи на підприємстві, адже, на нашу думку, виділення центрів відповідальності дозволяє уникнути розмивання відповідальності за реалізацію й ефективність проміжних процесів. Такий підхід забезпечує також матеріальну зацікавленість робітників виробничих і допоміжних структурних підрозділів у складі фермерського господарства.

8. Майбутня діяльність підприємства може бути забезпечена шляхом розробки прогнозних фінансових документів – проектів майбутніх звіту про фінансові результати, бухгалтерського балансу. Прогнозовані звіти про фінансові результати та грошові потоки це робочі плани для всього підприємства в цілому, а прогнозний бухгалтерський баланс, на нашу думку, відображає сумарний вплив передбачуваних управлінських рішень на фінансовий стан підприємства.

Передбачення майбутнього стану діяльності підприємства на основі використання облікових даних і факторів зовнішнього середовища є одним із важливих напрямів підвищення ефективності управління ним, оскільки

формування прогнозів є логічним базисом для підготовки планів. Складання прогнозованої звітності забезпечить керівників підприємства базовим прогнозом, який може підвищити рівень фінансової стійкості на підприємстві та унеможливить його банкрутство.

Побудова проєктованих форм фінансової звітності, а саме «Балансу або Звіту про фінансовий стан підприємства» та «Звіту про фінансові результати або Звіту про сукупний дохід» здійснювалась комбінованим методом, поєднання методу «відсотка від продажів» та екстраполяції тенденції. Остання, в свою чергу, представлена використанням алгоритмів експоненціального згладжування та ковзної середньої. ФГ «КОЛОС» в наступному прогнозному 2019 році має перспективні можливості утримання достатньо стійкого фінансового положення, забезпечення високого рівня загальної та поточної платоспроможності, фінансової стійкості.

Необхідним за результатами комплексного аналізу та прогнозування виявилась потреба у оптимізації ліквідності підприємства, яку можливо реалізувати шляхом впровадження механізму фінансової стабілізації – системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання.

Серед шляхів покращення фінансового підприємства можна запропоновано наступні:

- вивчення попиту на продукцію, що випускається, з метою розширення ринку та забезпечення конкурентоспроможності;
- аналіз складових собівартості продукції і визначення шляхів її зниження;
- розширення ринку збуту продукції (товарів);
- зниження матеріальних операційних витрат;
- контроль за фінансовим станом підприємства і дотриманням виробленої фінансової стратегії.

9. Економічною практикою доведено, що мати тільки передову виробничу технологію, найдешевшу робочу силу або успішно діючу службу реалізації продукції на сучасному етапі для підприємства вже недостатньо.

Зовнішнє середовище організації часто змінюється. Сьогодні підприємства для функціонування на ринку та збереження конкурентоспроможності повинні постійно прогнозувати та планувати свою господарську діяльність. При цьому кожна зміна несе не тільки загрози, але і нові додаткові можливості для досягнення майбутньої економічної вигоди. Підприємство повинно своєчасно виявляти зовнішні та внутрішні фактори нестійкості фінансового стану, проводити стратегічні та оперативні зміни для збереження фінансової стійкості та платоспроможності.

Отже, необхідно вивчати способи управління фінансами підприємств та використовувати нові підходи, які дозволять у повній мірі реалізувати переваги прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємства на наступний рік.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністрування ПДВ в системі фінансового менеджменту на підприємстві / Л. О. Коваленко, Т. В. Міхеєнко// Науковий вісник Полісся.–2016. –Вип.4(2). – С. 293-302.
2. Баканов М. И., Теория экономического анализа : учебное пособие / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет – Москва : Финансы и статистика, 2001. – 235 с.
3. Барилюк І. В. Збалансована система показників – основа стратегічного управління ресурсним потенціалом підприємства/ І. В. Барилюк // Формування ринкової економіки в Україні. – 2012. – Вип. 19. – С. 147–153.
4. Безбородова Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств / Т. В. Безбородова // Держава та регіони. – 2016. – № 5. – С. 21–23.
5. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посібник / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмежицька. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2015. – 592 с.
6. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент: учбовий курс / І. А. Бланк. – Київ: Ніка-Центр, 2008. – 528 с.
7. Бойчик І. М. Економіка підприємства : підручник. / І. М.Бойчик. – Київ: Кондор, 2016. – 378 с.
8. Бухгалтерський облік (теорія) : навч. посібник / М. Г. Михайлов, А. І. Глушаченко, В. П. Гончар, Г. А. Болмат. – Київ: ЦУЛ, 2007. – 323 с.
9. Бухгалтерський фінансовий облік: навч.-практ. посібник / Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна, В. І. Кисла. – Київ: ЦУЛ, 2010. – 536 с.
10. Васюник Т. І. Роль фінансових ресурсів у відтворенні основного капіталу / Т. І. Васюник // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2017. – Вип. 23(1). – С. 47–50.
11. Волинчук Ю. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємств. / Ю. Волинчук // Економічний аналіз. – Т., 2013. – Вип. 11, ч. 2. – С. 96-101.

12. Воронина Л. А. Понятие бухгалтерских оценок и их развитие / Л. А. Воронина, Э. В. Москвичева // Международный бухгалтерский учет. – 2016. – №12. – С. 22-26.
13. Гайдар С. М. Коефіцієнтний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі / С. М. Гайдар // Торгівля і ринок : зб. наук. праць. – 2017. – №27. – С. 443-449.
14. Герасим П. М. Податковий облік і звітність на підприємствах : навч. посібник. / П. М. Герасим. – Київ : Професіонал, 2004. – 448 с.
15. Герасимчук З. В. Фінансовий менеджмент: навч. посібник./ З. В. Герасимчук.- Луцьк : Надстир'я, 2007. – 412 с.
16. Герасименко Р. А. Особливості формування фінансових ресурсів акціонерних товариств / Р. А. Герасименко // Фінанси України: зб. наук. праць.– 2006. – №6 – С. 82-89.
17. Голубєва Т.С. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / Т.С. Голубєва, І. В. Колос // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 5. – С. 66-71.
18. Гой І. В. Підприємництво: навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська – Київ : «Центр учбової літератури», 2014. – 368 с.
19. Даньків Й.Я. Алгоритм прийняття управлінських рішень на основі аналізу спеціалізованої фінансової звітності / Й.Я. Даньків, Я.В. Шеверя // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. Серія: економічні науки. – Одеса, 2015. – № 4 (82). – С. 81-95.
20. Джерелейко С. Д. Управління фінансовими ресурсами промислових підприємств [Електронний ресурс] / С. Д. Джерелейко. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/sre/2010_1/156.pdf.-Дата перегляду: 10.10.2019 р.
21. Дмитришин М. В. Формування системи ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства / М. В. Дмитришин, М. М. Данилишин // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2015.– С. 131– 138.
22. Добикіна О. К. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник / О. К. Добикіна. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 208 с.

23. Довгань Л. Є. Корпоративне управління : навч. пос. / Л. Є. Довгань, В. В. Пастухова, Л. М. Савчук. - Київ: Кондор, 2015. - 180 с
24. Докієнко Л. М. Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств промисловості як необхідна передумова підвищення їх конкурентоздатності / Л. М. Докієнко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 4 (28). – С. 76-90.
25. Загородній А. Г. Бухгалтерський облік: основи теорії і практики: підручник / А. Г. Загородній, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. - вид. 2-ге, перероблене і доповнене. - Київ: Знання, 2009. – С. 176-185
26. Зятковський І. В. Фінанси підприємств: навч. посібник / І. В. Зятковський. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: Кондор, 2003. – 364 с.
27. Економічний аналіз/ М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток [за ред. М. Г.Чумаченка]. – нав. посібник.- 2-ге вид., перероб. і доп. - Київ: КНЕУ, 2013. – 556 с
28. Економічний аналіз / Г. І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній – підручник.- 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ: ИНФРА, 2014. – 487 с.
29. Євтушевський В. А. Корпоративне управління : підручник / В.А. Євтушевський. - Київ: Знання, 2016. - 406 с.
30. Єлейко Я. І. Основи фінансового аналізу: навч.посібник для студентів екон. спец. ВНЗ.- Я. І. Єлейко 2-ге видання, випр. і допов.- Львів: ННБК «Акад.технологій та бізнесу», 2015.-151 с.
31. Ілляшенко К.В. Аналіз інформаційного забезпечення діяльності підприємства / К. В. Ілляшенко // Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки). – 2012. - (17). – С. 187-193
32. Інтегрований облік як засіб управління підприємством / Ф. Ф. Бутинець, А.В. Драбаніч//Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації: збір. наук. праць. – 2016.- № 2.- С. 12-24
33. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз/ Г.О. Крамаренко, О. Є. Чорна-підручник. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.

34. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент/ Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна - 2-ге видання.- підручник.- Київ: Центр учбової літератури, 2009.- С.154-208.
35. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент/ Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова/ навчальний посібник. -2-ге видання, перероблене і доповнене - Київ:Знання, 2005.- С.435-455.
36. Когут Ю. М. Фінанси/ Ю. М. Когут.- Київ : МАУП, 2004. — 168с.
37. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств/ М. Я Коробков/ навчальний посібник. 3-тє видання. –Київ: Знання, 2015. – 494 с.
38. Кужельний М.В. Теорія бухгалтерського обліку/ М. В. Кужельский, В. Г. Лінник - Київ: КНЕУ, 2001. -334 с.
39. Кухта К.О. Баланс підприємства: становлення, історія виникнення та розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету/ К. О. Кухта, Я. О. Рудь - 2017.- Випуск 22, Частина 1.- С. 130-132.
40. Латишева І. Л. Методичний підхід до управління структурою капіталу на основі стратегічних карт / І. Л. Латишева // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2015. – № 4. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=3974&p=1>.-Дата перегляду: 07.12.2019 р.
41. Лахтіонова, Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : навч. посібник/ Л.А.Лахтіонова.- Київ:КНЕУ, 2014.-365 с.
42. Левицька О. А. Відображення результатів діяльності у формах фінансової звітності підприємства /О. А. Левицька// Електронне наукове фахове видання— Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./2010_6/pdf/levytska_o.pdf.- Дата перегляду: 28.09. 2019 р.
43. Левицька С. О. Звітність підприємств: підручник/ С.О.Левицька, Я.В. Лебедзевич, О.О. Осадча – Острог: НУ —Острозька академія, 2012. – 230 с.
44. Макаренко Ю. П. Розробка методики проведення аналізу фінансової звітності підприємств / Ю. П. Макаренко // Агросвіт. – 2008. – С. 37-43
45. Матвеева Н. В. Напрями підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємств / Н. В. Матвеева, П. К. Первухін // Наука й економіка. – 2016. – Вип. 2. – С. 17–21.

46. Мельник А. Ф. Європейський Союз: інституційні та економічні основи інтеграції : навч. посібн. / А. Ф. Мельник, І. О. Іващук, І. Д. Бенько –Тернопіль : Матвєй, 2014.– 410 с.
47. Михайловина С.О. Особливості складання звіту про фінансові результати у сільськогосподарських підприємствах/ С.О. Михайловина – 2015. – Т.20, Вип. 2 (2). – 180-185 с.
48. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2014. – 536 с
49. Налицький А. А. Концепція збалансованих показників як інструмент забезпечення ефективності управління підприємством : [Електронний ресурс] / А. А. Налицький. – Режим доступу: <http://intkonf.org/>.-Дата перегляду: 27.09.2019
50. НАЦІОНАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ (СТАНДАРТ) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Наказ Міністерства
51. Нестеренко Н. В. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства / Н. В. Нестеренко, Д. М. Ребріна // Економічний вісник Донбасу : зб. наук. праць. –Донецьк.- 2011. – № 3(16). – С. 69-72.
52. П(С)БО 1 Загальні вимоги до фінансової звітності. Режим доступу: <https://byhgalter.com/psbo-1>.-Дата перегляду: 11.10.2019 р.
53. Пазинич В. І. Фінансовий менеджмент: навч. посібник/ В. І. Пазинич, А. В. Шулешко - Київ: Центр учбової літератури, 2011.- С.334-359.
- 54.Плаксієнко Я. В. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник/ Я. В. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. - 6-те вид., перероб. і допов. - Київ: Алерта.- 2011. - 1042 с
55. Поддєрьогін А. М. та ін. Фінанси підприємств: Підручник / Київський національний економічний ун-т / А. М. Поддєрьогін (ред.). — 5-те вид., перероб. та доп. — Київ: КНЕУ, 2004. — 546с.
56. Ползова В. М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства / В. М. Ползова. // Вісник ХНУ. – 2010.- С. 14-17

57. Романенко Т. В. Шляхи удосконалення формування та використання фінансових ресурсів підприємств / Т. В. Романенко // Наукові праці. – Полтава, 2013. – Економічні науки. – С. 248-252
58. Рульєв А. О. Менеджмент: Посібник / А. О. Рульєв, С. О. Буткевич// Вісник Сумського аграрного університету. – 2015.- С. 27-36
59. Становлення та розвиток спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва / Л. Д. Буряк, А. М. Павліковський, Н. Л. Кремпова // Формування ринкових відносин в Україні. - 2012. - № 12. - С. 17-23.
60. Скотнікова Л. П. Бухгалтерський облік і фінансова звітність на підприємстві :навчально-методичний посібник / Л. П. Скотнікова, Т. А. Миланич, О. О. Солодовкін. — Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 209-231 с.
61. Селіверстова Л. С. Особливості сучасного стратегічного управління підприємством / Л. С. Селіверстова, О. М. Єрмакова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – №4. С. 114–119.
62. Смачило В. В. Оцінка фінансової стійкості підприємств / В. В. Смачило//економічний простір: збірник наукових праць. – 2008. – 20/2. – С. 35-40.
63. Сорока Р. С. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності / Р. С. Сорока, Р. І. Родняк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – №. 23 (16). – С. 353-357
64. Сторожук Т. М. Звітність підприємств: навчальний посібник / Т. М. Сторожук. – Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2007. – 431 с.
65. Суліма Н. М., Економіка і фінанси підприємства [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л. М. Степасюк, Н. М. Суліма, О. В. Величко ; За ред.: В. К. Збарського, В. І. Мацибори.- Національний університет біоресурсів і природокористування України. - Київ : ЦП "Компринт", 2013. – 154-170 с.

66. Тимошенко Ю. М. Фінансовий менеджмент активів підприємства, актуальні напрямки його розвитку / Ю. М. Тимошенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. — 2010. — С. 94–103
67. Тігова Т.М. Аналіз фінансової звітності: навч посіб. / Т. М. Тігова, Л. С. Селіверстова, Т. Б. Процюк - Київ: Цетр учбової літератури, 2012. - 268 с
68. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування та звітність : підручник : 3-тє вид. допов. і перероб. — Київ : Алерта, 2008. — 926с.
69. Тютюнник П. С. Фінансова звітність : навчальний посібник / П. С. Тютюнник, Ю. Д. Малярєвський. — Харків : ХДЕУ, 2002. — 87-145с.
70. Тютюнник П. С. Фінансова звітність : навчальний посібник/ П. С. Тютюнник, Ю. Д. Малярєвський. — Харків : Видавництво ХДЄУ, 2006. — 25-37
71. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. — Полтава : ПДАА, 2016. — 430 с.
72. Уланчук В. С. Звітність підприємств : підручник/ В. С. Уланчук. — Київ : Знання, 2008. — 269-272 с.
73. Управління фінансами суб'єктів господарювання: монографія / За ред. І. С. Гуцала. — Тернопіль : ТНЕУ, 2015. — 484 с.
74. Управління фінансами підприємств : підруч. - І. О. Бланк, Г. В. Ситник ; Київський національний торговельно-економічний ун-т. - Київ: 2013. - 780 с.
75. Федоренко В. Г. Менеджмент: підручник / В. Г. Федоренко— 3-тє вид., переробл. і доповн. — Київ: Алерта, 2015. — 492 с.
76. Філіна, Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник / Г. І. Філіна. — Київ : ЦУЛ, 2008. — 320 с.
77. Фінанси підприємств: навчальний посібник.— М. М. Бердар — Київ : Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.
78. Фінанси підприємств: підручник — Н. М. Гуляєва, Л.О. Ліготенко: Київський національний торговельно-економічний університет.- Київ.-2013.- 282с.
79. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / О. В. Кнейслер, І. С. Гуцал, О. Р. Квасовський, Н. Я. Спасів. — Тернопіль : Вектор, 2016. — 388 с

80. Фінансова звітність у системі інформаційного забезпечення прийняття рішень / Я. В. Шеверя // ЖДТУ.- Житомир, 2011.
81. Фінансовий аналіз : навч. посіб./ Д. А. Панков, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – Вид. 2-ге. – Київ: КНЕУ, 2009. – 588 с
82. Фінансовий облік : навч. посіб. / Л. К. Сук, П. Л. Сук. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - Київ : Знання, 2012. - 647 с. - (Вища освіта ХХІ століття).
83. Федосов В. М. Теорія фінансів : підручник / В. М. Федосов ; за ред. проф. В. М. Федосова. – Київ: Центр учбової літератури, 2011. – 576 с
84. Фурман І. В. Процес управління фінансовою стійкістю підприємства та шляхи його вдосконалення. Економіка. Менеджмент. Бізнес. - 2017. - № 1 (19). - 31-36 с
85. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз :навчальний посібник: 3-є вид. пер. і . доп. / Ю. С. Цал-Цалко. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.
86. Цар О. З. Аналіз динаміки фінансового стану підприємств України / О. З. Цар // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – С. 221-238.
- 87.Чебанова Н. В. Фінансова звітність підприємств : навчальний посібник / Н. В. Чебанова, Т. Я. Чупир, Ю. А. Василенко. – Харків : Фактор, 2006. – 630 с.
88. Шеверя Я. В. Формування показників Звіту про фінансові результати (сукупні доходи) для управління: організаційно-методичні підходи / Я. В. Шеверя, В.О. Ганусич // Інфраструктура ринку. - 2017. - 404–411 с.
89. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підручник. — 2-ге вид., стер. Затверджено МОН / В. М. Шелудько— Київ, 2013. — 375 с.
90. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник/ О.О. Шеремет — Київ: Міленіум, 2003. — 160 с
91. Яценко В. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб/ В. М. Яценко, О. М. Шинкаренко, Н. М. Бразілій. - Черкаси: ЧДТУ, 2010. - 267 с